

CANCELL*
MARTISB**
1718*

00 Tr

~~Handwritten scribbles in red and purple ink, possibly representing a signature or a crossed-out title.~~

XXVIII . 9 . a

25
D. B. V.
DE

INJUSTITIA
ACTIONUM
INJURIARUM,

Von
Ungerechtigkeit der Injurien-Processe!

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO

FRIDERICO WILHELMO,
CORONÆ BORUSSICÆ ET ELECTORATUS BRAN-
DENBURGICI HÆREDE &c. &c.

IN ILLUSTRİ ACADEMIA FRIDERICIANA
DISPUTATIONEM

P R A E S I D E

JUSTO HENNINGO Böhmer/

J. U. Licentiato,

D. V. Mart. MDCCI.

IN AUDITORIO MAJORI
publico Eruditorum Examine submittit

GILLIS Rodenberg/ Hamburgens.

Litteris, CHRISTOPH. ANDRÆ ZEITLERI, Acad. Typogr.

SERIES CAPITUM.

- Cap. I. De Causis erroris communis, actiones injuriarum
salva conscientia institui posse. pag. 1.
Cap. II. De Conceptu justitiæ genuino. pag. 16.
Cap. III. De Indole remediorum vindicantium injurias,
pag. 25.
Cap. IV. De Actionibus injuriarum indoli Christianismi
adversantibus. pag. 42.
Cap. V. De Actionibus injuriarum repugnantibus praxi
primitivæ Ecclesiæ. pag. 63.
Cap. VI. De Actionibus injuriarum adversantibus directo
scripturæ sacræ. pag. 70.
Cap. VII. De Actionibus injuriarum veræ Philosophiæ ad-
versantibus. pag. 81.
Cap. VIII. De Actionibus injuriarum repugnantibus Eth-
nicorum traditis & exemplis. pag. 89.
Cap. IX. De Actionibus injuriarum regulis prudentiæ ad-
versantibus. pag. 97.
Cap. X. De officio boni judicis circa actiones injuriarum
institutas. pag. 103.
Cap. XI. De Tollendis vel restringendis actionibus inju-
riarum. pag. 109.

VIRIS
MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS, AMPLIS-
SIMIS ET CONSULTISSIMIS

INCLYTÆ REIPUBLICÆ
HAMBURGENSIS

DNN. DNN.

CONSULIBUS
SYNDICIS,
SENATORIBUS,
PRÆTORIBUS
&
SECRETARIIS,

DOMINIS ET PATRONIS SUI
omni obsequii cultu devenerandis,
cum voto
prosperrimi rerum successus
in salutem patriæ ac incrementum
specimen hoc Academicum
in
submissam studiorum commendationem
offert.

GILLIS Rodenberg.

SAMUEL STRYKIUS, JC.

NOBILISSIMIS DNN. DISPUTATURIS

SAL.

Gregiam suscepistis operam
in themate hoc enucleando,
& ad justitiæ normam revo-
cando, cujus perversa praxis
ita ubivis invaluit, ut regu-
las etiam ab ipso Salvatore
præscriptas, moribus Christianorum plero-
rumque exolevisse certum sit. Privatam in-
telligo vindictam, adeo severe in sacris lite-
ris interdictam, ut ipsius Summi Numinis
jus involare videatur, qui vindictam quærit,
utpote quam Deus sibi soli asseruit, & ejus
executionem commisit illi, qui vicaria ejus
potestate in terris gaudet. Hanc vero hodie
plerique ex Christianis, vel leviter etiam of-
fensi, tanto rigore sibi adscribunt, ut jurare
quoque salva conscientia posse credant, se
malle tot millia thalerorum amittere, quam

a 3

inju-

injuriam hanc inultam sincere; cum tamen si pauci saltem thaleri ad promovendum Dei cultum, aut orphanorum sustentationem impendendi sint, potius amorem Dei, pauperisq; proximi deponere malint, quam tantillum in pios hos usus impendere. Interim proborum Christianorum coetu, imo sacrae Synaxeos usu non arcentur isti vindictae cupidi, sed gliscentibus licet odiis, processibusque ad vindictam tendentibus acerrime continuatis, a peccatis absolvuntur. Quod si tandem a probo Ecclesiae ministro, cui venalis non est absolutio, repellantur, & ad monitum Salvatoris jubeantur, ut primo cum fratre offenso in gratiam redeant, mox querelas movent, & vindictam a Confessionario etiam expetunt, quod ad sacrum amoris epulum admittere noluerit hominem, odio vindictaq; in fratrem cupiditate flagrantem. Equidem non ignoro, jurium remedia omnibus patere, & odium personae ab odio

dio causæ separandum esse: sed cuique sua testis e-
rit conscientia, annon hæc distinctio quoad injuri-
arum processus in lingua tantum, minime autem
in animo fundata sit. Qui vindictam petit, quod in
actione injuriarum fieri testatur jus nostrum, vindi-
cem habeat animum necesse est; aut si hunc non
habet, vindictam non desiderabit. Si dixeris: Legi-
timam intendit vindictam. At vero hæc a te non
petenda vel urgenda, multominus jurejurando ta-
xanda & æstimanda, sed magistratui, cui gladium
commisit Deus, hoc relinquendum, ut puniat fon-
tes, & defendat infontes. Sane Majores nostros in
Germania famæ prodigos fuisse, haud quisquam as-
seruerit; hos vero læsam existimationem pecunia
æstimasse, & in hanc condemnari injuriantem pe-
tiisse, ne minimo quidem vestigio doceri poterit.
Saxonum placita, quæ in Germania inferiori pro lege
observata antequam innotesceret Jus Romanum, æ-
stimandi hanc injuriæ licentiam nunquam indul-
serunt; cujus nec indicium in Jure Lubecensi appa-
ret, nec antiquiores Caroli Magni Leges aliud reme-
dium concesserunt, quam ut magistratus pro gra-
vitate admisi animadverteret in convivantes. Post-
quam vero jus Romanum in Germania receptum,
remedia ab Ethnicis Iuris excogitata ad vindican-
dam injuriam pronis ulnis arrepta, imo moribus
iudiciorum aucta; regulæ vero a Salvatore nobis
præscriptæ penitus neglectæ. Imo perversissima
hæc

hæc praxis adeo justitiæ pallio superbit, ut nihil deliqui subesse credant in hoc vindicandi injurias studio. Cum enim Legibus suppeditatum hoc remedium videant, conscientiam satis securam esse censerent, quicquid etiam contra sentiat Christus cum suis Apostolis: Quasi vero omne, quod Leges permittunt, mox justum esset, & Christianum hominem à peccato absolveret; Certe Legibus præcepta & permissa toto coelo differre norunt, qui nec veteri testamento indulta, novo foedere probata esse in comperto habent. Iniquitatem hujus negotii ante plures quam triginta annos demonstravi, quod vero vos plena manu horum processuum injustitiam in præsentem egregie demonstraveritis, mihi lectu gratissimum fuit, præsertim cum Reipublicæ Christianæ detectionem hujus injustitiæ summopere necessariam esse censeam, quo tandem ab Ethnorum traditis ad Christi regulas revocentur. Gratulor Vobis de opera hac erudite exantlata, & si hujus rei gratiam ab improbis rerum æstimatoribus non referetis, haut deerunt tamen alii veritate convicti, aut pudore conscientiae suffusi, qui vobis calculum adjecturi. Deus vero O. M. vobis porro adfit gratia sua, ut quod fecistis hætenus, Jurisprudentiam ita porro excolatis, quo Deo quod Dei est, Cæsari, quod Cæsaris relinquatis: Vos ipsi vero amorem Deo, Cæsari & proximo exhibeat. Bene valete. Dabam in Alma Frideric. d. xix. Febr. MDCCI.

I. N. 7.
CAPUT I.

De Causis erroris communis, actiones injuriarum salva conscientia institui posse.

CONSPECTUS.

- J**udicia iniquissimorum Censuram recensentur. §. 1.
Commune præjudicium, nexos Jurisprudentiæ esse dissimulandos. §. 2.
Diuturnitate temporum injustum non redditur justum. §. 3.
Qui nexos indicat, non recte dicitur osor artis esse. §. 4.
Doctor qua talis etiam de legibus judicat, ubi simul de Jurisprudentiæ officio. §. 5.
Doctoris & judicium diversum circa leges officium. §. 6.
Ziegleri judicium adducitur de episcopi Doctorum circa leges. §. 7.
Applicatio fit ad presentem disputationem. §. 8.
- U**sus hujus doctrinæ 1) an a Synaxi vindicantes injurias repelli possint. §. 9.
2) Usus est in consulendo. §. 10.
Transitus ad ebema hujus captivis de causis communis præjudicii actiones injuriarum esse licitas. §. 11.
Causa 1) consistit in persuasione de singulari pietate Juris Romani. §. 12.
2) Quod omne id salva conscientia fieri possit, quod legibus sit permittentibus §. 13.
3) Quod plerique desituantur cognitione sui ipsius §. 14.
4) Quod in plerisque sinceritas desiderari debeat §. 15.
5) Præjudicium autoritatis quod diff-
- A

2 CAP. I. DE CAUSIS ERR. COMMUNIS

- difficulus a traditis Docto-
rum communibus recedamus
§. 16.
- 6) Quod Aristoteles ab hac sen-
tentia communi non fuerit a-
lienus §. 17.
Ejus sententia, quod servile sit
tolerare injurias ibid.
Mansuetudo juxta Arist. admit-
tit etiam vindictam ibid.
- 7) Quod magnanimitas sit or-
namentum virtutum & to-
lerantia & Humilitati ad-
versa secundum Aristot. §. 18.
Patientia & Humilitas Christi-
ana Ethnicis contemptibilis
visa §. 19.
- 8) Crudele esse famam suam ne-
gligere §. 20.
Descriptio fama & infamiae ex
Pseudo-sapientiae traditis ibid.
- 9) Distingendum esse inter ho-
norem externum, & inter-
num, & quod externus per
calumnias ledatur §. 21.
- 10) Communis vulgi persuasio,
infamem fieri, qui injurias
non vindicat §. 22.
Ictos etiam hanc movere qua-
sitionem ibid.
- 11) Contorta explicatio dictorum
in Scripturae quoad hanc ma-
teriam. §. 23.
- 12) quod distinguant inter to-
mittere rancorem animi &
to jus suum persequi §. 24.
Aristotelis consensus hic mul-
tum juvat; ibid.
- 13) Argumentum deductum a li-
centia bellandi §. 25.
Commune prejudicium, belli &
judiciorum eandem esse rati-
onem ibid.
- 14) Quod Vindicta publica in a-
ctione injuriarum contineat-
ur, hac vero licita sit §. 26.
- 15) Quod per actiones injuria-
rum defendatur fama, non
vindictetur §. 27.
- 16) Quod retorsio injuriarum sit
licita, ergo multo magis a-
ctiones injuriarum §. 28.
- 17) Quod concurrat simul inter-
esse privatum, ne haec reme-
dia habeantur pro illicitis. §.
29. Cur tam frequentia haec
remedia sint declaratur ibid.
- 18) Quod Christianismus non tol-
lat jus questum & Politiam
§. 30.
- 19) Quod inter sit Reipubl. ne de-
licta maneant impunita. ib.
- 20) Quod sub Constantino M. in
florentissimo Ecclesiae statu ap-
probata

probata haec remedia fuerint, non tam, probatur testimonio Ill.
 Huberi sententia de injuria. Aliorum Jctorum sententia re-
 actionis injuriarum. §. 31. Aliorum censentur. §. 34.
 Sententia Bachowii, §. 32. Sententia Fabri, §. 35.
 Sententiam hanc de injuria Remissive ad Theologorum con-
 siliarum actionum non esse no- sensum provocatur. §. 36.

§. I.

Injustitiam actionum injuriarum hac disputa-
 tione excussuro plura obstare videbantur quæ hoc
 institutum cohiberent. Statim enim in limine
 censores iniquissimos catervatim prævideo, qui il-
 lud vulgatum objicient, me eo ipso singularem,
 captare justitiam diversam ab illis virtutibus, quas tamen ha-
 ctenus constanti doctrina receptas nemo diffiteri posset, &
 quibuscum actio injuriarum optime consisteret. Juris Ci-
 vilis placita a tot seculis generaliter, etiam ab ipsis Theolo-
 gis esse approbata tanquam pia (a) justa honesta & maxime
 Christiana, contra oculos eorumdem semper despectui habi-
 tos fuisse.

§. 2. Quin gravius judicium adhuc sustinendum mihi, du-
 cebam, præsertim cum hætenus juri operam dederim, & sic
 ex communi præjudicio defectus Jurisprudentiæ nostræ ma-
 gis dissimulare, quam propalare, debuerim, Accedebat, quod
 jurium cultores veram & non simulatam philosophiam affe-
 ctare dicerentur teste ipso Jcto in l. 1. §. 1. ff. de J. & J. ut
 hinc eo minus Jurisprudentiæ Romanæ scitis imputari pos-
 set. (b)

§. 3. Sed hos præjudicii autoritatis & præcipitantia in-
 faustos partus suis auctoribus relinquo. Breviter solummodo
 A 2 hisce

(a) adhuc præjudicium respondetur c. 2. (b) responsio habetur c. 2. §. 18.

4 CAP. I. DE CAUSIS ERR. COMMUNIS

hiscæ juris Civilis adulatoribus repono, doctrinam constantem non facere injustum justum, & improbos mores nulla diuturnitate confirmari temporum. Nec semper osores de facto despectui habitos, esse culpandos. Plures, Dei gratia, hodie Mysterii iniquitatis osores sunt, & quidem despectui, habentur ab illis scilicet, qui id ipsum adorant; at quis diceret propter tales contemptores mysterium iniquitatis esse adorandum.

§. 4. Et sane haud recte prædicatur odium de tali, qui ut navos & defectus defendat, non potest adduci. Communis hæc fuit omnium fere seculorum persuasio, ex quo etiam natum videtur πολυτρούλητον illud: ars non habet osorem nisi ignorantem. Scilicet ita fert hominis natura depravata, ut illum, qui eam à vitiis optimis adhortationibus deducere studeat, nobis tanquam hostem idiotam vel ignorantem imo talem concipiamus, qui nobis non bene cupiat. Homo enim ambitiosum illud animal, quatenus cognitione sui destituitur, difficulter potest adduci, ut credat se tot vitiis & impuritatibus esse inquinatum, & qui crederet, cum statim ab ineunte ætate talibus principiis imbuatur, quæ hominem tanquam animal nobilissimum & præstantissimum ipsi præsentant. Sed ita cæcus cæcum ducit.

§. 5. Non intelligunt Jurisprudens officium, qui illud solummodo ad defendenda placita Jurium Romanorum restringunt. Confundunt Judicis & Doctoris officium, qui putant Icti esse, non de Legibus sed secundum eas judicare & sic omnem potestatem de Legibus judicandi rejiciunt. Jurisprudencia sane latius evagatur & amplissimum campum quærit, non contenta solis legibus Civilibus sed etiam universales, divinas quin & virtutum semina amplectitur, quod Legulejis applicari nequit.

§. 6. Cæterum quando de judicio de Legibus quæstio
volvi-

ACT. IN JUR. INSTITUI POSSE.

volvitur, non illud quæritur: an iudex vel qui loco ejus supponitur propria autoritate possit legem sibi præscriptam negligere vel ut iniquam & injustam rejicere; nam ita recte dicimus: Judicis non esse de Legibus sed secundum eas judicare. Non enim ibi quæritur, an hæc lex sit justa nec ne? sed an hæc lex ad hunc casum applicari possit? Ast docentis potestas latius se extendit; Huic enim incumbit, jura tradere ex principiis genuinis, justitiam Legum declarare & ita in interpretando *enimprovis* suam addere. Hæc vero judicium de Legibus comprehendit.

§. 7. Optime Ziegler, de origin. Jur. Can. §. 68. ejusmodi jejunis Censoribus respondet: *Doctoris titulus & dignitas hoc a me non exigit, ut quod impium, quod injustum, quod ambitiosum est defendam, neque id a me promissum unquam fuit, sed hoc potius velle me id quod justum est & pium respondere. Quod effectum non tantum ad jura Canonica, sed etiam Civilia applicat. Addit deinde: soleo ego ex Cathedra, post expositionem cujusque textus, *enimprovis* meam addere, & de iis quæ bona, quæ mala sunt, UT DOCTOREM IN HIS REBUS DECET Auditores meos monere.*

§. 8. Nemo proinde mihi vitio verter, quod injustitiam & impietatem actionis injuriarum fufius exponere coner, cum utique illud commune præjudicium, quo plerique fascinati sunt, è medio tollendum existimaverim, licite & salva conscientia omnia illa fieri posse, quæ ut fiant, jura Romana permittunt. Et sane in sinum gaudeo, quod plures postera allegandos deprehenderim Doctores, qui eandem mecum aperte improbarunt.

§. 9. Neque etiam hæc doctrina usu suo destituitur, præfertim cum in ipsis Consistoriis pii Theologi hic non raro controversias patiantur, a confessione & S. Synaxi repellentes eos, qui in vindicandis injuriis sat fortes & strenui sunt.

A ;

Ercum

6 CAP. I. DE CAUSIS ERR. COMMUNIS

Et cum Consistoria non ex folis Theologis sed etiam JCtis consentent, merito etiam hic incumbit necessitas inquirendi in hanc doctrinam, ut recte votum suum in hac controversia formare possint.

§. 10. Porro quoque se usus exserit in alio negotio. Constat, quod Jurisprudentis officium etiam consistat in cavendo, uti erudite passim hoc inculcat Dn. Schilter. *in Prax. Jur. Rom. vid. Ex. I. lib. 3. seq* & Illust. Dn. Stryk. *in tr. de Cautel.* Quomodo vero recte cavere JCtus potest, si non penitus naturam hujus actionis inspexerit, & incommoda, & vitia ut & imprudentiam hujus actionis ob oculos habuerit? Quod ipsum cap. penult. plenius excutiemus, ubi & alii usus hujus doctrinæ sese exserent.

§. 11. Liceat ergo scapham scapham dicere. Sed antequam id fiat, inquirendum paulisper in fontem ipsum communis præjudicii, qui scilicet factum, ut actiones injuriarum & à Theologis & JCtis ipsi hæctenus tam strenue sint defensæ, præsertim à Casuistis, qui casus conscientia tradiderunt. Id enim ubi perspectum habebimus, & prætextus à veris causis separavimus, facili negotio injustitiam ejus indagare poterimus. Larva prius detrahenda, si larvâ indutum cognoscere velis.

§. 12. Causæ vero sunt vel communes vel propriæ. Inter communes primum occupat locum communis persuasio de singulari æquitate juris Romani. Illa vero tanta est, ut ferè non amplius quærat, an ubivis æquitas talis deprehendatur, quæ salvis principiis Christianismi & salvis virtutibus veris possit exerceri, sed jam tanquam veritas indubitabilis supponatur, omnia quam optime regulis veri Christianismi congruere, & ita salva conscientia omnia in legibus approbata peragi posse, (c)

§. 13,

(c) responsum ad hoc præjudicium c. 2. §. 5. seqq. & 18. (d) vid. c. 2. §. 20.

§. 13. Deinde inepta explicatio dicti illius Apostolici Rom. XIII. 1. seq. 1. Petr. II. 13. 14. quod summis potestatibus tanquam Dei ordinationi sit parendum (d) Ex quo inferunt: omne jus positivum ut obligat conscientiam, ita tranquillam tantamque eam præstat etiam permittendo si nihil adversum jus Naturæ sanciat. vel ut vir quidam non in celebris ait: cum lege Civili aliquid permittitur & jus conceditur, perinde id valet, & non modo in foro extrinseco sed & in foro animæ permissum licitumque est, ac si lege Dei id permissum jusque concessum esset.

§. 14. Porro ad communes causas refero, quod plerique destituantur cognitione sui ipsius, & hac neglecta in cognitionem naturæ humanæ aliorumque hominum, in quo tamen ingens sapientiæ latitat fundamentum, penetrare non possint. Unde nescio an non ex merito hic applicari possit Modestini JCTi disterium in l. si duas, 6. §. 7. ff. de Excus. tutor. Rari sunt qui philosophantur. Plurimi sapientiam crepant, sed tamen propterea non sunt sapientes. Plurimi Philosophiam tractant, minime philosophantes. Qui vero hoc? quoniam sapientia non in speculando, sed agendo consistit, uti recte JCTus cit. l. concludit & vel ipse Arist. lib. 2. Ethic. c. 5. qqast. 8. fateatur. (e)

§. 15. Inde est, quod pauci sinceritate cordis in enucleanda veritate præditi sint, sed, ut optime dicit Petrus Poirer in Vera methodo inveniendi verum §. 4. plurimi sui ipsorum scientes deceptores & impostores fiant. (f) Si enim ineptias proprias & malum intrinsecus quilibet penitus scrutaretur, heu quam plures opiniones, quæ hactenus altas radices egerunt, sua sponte corruerent.

§. 16. Accedit approbatio tot summorum virorum, (ff) queis calculus communis sapientiam attribuis, at vero solent plerumque ita Dd. (loquor cum Renneman, de jure Retort. advers.

(e) vid. cap. 7. (f) vid. cap. IV. §. 6. (ff) vid. c. 2. §. 32. & 34.

advers. verb. inj. P. 2. tb. 1. lit. a.) in foro procedere ut peronatis pedibus alii alios sine iudicio turmatim sequantur, instar avium, quas regales vocant, quarum unam prævolarum omnes reliquæ comitari solent. Sic narravere patres, sic nos narrabimus ipsi. Adstipulatur praxis frequentissima, & inveterata consuetudo, quæ multos sub larva justitiæ decipit. Concurrunt denique doctrina eorum, qui casuum conscientiæ farraginem tradiderunt, & tales Regulas extruxere, secundum quas aliorum conscientias metiri posse opinantur, pro indubio venditantes, homines inter se non differre specie, sed conscientiam hujus eandem esse ac alterius.

§. 17. Ad causas proprias, quæ huic opinioni de justitia actionis injuriarum proprius accedunt, refero (1) quod Aristoteles sit sum hujus sententiæ Patronus, (g) Ita enim ille 4. *Ethic. 5.* τὸ δὲ Φρονητικὸν ἀνέχεσθαι, ἢ τὰς ἀνείκελς περιπαῖν, ἀνδραποδῶδες. *Tolerare si lacessaris, patique ut tui contumelia afficiantur servile est.* (b) Sicuti jam fere totus mundus factus est Aristotelicus, sicuti olim de Arriana Hæresi prædicare solebant Orthodoxi, quid mirum, quod simul repudium missum sit patientia, virtuti scilicet tali, quæ servilibus ingeniis secundum sacram hanc Philosophiam propria est, cum contra vindicta generosos maxime secundum profanam philosophiam deceat, vel saltem si vindictam commode exercere nequeas, generosus contemptus. *Aristot. lib. 4. Ethic. c. 3.* Equidem & mansuetudo in philosophia profana laudatur, sed ita ut ultionem seu vindictam non respuat. Nam in defectu secundum hujus hypothesein apparet, ἀόρηστα. *Qui enim non irascitur inquit Arist. lib. 4. Ethic. cap. 5. neque videtur sentire, neque dolere, neque esse idoneis ad ulciscendum (i)*

§. 18. Quin si penitius fontem hujus mali indagamus, sistit

(g) vid. c. 8. inf. (b) vid. c. 8. §. 13. (i) c. 8. §. 15.

sistit se nobis *magnanimitas* ut ornamentum quoddam cæterarum virtutum. (k) Arist. lib. 4. *Ethic. c. 3.* Quæ imprimis circa honores versatur. ὁ μεγαλόψυχος περὶ τιμὰς inquit Philosophus *cit. l.* Injuriam honorem alterius lædunt, eique quam maxime adversantur. (Loquor ex communi hypothesi) Cui autem honor res parva est, inquit idem Philosophus *cit. l. etiam ei alia* (scil. virtutes,) *parva sunt.* ὁ δὲ μικροψυχος ἐλλείπει καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸ τῷ μεγαλόψυχῳ ἀξίωμα qui parum animi habet (h. e. qui non est ambitiosus) deficit & ad se ipsum & ad magnanimi dignitatem, inquit rursus sacer ille Philosophus *l. cit.*

§. 19. Exulent ergo secundum hanc philosophandi rationem patientia & Humilitas, quæ honorem & vindictam respuunt, soli Deo honorem tribuentes eique vindictam commendantes. (l) Inde Ethnicis tradita Christianorum in primitiva Ecclesia visa sunt tam absurda, repugnantia quippe ambitioni, quæ omnium virtutum ornamentum & incitamentum traditur. (m) Inde Humiles & patientes pro abjectis hominibus vulgo habentur. (n)

§. 20. Ex hac doctrina novæ conclusiones oriuntur, scilicet infame esse & crudele famam suam negligere, cum vita & fama pari passu ambulent. (o) Quid autem est fama secundum profanam philosophiam? Est opinio hominum de virtutibus seu de studio inclarescendi apud alios. Ergo patientia & humilitas ad classem infamiam erit rejicienda. Nam secundum principia Gentilismi, qui ubivis fere dominatur, infamia est opinio hominum de vitio & contemtu inclarescendi. At humiles contemtu inclarescendi gaudent. Tales

B vero

(k) Magnanimitas hæc adversatur Christianismo vid. c. 4. §. 5. *seqq.*
 (l) vid. c. 4. §. 5. & 6. (m) vid. *cap. 5. §. 14.* (n) vid. c. 7. §. 25. (o) vid. c. 3. §. 39. *seqq.*

verò apud graves & honestos viros, h. e. ambiciosos in excellenti gradu, die eine Figur in der Welt machen / a quorum iudicio secundum principia nostri juris dependet infamia facti l. 2. de Obseq. parent. & patr. prest. l. 13. C. & quib. Caus. infam. irrog. despectui sunt.

§. 21. Inde porro conceptus falsus de honore ortus videtur. Distingunt alias inter *internum* & *externum* seu *exhibitivum*: Internum auferri non posse asserentes tanquam virtutis fructum: sed externum lædi, si non auferri posse. Lædi autem honorem per contumeliam. Nam in eo putant honorem externum consistere, ut sicuti ob virtutem digni honore sumus, ita etiam ille nobis ab aliis exhibeatur. (p) Qui autem nos contemnit, privat non bono aliquo externo, hinc injuste agit, non tribuendo nobis, quod tribuere debebat, quo casu remedia juris omnino læso succurrere debent. Provo- cant hic rursus ad Aristotelis dogmata; quæ honoribus externis jam dudum inter bona locum dederunt. (q)

§. 22. Quin sicuti malum semel fixum quotidie altiores radices agit, & latius serpit, ita apud plerosque hæc plus quam Ethnica opinio nata est, injuria affectum tamdiu pro infamia facti notato & turpi persona reputandum esse, donec injuriam illatam modis receptis & usitatis vel per actionem, injuriarum vel per retorsionem aliquam impiam, vel quod horrendum dictu, per Duellum vindicaverit. Hinc & inter ipsos Dd. ad tit. ff. de his qui not. infam. quæstionem formatam videmus: *Utrum injuriam non vindicans infamis fiat*: Et quamvis plerique saniorum hoc negent, tamen non dubito, quin quidam vulgi sententiam & opinionem defensori sint, præferri cum & Duella suos defensores invenerint, ut docet Dn. Thom. disp. de felicit. subd. Brandenb. §. 11. Et cum hæc persuasio altis-

(p) Responsum ad hoc præjudicium c. 7. §. 22. seqq. (q) vid. c. 7. §. 14

ACT. INJUR. INSTITUI POSSE. II

tissimas radices egerit, homines malunt millies injuriam vindicare, quam patienter & humiliter secundum regulas Christi vivere: Nam, inquit, nisi vindicaremus injurias, damno fortunarum afficemur, saltem per consequentiam, si non directo (r)

§. 23. Deinde, sicuti plerumque fieri solet, dicta scripturæ S. vindictæ adversantia secundum carnalem suum affectum explicant non dijudicantes *πνευματικῶς πνευματικῶς*. Totam enim sacram scripturam patientiam quidem inculcare concedunt, imo vindictam improbare, sed non prohibere defensionem famæ. (s)

§. 24. Inde distinguunt inter jus suum persequi & rancorem animi exercere: Hunc peccaminosum esse dicunt & ab actione injuriarum removendum esse, jus autem suum quemlibet persequi posse absque rancore animi, adeoque vitium huic solummodo accedere per accidens non per se. (t) Inde vulgatum illud *der Personn Freund: der Sache Feind*: Minus ergo accurate naturam hominis contemplantes, existimant, actionem injuriarum salvo amore & hostibus debito, posse exerceri. Deinde rursus hic ad Aristotelem suum provocant iniquentem *s. Ethic. XI. qui quod passus est, idem vicissim facit, non videtur injuriam facere.*

§. 25. Quin quod soleant non raro hic argumentum ducere a bellis. Sicuti jam Grotii sententiæ de belli justitia etiam inter ipsos Christianos canonisatæ sunt, & sæpe absque judicio applicantur: ita & actio injuriarum justa est: merito enim ulciscimur coram judice injuriam, sicuti Principes independentes per bellum. Bellorum enim & judiciorum eadem vulgo putatur ratio. (u)

B 2

§. 26.

(r) vid. c. 9. §. 6. (s) vid. c. 6. §. 18. (t) vid. cap. 4. §. 8. seqq. & c. 6. §. 8. seqq.
(u) cap. 4. §. 43.

§. 26. Hinc ulterius inferunt, vindictam quidem privatam esse per se illicitam, cum ita quis sibi jus dicat: aut aliam rationem esse vindictæ publicæ, qua scilicet injuriæ Reipubl. vitæ alicujus corpori, famæ, aut juribus officientes in judicio vindicantur Struv. *de Vindict. priv. apb. 7. cap. 1.* Hinc etiam de hac legitima vindicta putat intelligi debere verba: *Ich will es eyfern/ ich will mich an dir rächen/ich will dirsgedencken.* Cur vero publica vindicta conscientiam tranquillat? quia omne ajunt, quod legis positivæ auctoritate fit, tranquillat conscientiam. (x)

§. 27. Imo per actionem injuriarum non tam vindicari injurias illatas dicunt, quam defendi famam, jam autem a defensione rerum famæ defensionem recte inferri. (y) Ita ergo sibi aliisque fucum revera faciunt, & animum vindictam spirantem nobilissimo defensionis prætextu incrustant.

§. 28. Et quis ferè dubitaret de justitia hujus remedii? Cum enim retorsionem injuriarum tanquam vindictam privatam admittant nec eo ipso conscientiam lædi credant, qui aliter fieri potuit, quam ut etiam hoc remedium judiciale defenderent. Major sane est ratio pro actione injuriarum, quam pro pessima illa retorsione. Et tamen hanc & Theologi defendunt, & Theologi ipsimet adhibent. Exempla sunt odiosa. (z)

§. 29. Sunt & rationes privatæ, quæ plerosque inducunt, ut hoc remedium defendant. Perfonant judicia hisce injuriarum actionibus. Et puto nullos frequentiores dari processus quas hos. Ratio manifesta est, quam eleganter circumscribit B. Dn. Brunnem. *lib. 1. cap. 1. §. 7.* inquit: *Videmus in communi vita refrixisse charitatem, & extinctam esse fidem, amissura omnem pietatis sensum.* & paucis interjectis: *quid est hodie*

(x) vid. c. 3. §. 36. (y) vid. c. 3. §. 39. seqq. (z) vid. c. 3. §. 36.

hodie Christianus populus, si vitam plerorumque attendas nisi cæcus eorum qui sunt oppleti omni iniustitia, malitia, scortatione improbitate, avaritia, pleni invidia, eade contentione dolo malignitate, susurrone oblocutores, Dei osores injuriosi superbi gloriosi inventorum malorum parentibus non obedientes, despicientes scdisfragi, charitatis expertes, implacabiles, immiseri-cordes &c. Rebus ergo sic stantibus plurimorum interest, ne e medio tollatur hoc remedium. Judicis, si malus est, interest ob sportulas inde manantes, quæ valde minuerentur, ubi tanta farrago processuum minueretur. Consoletium interest: nam & hi semper partem de tunica capiunt. Et imprimis hic res Advocatorum ageretur, si hoc remedium damnaretur publice. Hinc tam pauci hoc remedium impugnant.

§. 30. Tandem occæcarunt plerosque Brocardica vulgata: Christianismum non tollere jus quæsitum. (a) Interesse reipubl. ne delicta maneant impunita. (b) In statu florentissimo Ecclesiæ sub Constantino magno remedia hæc approbata & publice proposita fuisse, primum principium juris esse, (c) neminem esse lædendum & suum cuique tribuendum. Judicia esse ordinationem Dei. (d) Neminem securum esse posse in Republ. si hæc facultas se vindicandi auferretur. (e) Et quis omnia Brocardica hic recenseret, quæ suæ causæ confidentes plerumque solem conglomerare.

§. 31. Sed hæ larvæ non nisi cæcis obsunt. Prudentiores & pietatis studium strenue urgentes Icti & Theologi in alia omnia hic eunt, & hoc remedium iniustitiæ penitus incusant, quos antequam ulterius pergam, & ita Lectoris animum ad minus gratas conclusiones quodammodo præparem, statim hic adducere placet. B Huberus in prælect. ad ff. tit. de injur.

(a) vid. c. 4. §. 24. (b) vid. cap. 4. §. 14. (c) vid. c. 5. (d) vid. c. 4. §. 33.
(e) vid. cap. ult.

jur. notanter ait; Nunquam jurisprudentia magis a philosophia, loquor etiam maxime de Christiana, quam in vindicandis injuriis discrepat. Quæ enim hac alto animo sperni jubet, illa serio prosequitur & custodiendæ paci in populo, qui non capit philosophiam, persequi debet.

§. 32. Si audiamus Bachovium ad §. f. 7. de injur. non ad eo alienus a nostra videtur esse sententia. Nihil absurdi foret, inquit si quis affirmet peccare hominem Christianum, qui ex ira & vindictæ cupidine pervicaciter & acerbè injurias exsequitur & imò vix ullam satis justam causam esse Christiano agendi injuriarum, nisi ubi hoc fieri publice quodammodo interest, vel in exemplum, ut alii ab ejusmodi petulantia absterreantur, vel ob personam ejus, qui injuria est affectus: veluti si publicum officium administret, quem ab injuriis immunem ac integræ fame haberi publice interest: ne contemptui exponatur, & administrando muneri suo minus idoneus reddatur. Quod & latius porrigi potest, si forte ex consuetudine indignus officiis publicis habeatur qui injurias non vindicat. Cæterum quid de his limitationibus statuendum sit, postea exponemus imprimis cap. 9.

§. 33. Cæterum hanc opinionem non esse novam aut heri aut nudius tertius natam, apparet ex eo, quod Ill. Dn. Strykius jam ante 30. annos eam foverit & publicis scriptis celebraverit. Ita enim ille in *tr. de jure Sens. diff. 9. c. 4. n. 33.* inquit: Ubi ad estimationem injuria devenitur, ubi tot mille thaleris unicum verbum estimatur, imò quod majus, juramento id confirmatur, id an Christianismo conveniat subdubito. Quid hic nisi vindicta? quid hic nisi summus animi rancor, dum cousque exarsuat ultor animus, ut tantam pecunia summam, (si juramento ipsius credendum,) in profundum maris abjicere vellet lubentius, quam unicum verbulum in se & ratione effectus non injuriosum. arg. l. un C. de famos. lib. æquo ac Christiano animo perferre. Habes hic in complexu & quali in compendio omnia illa argumenta quæ

ACT. INJUR. INSTITUI POSSE. 15

ta, quæ infra fufius pro injuftitia actionum injuriarum deducenda erunt. Confirmat eandem fententiam paffim imprimis in *Diffut. de Foro Confcientia c. 6. §. 42. feq. & de Falſitate precum Principiobl. cap. 4. n. 5.*

§. 34. Damnat itidem hanc actionem paffim Dn. Thomafius vid. Coroll. difp. *de jure Princ. circa Hæretii.* quin & injuftitiam ejusdem in prælectionibus publicis & privatis fæpius urget. Nec minus Dn. Bodinus in *Diff. de Abufu æſtim. & moderat. injur. §. 6. 7. & 8.* valde reſtringit actionem injuriarum & fufius abufus inde emanentes per totam differtationem excutit. Confirmat eandem nobifcum fententiam Dn. Jo. Sam Stryk, *Diff. de Rejeët. ab actis cap. 1. n. 49. & feqq.* ubi n. 54. de officio judicis ſuperioris injurias vindicantem a limine judicii repellentis agit. *Valde imbecillum, ſunt Verba alleg. l. hic puto objectionem, injuriatum jure ſuo uti, & ſic judicem cum impedire in jure ſuo non poſſe. Nam quodnam demum jus prætereendere poteſt, quod Deo ipſi abominationi eſt, quo ledit conſcientiam, violat præcepta prudentiæ & morum, turbat ipſam tranquillitatem publicam ſequæ reum æternæ damnationis conſtituit? an in tali jure prætenſo ipſius cupiditati ulciſcendi deferendum? minime gentium. Quod enim ſub prætextu juris intentatur, non ſtatim juſtum & pium eſt, imo aliquando malitioſum & pernicioſum.*

§. 35. Videtur huc quoque inclinare Faber in *C. lib. 9. t. 20. def. 2.* inquires: *Remiſſam eſſe injuriam, de Chriſtiano homine credibile eſt. Interim probari ab eo qui allegat oportet, quoniam NB. hic non QUID FIERI DEBUERIT quam quid factum ſit inſpiciendum.* Si ergo fieri debet remiſſio injuriarum, & imprimis a Chriſtiano homine qua tali, injuriarum actiones ſecundum ipſum erunt illicitæ. Provocat ibidem ad *l. 6. §. 1. ff. de ſerv. export.* de qua infra *cap. X. §. 8.*

§. 36. Hæc ſunt judicia de hac actione injuriarum ſummorum

morum sane Jctorum. Adderem Theologorum sinceriorum & purgationem cordis unice intendentium consensum [literales enim, fidem in cerebro gerentes minus curo] si de hoc adeo dubitaretur & non tam sapissime publicis in concionibus querelæ ingeminarentur de hac iniquitate notoria. Propius ergo ad rem ipsam accedamus.

CAPUT II.

De Conceptu Justitiæ genuino.

CONSPECTUS.

- C**onceptus generalis justitiæ Ratio hujus differentia. §. 8.
 secundam definitionem in quatenus leges civiles & justitiæ
 Instit. traditam §. 1. inde resultans subordinari
 Justitiæ est vel attributum actionis
 vel personæ. §. 2. debent Legi naturali &
 morali. §. 9.
 Utrobique habetur respectus ad Media ad solidiorem justitiæ
 Legem §. 3. perveniendi. §. 10.
 An ita actio injuriarum non possit
 dici justa? ibid. Quid de justitiæ externa non
 subordinata solidiori sit sentiendum.
 §. 11.
 Remissive de pluribus Justitiæ speciebus
 secundum conceptum vulgarem. §. 4. An ita justitiæ universalis
 Aristotelica describatur? §. 12.
 Una datur tantum vera justitiæ. §. 5. Objectio: confundi ita justitiæ
 politicam cum Theologica. §. 13.
 Non dantur tot justitiæ quot species
 legum. ibid. Diviso Legum Respondetur. §. 14.
 ex duplici consideratione legislatoris. §. 6. An hic committatur *νεῖδρασις*
 eis *εἰδὸς γένος*. §. 15.
 Differentia legum Divinarum & humanarum
 quoad obedientiam externam & internam. §. 7. Quid ex instantia de altissimo
 gradu patientiæ a Christo inculcata sequatur. §. 16.
 Objectio: hominem in naturalibus non esse corruptum. §. 17.

Nega-

Negatur hoc ipsum. S. 18.

Refellitur explicatio loci Luca

10. S. 19.

Quid de Ethnicorum, Socratis,

Seneca &c. virtutibus judi-
candum. ibid.

Non omne quod lege civili per-

mittitur tranquillat consci-
entia. S. 20.

Quatenus leges obligent in con-
scientia. S. 21.

Quenam justitia in Rubrica in-
telligatur. S. 22.

S. I.

Cum itaque in eo simus, ut injustitiam hujus actionis enucleemus, breviter inquirendum, quid per justitiam hic intelligamus, ut status controversiæ eo accuratius formari possit, cum præsertim hodie illa ipsa tantam amplitudinem habeat, ut quævis fere scelera nomine justitiæ defendere possis. In Institutionibus *pr. de J. & J.* Justitia definitur, quod sit constans & perpetua voluntas jus suum cuique tribuendi. Sicuti ergo secundum hanc definitionem requisitum primarium justitiæ consistit in augusto illo lemma: *Suum cuique*: ita injustitia ex opposito ejus dijudicanda erit, quando scilicet *suum cuique non tribuitur contra jus.*

S. 2. Apparet autem Iustum in definitione illa simul sollicitum esse de justitia *personæ*, imo magis de hac loqui quam de justitia *actionis*. Justitia enim quatenus *attributum actionis* est, solummodo respicit ad convenientiam actionis cum Legge, non ad intentionem agentis, exinde enim justitia, quatenus, *attributum personæ* constituit, dijudicanda. vid. Dn. Beier *in posit. ad ff. tit. de j. & j.*

S. 3. Utramque tamen definitionem respectum ad convenientiam cum legibus involvere apparet. Unde & de injustitia dici debet, quod respectum ad disconvenientiam cum legibus supponat. At hoc modo actiones injuriarum ab iniquitate absolvendæ erunt, quia actor utique ex permissione & dispositione legum civilium agit: & sic saltem justa agit, si

C

non

non semper iuste. Quomodo ergo injusta erit hæc actio? quærunt hilari animo dissentientes.

§. 4. Ast, compefcite gaudium amici. Incivile enim est velle iudicare, nisi tota mente alicujus perspecta & cognita. Vos ipsi plerumque plures species justitiæ tradere & sudore multo enucleare soletis. Quid enim notius quam distingui vulgo inter justitiam univierialem & particularem & hanc in commutativam distributivam & (uti nonnulli addunt) vindicativam distribui. Sed hic quidem nolo recoquere ineptias. Qui subtilitates circa has distinctiones amat, ille adeat commentarios latissimos in Aristotelis Ethica, ex quibus fere pleraque *ad tit. ff. de J. & j.* obtorto collo rapiuntur, vid. interim Dn. Thomaf. *in jurispr. Div. L. 1. c. 1. n. 106.* In vero ex vestra propria confessione apparet, non statim justitiam plene & quoad omnimodam suam essentiam ex convenientia cum legibus civilibus dijudicari posse, cum justitiam particularem sub generali comprehendere asseratis.

§. 5. Plures sunt legum species, prout legislatorum diversa est ratio & proportio. Et secundum hanc diversam rationem & proportionem de *subordinatione* horum iurium & vera justitia, quæ una tantum est, iudicandum. Alioquin enim tot justitiæ forent, quod species legum, ceu communiter fieri solet. Et ita sæpe accidere posset, ut una actio foret iusta & injusta simul, uti statim apparet in nostro remedio quod iustum dicunt quod leges civiles, non vero quoad *forum internum*. Sed cautione hic opus ne plures justitias fingamus.

§. 6. Legislator scilicet alius est divinus: alius humanus. Respectu illius sunt leges divinæ, quæ cognoscuntur vel ex lumine naturæ vel ex revelatione. Utrinque Deus salutem & veram felicitatem hominis, quæ iidem una est, intendit, sed non æquali gradu. Leges naturæ non plene assequuntur finem, ob luminis naturalis imperfectionem, & virium
natu-

naturalium destructionem : hinc dicuntur in Ethnicis fuisse pädagogus ad veram salutem, Christum scilicet, & illis impu- tatur, quod non duce hoc tanquam pädagogo usi fuerint, sed potius viribus Naturæ confisi ordinem & modum adspirandi ad veram illam felicitatem pervenerint. In veteri fœdere, leges forenses & ceremoniales non plenarie quoque in finem fieri poterant, nec per observantiam externam legum homo salvus fieri ceu Paulus docet *Rom. II. seqq.* Quod & ad mora- les applicari potest.

§. 7. In eo tamen videtur esse discrepantia legum hu- manarum & divinarum, quod *Rom. VII. 14.* dicatur lex divina *spiritualis*, & simul requirat internam justitiam cordis ceu Christus ipse quoque *Matth. V.* docet, legem ab interpretatio- nibus fallis externam solum convenientiam cum legibus do- centibus, & per harum observantiam homines ad salutem, ducentibus & ab alia mutilatione vindicans. At legislator hu- manus *magis* de justitia actionis, quam personæ sollicitus est. Deus cor intuetur & id scrutatur. Homo legislator ulterius pro- gredi nequit, quam ut actiones externæ sint legibus confor- mes, salutis publicæ causa.

§. 8. Ratio hujus discrepantiæ in ipsa natura diversa le- gislatorum quærenda. Cum enim Legislator Deus requirens internam obedientiam simul cor hominis per gratiam suam flectere, innovare & ad hanc obedientiam habile efformare possit modo homo divina gratiæ peccatis suis non resistat, hinc efficacius & plenius obedientiam internam requirit. At homo legislator nullam efficaciam in cor & animum habet, sed ejus dispositioni actiones externæ relictæ sunt. Inde cogitationes in jure impunitæ, & solus furandi animus non suffi- ciat, nisi ipsa actualis ablatio accesserit.

§. 9. Cum jam leges Naturæ & morales positivæ sint *u- niversales*. (nam ceremoniales & forenses Remp. Judaicam re-

spicientes hic sequestramus) imo *divine & cordis* quoque *justitiam* intendant *Matth. V, 21.* respectu Dei, ad quem omnes nostræ actiones dirigendæ, quique hunc in finem vires spirituales suppeditat, apparet, leges humanas utrique juri subordinari debere. Hinc est justitia, quæ non simul huic subordinatione innexa, sed nude saltim se refert ad Leges civiles, habet quidem in foro externo effectum justitiæ dum saltim externæ suum cuique tribuit, sed plenariam justitiæ rationem non intrat, quia ulterius non evehitur ad convenientiam illam cum lege Dei morali & naturali, cui leges subordinari debebant, & hoc respectu peccatum dicitur *avoula*, h. e. quod contra leges in genere est.

§. 10. Cum vero nemo internam cordis justitiam assequi possit propriis viribus, sed solius Dei sit, dare & velle & perficere *Rom. VII. VIII.* & sic, ut cor nostrum ad hanc justitiam assuefiat, præparatione divina & totali mutatione opus sit, hinc spiritualia illa media quoque hic supponenda, per quæ ad diviniorem solidiorem & finem magis spiritualem intendentem hanc justitiam animus evehi potest.

§. 11. Apparet ergo justitiam humanam non subordinatam consideratam, nec supponentem veram illam justitiam cordis a Deo purificati revera esse tantum umbram rationis: quid, cum coactione plena sit, quid mirum, quod à veris virtutibus omni coactione expertibus separari debeat. Et sic hactenus quidem distinctionem inter justitiam internam & externam non respuo, quoad effectum puniendi & societatem civilem qua talem, sed tamen membra ita considero, ut justitiam externam internæ non subordinatam *φύρασμα* quoddam h. e. injustitiam respectu internæ esse credam, præsertim in Republica Christiana, ubi duplex respectus & civis Christiani optima harmonia subsistere potest & debet.

§. 12. Ita vero hactenus descripsisti, inhas, justitiam universalem, quæ complexus omnium virtutum dicitur, & tamen distinct-

distinctionem hanc §. 39. rejecisti. Ego vero hic rehero : si recte perpendes ibi dicta, animadverte, me rejecisse hanc distinctionem quatenus a Doctoribus ex mente Aristotelis explicatur & tricus infinitis est involuta. Deinde quid est illa justitia universalis Aristotelica solis viribus naturalibus comparata, nisi complexus omnium vitiosum, cum revera virtutes ejus morales sint vitia.

§. 13. Sed hic audio dissentientium objectiones : Atque sic tu confundis justitiam politicam cum virtute Theologica, quæ toto cœlo differunt & committis *μετάβασις εἰς ἄλλο γένος*. Inde sequeretur quasi in infidelibus nulla perfecta veras & plena virtus reperta fuerit, & ita misces omnia sursum & deorsum cœlestia & mundana. Sic patientiam talem, qualem Christus a nobis exigit, nec Philosophi docent, nec docere tenentur, quia non humana sed divina est, & Christi quædam imitatio, sine qua virtutes humanæ plene etiam ab Ethnicis cognita & pertractata sunt.

§. 14. Sed plura hic petunt id, quod est in principio. Admitto differre justitiam politicam a vera illa, sicuti differunt verum & apparenter tale. Sed quæstio superest, an justitia illa politica toto cœlo a Theologica diversa justitiæ nomen mereatur. Una est veritas. Una sapientia. Et sic una quoque vera justitia, cum unum quoque tantum verum bonum sit. Et subordinata sibi invicem non sunt opponenda, quod tamen faciunt, qui politicam a Theologica secernunt, dum differre asserunt, quod toto cœlo differant. Quoties ergo justitia illa externa seu politica opponitur veræ, internæ, Theologica, toties est vitium. Sed quoties in ordine suo naturali h. e. *subordinatione* consideratur, toties veræ virtutis nomen meretur.

§. 15. Unde & imputationem *μετάβασις εἰς ἄλλο γένος* facile effugiemus, quia una tantum sapientia est, & omnia ad unam illam sapientiam dirigenda & inde deducenda. Et sic

uti illud quod alteri subordinatur, ex eo utique interpretandum, & explicandum, cui subordinatur, ita hoc iudicium finium regendorum ad eos spectat, qui ordinem rerum pervertunt, & disciplinas disciplinis opponunt, totque in effectu faciunt sapientias, quot sunt disciplina. In subordinatis principia illa neutiquam dici possunt peregrina, quæ deducuntur ex genuino fonte, cui omnia sunt subordinanda. Unde *μεταβάσις ἄλλο γένος* imposturam gentilem esse credo. Deinde Jurisprudentia vera leges divinas agnoscit pro fundamento, & omnis jurisprudentia a ratione & revelatione aliena, est impia & irrationabilis. Dn. Thomas, *Diss. an Hares. sit crimen. th. 2. inf.*

§. 16. Instantia de patientia Christiana magis confirmat meam sententiam. Primo enim falsum est, patientiam a Philosophis cognosci & tractari non debere, ceu infra cap. VII. §. 13. liquidum fiet. Deinde si jam in specie altissimum illum gradum in patientia Christiana, qualem supponere solent ex Christi doctrina, supponamus, humana quidem ratio eousque non pertingit. Cur? quia obscurata est & tenebris involuta & à cordis inclinatione ab omni patientia aliena depravata est. Inde tamen non sequitur. Ergo virtutes Ethnicæ fuerent veræ virtutes & perfectæ. Sed inde potius hoc inferre licet, 1) quod Ethnici virtutes ex lumine solo corruptæ rationis non potuerint perfectæ cognitæ habere, 2) multo minus eas pertractare, 3) quod hæctenus recte se habeat regula: *ubi desinit philosophus, ibi incipit Christianus.* i. e. quia Philosophus qua talis non potest ulterius venire quam ut miseriam suam agnoscat, ab illa autem per virtutes illas apparenter tales se eripere nequit, hinc proxima via ad Christum, qui supernas vires suppeditat & miseriam nostram suo merito ineffabili vera fide apprehenso auferit. vid. cap. VII. §. 8. & Dn. Thomas. *in Ethica cap. ult.*

§. 17. Sed

§. 17. Sed nova obiectio hic sese mihi offert, scilicet hæc: Si virtutes morales ab Ethnicis naturæ lumine non potuerint recte & plene cognosci & excoli, sequeretur, quasi etiam in naturalibus homo per lapsum esse corruptus, quod tamen videtur esse contra mentem & sententiam Salvatoris *Luca X*, in parabola illa, ubi vox *ἡμῶν semimortuus* explicari commode potest, ita ut indicet mortuum in spiritualibus, vivum in naturalibus.

§. 18. Facilis tamen responsio est ad hanc objectionem, Quis unquam dubitat, hominem in naturalibus etiam per lapsum esse corruptum? quam multa ignoramus in physicis imo fere hic cespitamus. Pleraque in probabilitate fundantur. Magnetis attractionem novimus. Causam attractionis ignoramus. Quid hodie nostrum ex signatura rerum penetrare potest in intimam rerum naturam? Plura se a bestiis quoad virtutes herbarum didicisse non diffitentur Medici. Pleraque adhuc ignorantur.

§. 19. Deinde explicatio vocis *ἡμῶν* plane est contra mentem Salvatoris. Parabolam attulit de amoris præstatione, & sic eo videtur tantum nervum rei posuisse. Applicant quidem hanc parabolam Theologi nostri etiam ad amorem Christi redemptoris nostri. Et hæcenus non male. At nec sic sequitur ex voce illa, hominem dici semimortuum, scilicet quoad spiritualia. Sed vocem *semimortui* etiam prædicamus de illo, qui adhuc aliqua particula vitæ fruitur, proximus tamen morti est. Exempla Socratis Senecæ aliorumque id quidem evincunt, quod Christianis ipsis palmam dubiam in civilibus hisce virtutibus reddiderint, quia hodie Ethnicum in morem vivitur: ast inde non sequitur, eos veræ virtutis limites attigisse, quia fundamento vero virtutis destituti fuere.

§. 20. Quæ cum ita sint, corrumpit commune illud præjudicium

dicium §. 13. notatum; quasi omne illud quod lege civili per-
mittatur, tranquillet conscientiam. Conscientia forum &
tribunal internum repræsentat, & sic justitia aliqua politica
non est contenta, sed ad diviniorem & solidiorem illam ten-
dit & illa demum tranquillat conscientiam, conf. Disp. Illust.
Dn. Strykii *de Foro Conscientiæ* fusius hoc de themate disse-
rentis. Plura permittuntur in jure civili ex ratione Reipubl.
& salutis communis, quæ tamen nunquam approbantur. Brun-
ad l. 16. ff. de Minorib. Multa pudori hominum relinquuntur,
multa impune fiunt, non tamen justa internæ sunt, conscien-
tiam tranquillanti. Jus aliquod ex re judicata nasci vulgari
juris est. Sed recte B. Dn. Brunn. *in Jure Eccles.* multas res judi-
catas aliquando reformatum iri die novissimo dicit. Unde &
hic piissimus J. C. tus in commentariis suis tam sapissime à fo-
ro interno separat ille quæ in foro externo justa sunt. Pro-
lixius hoc argumentum deduxit Dn. Lic. Jacob. Brunnem. in
Diff. de Furtis non agnitis.

§. 21. Sed tamen urgent dissentientes Pauli dictum, quod
leges obligant in conscientia. Totum concedo argumentum.
Sed quænam sunt leges, quæ obligant? an etiam huc refe-
rendæ leges permissivæ? certe si id verum esset, quilibet in-
conscientia peccaret, qui suo juri renunciaret. Deinde an hoc
de omnibus legibus obligantibus h. e. præcipientibus vel
prohibentibus verum est? Num peccat testator in conscien-
tia, qui solennia testamenti non adhibet? Et tamen lex præ-
cipit ut adhibeantur illa solennia. Quem multis ergo sub li-
mitationibus hæc regula est intelligenda.

§. 22. Postulavit hanc digressionem necessitas, ne status
controversiæ minus recte formetur. Quando ergo, ut in vi-
am redeamus, quærimus de justitia & injustitia actionum in-
juriarum, tunc non ad justitiam aliquam externam, politi-
cam, internæ & veræ oppositam; sed magis ad veram realem
& so-

& solidam respicimus, quæ conscientiam tranquillat, nec Christi regulis & veri virtutibus adversa vid. Hopper. *de Vera Jurispr. lib. 1. tit. 17.* Quid enim juvat sub specie alicujus justitiæ fictæ imo falsæ quid justum dicere, quod tamen tale non est, nisi inter eos, qui Ethnicum in morem vivunt. At Christiani ex hoc vivendi genere merito emergere debent.

CAPUT III.

De indole remediorum vindicantium injurias.

CONSPECTUS.

<i>Actio estimatoria pœnalis est & ad vindictam meram tendit §. 1.</i>	<i>nibus pœnalibus, quod hac non dicitur hereditibus §. 8.</i>
<i>Cur non sit rei persecutoria §. 2.</i>	<i>Deducitur inde decisio l. 10. §. 2. ff. si quis caut. in jud. §. 9.</i>
<i>Respondetur ad objectionem, per hanc actionem estimari injuriam §. 3.</i>	<i>Et quod minores non restituantur contra omiffam actionem injuriarum §. 10.</i>
<i>Probatur ex qualitatibus huic actioni propriis, eam vindictam spirare (1)</i>	<i>In bonis nostris non computatur hac actio §. 11.</i>
<i>Quia requirit, ut injuria fuerit revocata ad animum §. 4.</i>	<i>Conclusiones inde formantur §. 12.</i>
<i>Cur hoc requiratur §. 5.</i>	<i>Etiam tunc vindicta exercetur ubi criminaliter agitur §. 13.</i>
<i>(2) Ex formulis consuetis estimationem determinantibus §. 6.</i>	<i>Vel ex Lege Cornelia §. 14.</i>
<i>(3) Quod odiosa sit injure hac actio §. 7.</i>	<i>Vel ubi famosus libellus vindicatur §. 15.</i>
<i>Inde differentia a cæteris actio-</i>	<i>Moribus inter Christianos injuria magis vindicatur quam apud Ethnicos §. 16.</i>

- Moribus introducta actio ad pali-
nodiam §. 17. ce & solemniter imponitur §. 30.
- An conjungi possit cum aestima-
toria & num sit rei persecu-
toria §. 18. Quaratione hac actio sit deceri-
or ipsa civili §. 31.
- Cur plerique illam referant ad
rei persecutorias §. 19. Quomodo differant declaratio
& deprecatio §. 32.
- Fundamenta ita sentientium 20. Deprecatio Christiana reverata-
lis non est §. 33.
- Sententia Habnii recensetur
ibid. Quid sit retorsio injuriarum
§. 34.
- Contraria ejusdem adducitur §.
21. Auctoritas Aristotelis in hac ma-
teria §. 35.
- Bachovii sententia §. 22. Num prae textu vindictae publicae
licita dici possit §. 36.
- Judicium de hisce sententiis.
§. 23. An ob defensionis praetextum li-
cita dici possit §. 37.
- Ostenditur illam revera ad vin-
dictam tendere ibid. Num hic argumentum valeat ab
inculpatae tutela moderamine
& defensione rerum §. 38.
- In actionibus hisce non pii sed
impii supponi debent §. 24. Ostenditur vanitas argumenti
ab inculpatae tutela moderami-
ne §. 39.
- Refutatur Habnii sententia &
imprimis argumentum a re-
stitutione furti ad restitutio-
nem fama §. 25. Ut & argumenti a defensione re-
rum §. 40.
- Nec ex vulgi opinione sequi, hanc
actionem esse rei persecutori-
am, ostenditur §. 26. Rejicitur argumentum, quod le-
ges vindictam publicam lo-
co Magistratus injuriato com-
miserint §. 41.
- Aliud argumentum Habnii &
Struvii recensetur §. 27. Protestatio hic omnis factio con-
traria §. 42.
- Responsio adjungitur §. 28. Conclusio: omnia illa remedia
vindictam spirare §. 43.
- Ostenditur actionem hanc reve-
ra esse poenalem §. 29. Status contro. formatur §. 44.
- Imprimis ubi recantatio publi-
ca

§. 1.

Cum plura dentur remedia injuriis vindicandis inventientia, excutiendum, an omnis actio injuriarum hoc ipso comprehensa sit. Hoc ipsum autem non recte dijudicare possumus, nisi naturam horum remediorum intimam inspexerimus. Occurrit autem hic primo loco actio Prætoris æstimatoria, quæ pœnalis est fatente ipso Ulpiano in *l. prætor. edixit. 7. §. 1. ff. de injur.* ubi differentiam inter actionem Legis Aquilæ & injuriarum ostendit, *in actione injuriarum inquiring, de ipsa cade vel veneno ut vindicetur, non ut damnum sarciat agitur.* Idem in *§. 10. I. de Injur. confirmatur.* Clarius id ipsum asseritur in *l. cum. emancipati. 2. §. 4. ff. de Collat.* ubi notanter dicitur quod *magis vindictæ, quam pecunie habeat persecutionem*, adeoque filius eo nomine nihil conferre teneatur. In *l. 15. §. 46. de injur.* diversum esse dicitur, an agam ad damnum, an ad contumeliam (scil. vindicandam.)

§. 2. Certe rei persecutoria esse non potest, si vel maxime ex vulgi opinione supponamus, lædi per injurias famam & existimationem. *Fama enim, inquit Dn Thomas. de Philos. Jur. §. 167. mea per injuriam ad delinquentem non transit.* (Ergo nihil restitui ejus nomine potest, cum restitutio præsupponat, rem meam apud alterum esse) *nec in æquivalente, quia bona fama non est bonum æstimabile.*

§. 3. Sed tamen urgent dissentientes, in hac actione æstimari injuriam seu famam per illam ablatam. Sed ubi hoc æstimatio hic substituta veteri pœnæ ex LL. XII. Tab. descendenti, ceu *cap. seq.* in historia hujus actionis docebimus §. 37. Reliquerunt ergo potius determinationem hujus pœnæ Prætores arbitrio læsi, salva tamen moderatione Judicis, ne in infinitum quis æstimationem illam extendere, quæ alias per LL. XII. tab. determinata erat.

D 2

§. 4.

§. 4. Cæterum hanc pœnæ æstimationem veram vindictam involvere ostendunt omnes hujus actiones qualitates quam nec Jurisprudencia Romana dissimulare voluit. Primo enim ut hæc institui possit, requirunt, ut passus injuriam statim eam ad animum revocaverit §. 12. I. de injur. in- de Practici in libellis hac clausula uti solent, Daß er solche Injurie zu beschwerten Gemütthe gezogen. Quid autem est revocare injuriam ad animum? Scilicet declarare, se hac injuria moveri, seque illam vindicandi propositum habere. Dissimulare contra est contemnere injuriam, nec de vindicanda ea cogitare.

§. 5. Hinc tam variæ Dd. sententia de tacita remissione v. c. quatenus remissa censi possit ex conversatione familiari, scil. quando non est ex necessitate suscepta, nec cum protestatione conjuncta v. Dn. Hoppe ad. §. cit. 12. Inde concludo, injuriarum actiones tollere familiarem conversationem, tollere vinculum amicitia, & amorem spontaneum, quia alias exinde colligitur remissio; Sunt enim opposita, amor & odium, Vindicta & amicitia.

§. 6. Deinde hoc indicant ipsæ formulæ vulgares, quæ uti solent in æstimantis injuriis. v. c. Er wolte lieber 1000. Thaler von den Seinigen verlihren als die Schmach auf sich sitzen und dieselbe ungeahndet lassen/ vel ut alii malunt: er wolte nicht 1000. Thaler darum nehmen und eine solche Schmach leiden. Quid vero actores seu libellantes aliud eo ipso indicant, quam se tanto dolore intime affectos, ut damnum mille thalorum ipsi tantum insligere dolorem non possit. Et ut de hoc sensibile dolore bene constet, juramentum desuper præstant. Dolor ergo hic conjunctus cum ira quærit satisfactionem, & hanc in ipsa æstimati-
one exprimit.

§. 7. Porro id evincitur ex eo, quod odiosa hac actio in ipsa

REMEDIORUM VINDICANT. INJUR. 29

ipsa Jurisprudencia habeatur, & sic valde restringatur. *Cum meram vindictam* inquit Rittershusius ad §. 12. *J. de injur. hac actio contineat, non autem rei familiaris aut pecunie perfectionem, ideoque odiosa sit, facile restringitur & aboletur.* Paria tradit Dn. Hoppius ad cit. §. inquires: *Nihil rei persequimur injuriarum actione, sed nude vindictam petimus.*

§. 8. Hinc oritur illa differentia, quod actiones quidem pœnales ex maleficiis, licet non dentur contra heredes, tamen heredibus competant, nec iis denegentur: Ast actio injuriarum & si qua similis alia inveniatur (h. e. quæ itidem vindictam spirat) liquido excipiuntur ab hac regula in §. 1. 7. *de perpet. & temp. act.* Rationem unanimiter Dd. collocant in eo quod meram contineat vindictam, vid. Rittershus. & Hopp. ad cit. §.

§. 9. Fluit inde etiam ni fallor decisio *l. si cum judicio. 10. §. 2. ff. si quis caut in jud.* Ubi Paulus hunc proponit casum: qui injuriarum acturus est, stipulatus erat ante litem contestatam, ut adversarius suus iudicio sistat: commissa stipulatione mortuus est: ubi quaestio oriebatur: an competat heredi ejus ex stipulatu actio? quod negat Ictus hanc subjungens rationem: *quia tales stipulationes propter rem ipsam dentur. Injuriarum autem actio heredi non competit.* Opponebatur: at qui stipulatio iudicio sistendi causa facta ad heredem transit, licet delictum versetur *l. 49. de obl. & act.* Respondet: *tamen in hac causa dandi non est: nam & defunctus si vellet omissa actione injuriarum ex stipulatu agere, non permitteretur ei.*

§. 10. Adeo vero odiosa in jure habetur, ut quamvis alias magnus favor minorum & restitutionis ipsis in Legibus indultæ sit, tamen ipsi non restituantur contra omisam actionem injuriarum. *Auxilium* inquit Tryphonymus in *l. 37. pr. de Minor. in integrum restitutionis executionibus pœnarum (i. e. vindictæ & ultionis,* uti bene annotat Dn. Gothofr. ad cit.

*l. 4.) paratum non est: Ideoque injuriarum iudicium semel omis-
sum repeti non potest.*

§. 11. Porro inde hæc noua qualitas peculiariis huius acti-
onis est, quod in bonis nostris non computetur, antequam
litrem contestemur. *l. 28 de injur.* cum tamen ex *l. 49. ff. de V. S.*
alias constet, bonis annumerari si quid est in actionibus, pe-
titionibus persecutionibus, quod etiam extenditur ad acti-
ones pœnales in *l. pœnales 32. pr. ff. ad L. Falci.* ubi tamen ex-
cipitur injuriarum actio. Et hic novum discrimen oritur in-
ter hanc & reliquas pœnales, quod iudicium præbet, in re-
liquis pœnam non continere vindictam.

§. 12. Exinde Paul. *in l. 2. §. 4. de collat.* novam format
conclusionem, quod cum vindictæ habeat persecutionem,
emancipatus filius nihil conferre eo nomine teneatur. Sic
cum scandalum publ. sæpius præbere possit, non promiscue
concedenda ceu *in capite 10.* videbimus vid. *l. 7. §. 2. & 3. de
injur.* Et infinitum foret, si omnes hujus odiosæ actionis
qualitates singulares coacervare vellemus. Sufficit, vel ex his
constare, illam ad meram tendere vindictam.

§. 13. Secundum Imperatorem vero in *§. 10. i. cit. de o-*
mnī injuria possum agere vel *civiliter* vel *criminaliter*. Civi-
liter agitur, quando actor pœnam sibi applicari petit. Cri-
minaliter quando pœnam fisco applicari vel a magistratu cor-
poralem infligi petit. Utrunque id quidem intenditur ut vin-
dicetur injuria, sed tamen cum hoc discrimine, ut, quando
criminaliter agitur, simul coercitio publica concurrat, licet
per illam coercionem publicam vindictam, & ultionem su-
am quærat, ceu cap. seq. fusius, docebitur.

§. 14. Caterum & Lex Cornelia actionem injuriarum
introduxit in certis casibus comprehensis in *§. 8. Inst. de injur.*
ubi iudem ad pœnam seu vindicandam injuriam agitur vel
civiliter *l. constitutionibus 37. §. 1. ff. de injur.* vel criminaliter,
l. Hos

REMEDIORUM VINDICANT. INJUR. 31

1. *Hos accusare. 12. in f. de accusat.* Unde ratione finis a priori non differt, tantum in duratione discrepanti, occurrit. Cum enim prior æstimatoria sit Prætoria pœnales, hinc anno inclusa est: at hæc ex lege descendens civilis est, & hinc inter perpetuas optimo jure refertur vid. Lauterb. *ad tit. de injur. præsertim cum hæc actio priuata sit non publica. l. 42. §. 1. de procur.*

§. 15. Cæterum & de vindicandis, famosis libellis criminaliter agi permissum, & pœna quidem ibi pro diversitate temporum varia. Quin cum hodie in criminibus iudex ex officio procedere & inquirere possit, alicubi receptum est, ut ad denunciationem injuriantis magistratus inquirere & injuriantem legitimis pœnis coercere possit, quod Potentissimus Elector Brandenb. Constitutione provinciali sancivit, de qua infra.

§. 16. Moribus varia accessere remedia ad vindicandas injurias introducta. Scilicet maluerunt Christiani vindictæ cupidum animum hic efficacius ostendere, quam ipsi Ethnici, qui licet remedia quædam concesserint, ita tamen eadem restrinxerunt, ut omnibus appareret, maxime hæc odiosa fuisse, ut Christiani revera deteriores ipsis Ethnicis videantur, dum plura remedia vindictam spirantia introduxerint, & usu approbarint, cum tamen merito etiam illa quæ ab Ethnicis ad nos cum corpore juris sunt translata, restringi vel plane eliminari debuissent.

§. 17. Hodie scilicet vindicantur etiam injuriæ, quæ famosis verbis illatæ per *actionem ad Palinodiam* seu recantationem injuriam *auff den Wiederruff* hæc sub prætextu, ut injurians verba famosa reclamet & injuste eadem a se prolata fateatur, læsamq; ita quodammodo existimationem secundum vulgi opinionem aperte restituat injuriato. *Dr. Hoppius ad § 7. l. de Injur.* Approbata hæc actio est *in R. I. de An. 1530. §. item 118*

ist eßliche Zeit her & in ordin. Camer. Imper. p. 2. tit. 28. verß
und sonderlich sehen.

§. 18. Sed hoc remedium merito est cruciabile. Tot enim fluctus hactenus peperit, ut revera tantum de illa certatum fuerit inter eruditos, quantum de magna provincia inter principes solet. Movit scilicet vindictæ cupidus animus hanc quæstionem in foro; annon hoc remedium jungi possit cum remediis civilibus pœnalibus ut scilicet vindicta habeat amplissimum campum, quo suum furorem & virus evomere & disseminare possit. Putarunt vero hanc quæstionem dependere a præjudicialia alia: num hoc remedium tendat ad pœnam an vero ad rei persecutionem?

§. 19. Pauci certe hanc actionem pœnalem esse contendunt. Plerique rei persecutoriam, suspicor ex eo fundamento ut ipsa eo citius ab omnia injustitia liberetur, quasi non tenderet ad vindictam & sub prætextu persecutionis ejus quod debetur salva (scilicet) conscientia a quolibet Christiano possit institui. Imo accedit & illa ratio quod ita cumulari cum æstimatoria possit, cum sic hæ actiones ad divitisa tendant, & ita ultor animus eo rectius finem suum consequi possit.

§. 20. Audiamus fundamenta utriusque sententiæ. Nam de ejus Injustitia cognoscere non possumus, nisi naturam ejus optime cognitam habemus. Qui illam annumerant actionibus rei persecutoriiis, mirifice produnt, quis conceptus vulgo de honore habeatur. Dicunt enim recantationem esse restitutionem famæ ablata propter læsionem, factam in bono externo illo fortunæ maximo, restitutionem autem rei pœnam non esse Hahn. ad W. tit. de injur. n. 18. ubi inter alia ita philosophatur: *Palinodia non solum concernit merum privatam interesse seu jus partis b. e. restitutionem famæ & honoris, adeoque nec publicum interesse magistratus sed NB. nec vindictam ullam habet in actore, qui saltim petit sibi restitui honorem (perinde ut qb*

ut ob furtum petitio rei ablata restitutio) quod pœna non est sine magistratum respicias, siue actorum sed damni per injuriam verbalem illati verbis facta compensatio. Hinc porro addit restitutionem in materia delictorum stricte denotare redditionem illius, quod per injustam læsionem saltim materialiter ablatum est.

§. 21. Non obstantibus tamen hisce rationibus ipse summus Ictus ab initio fatetur, in rei veritate honorem non esse ablatum vel læsum per injuriam, ideoque nihil vere restitui. Imo petitionem illam injuriati pro restitutione sui honoris rei veritate tendere saltim ad declarationem famæ illasæ potius, quam ad redintegrationem offensæ existimationis. Quomodo vero hæc cohærent? Scilicet ut quæ in hoc §. adducta, ex rei veritate dixerit: quæ vero in §. antec. adduximus, maluerit explicare secundum commune præjudicium & errorem vulgi.

§. 22. Incedit eadem via ipse Bachovius ad Treutl. vol. 2. d. 30. eb. ut. lit. a. inquires. Licet fama vere non laedatur, neque adeo restitutioni locus & revera actio NB. ad vindictam esse videatur, ideoque nulla hoc respectu cumulatio: attamen vulgi opinione perinde habetur atque si fama læsa per recantationem restituere.

§. 23. Concedunt ergo Doctores 1) famam & honorem per alterius injuriam nec lædi nec auferri. 2) restitui hic nihil posse, cum nihil ablatum sit, 3) in rei veritate ad vindictam hanc esse comparatam. Interim judicant ex vulgi opinione & rem bellissimo prætextu incrustant. Ita revera factum ut in hoc passu Jurisprudentia nostra omnia ratione aliena fuerit, præferens opiniones insulsissimas vulgi ipsa rei veritati. Si dicendum quod res est, sub hoc nobilissimo restitutionis nomine & involucro latiat horrendum vindictæ venenum, quam exercent, qui inepte famam sibi per paliuodiam restitui petunt.

tunt. Qui saltim hominis naturam interius considerat, deprehendet, ambizioso nihil magis adversari, quam dicere se injuste fecisse, sibi ipsi publice coram iudice mendacium imputare, veniam ab eo petere, quem hactenus hostem habuerit, & quidem coacte se hosti ita quasi submittere. Et quia jam vindicta eo maxime tendit, ut ægre faciamus ei, quem hostem habemus, hinc meo quidem iudicio gravior hæc plerisque hominibus vindicta videtur, quam si pecunia in actione æstimatoria loco pœnæ solvatur, nisi forsan hominum intrime avarum supposueris, qui ab ambitione non adeo ducatur. Hanc tam ægre homines ad Palinodiam progredi, experientia teste comprobatur.

§. 24. Sed dicis: non debemus supponere præcise homines pessimos, sed probos, qui facile ad recantationem moveri poterunt. Sed quinam sunt illi probi, qui injurias in alios evomunt, qui rigide vindictam exercent, qui absque coactione judiciali satisfacere vel deprecari injurias nolunt. Certe quamdiu in hac materia cum hominibus vindictam spirantibus & alios injuriantibus nobis res est, non pios non probos sed tales supponere debemus, qui vera pietate & sapientia destituti sunt.

§. 25. Unde non satis mirari possum, quod summus ille Ictus Hahnii tam laboriose opinionem illam vulgi rationibus acquisitis magis stabilire, quam enervare voluerit. Sane quam facit comparisonem inter restitutionem rei furto ablatae & famæ, nulla est. Ibi revera aliquid ablatum: Hic nihil. Sed urges: habetur tamen ex opinione vulgi ac si ablatum esset. Num vero tu fanatico cuidam asserendi sibi caput & brachia esse amputata credes, eo ipso, quod per morbum animi ira ipsi videatur? Num insanire licet cum insanis? Immo quod magis est, num febricitanti, cui omnia amare videntur, sanus, cui dulcia illa sunt, recte rationibus multis persuas-

persuadebit, esse omnino amara vel posse admitti ut sint amara.

§. 26. Deinde posito quod ex opinione vulgi honor ablati, videatur vel saltem supponatur, quomodo tu inde evinces, hanc actionem esse mere rei persecutoriam? JCrus in l. 35. pr. ff. de O. & A. dicit: *illæ actiones rei persecutionem continent, quibus persequimur, quod, NB. ex patrimonio nobis abest.* An ergo honor in commercio tuo & patrimonio est?

§. 27. Sed instat postea alio argumento: *Redditionem* inquiens, *illam honoris fieri per Palmodiam indubium est, quia qui recantat injuriam, fatetur se injuste convitium dixisse & verbis contrarius honorem retribuit.* Gemina hisce fere tradit B. Struvius de Vind. privata c. 10. aph. 6. n. 8. in f. inquiens: *Eodem principio innituntur actio ad Palmodiam, ut nimirum is honorem externum debitum, quem alter denegavit, rursus exhibeant.*

§. 28. Verum rursus petitio principii est, an is, qui denegat honorem externum, honorem ei auferat? Si hoc, levissimus quilibet nebulo mei honoris externi erit dominus & arbiter ut ita loquar. Deinde qui coacte, imo saepe per os Carnificis mihi honorem exhibet, num is dici potest, me honore affecisse? Cur vero non, inquis, cum & coacta restitutio rei ablata sit restitutio. At ingens discrimen inter restitutionem rei ablata & exhibitionem honoris. Qui me honorat coacte, is sane revera incidat, se male imo pessime de me sentire, & revera in animo convitiandi subsistit. At tamen, instas, ita inter homines receptum est, ut & sic honor videatur restitutus moribus autem aliquid indulgendum. Haud quidem id diffiteor, sed eo ipso tamen agnosces stultitiam hominum, & revera nihil hic agi. Mores inepti & qui nullo modo coherent sunt irrationabiles.

§. 29. Quid ergo denique de hoc infausto partu morum Christianorum fiet? Si enim non est rei persecutoria, erit sine du-

ne dubio pœnalis. Noui hanc sententiam esse Carpzovii
p. 4. Const. 46. def. 16. § ult. & in saxoniam illam esse approba-
 tam & quidem si rem ex vero æstimare volo, hanc ipsam
 magis puto cohærere. Dixi jam in §. 23 reuera per actionem
 ad Palinodiam quæri vindictam, & simulate saltem peti re-
 stitutionem famæ. Jam actio ad vindictam unice tendens pœ-
 næ quoddam genus involuit. Opponi quidem solet, quod
 actio pœnalis sit, qua agitur ad pœnam corporis afflictivam
 vel multam fisco vel parti inferendam, quæ definitio tã-
 men non videtur hic posse applicari. Hahn, *ad W. cit. l.* Sed
 dubito an definito hæc totam exhauriat naturam actionum
 pœnaliũ. Sicuti enim illæ actiones sunt rei persecutoriæ,
 quibus persequimur, quo ex patrimonio nobis abest. / *ff. de obl. & Act. ita pœnales erunt, quibus non persequi-*
mur, quod nobis ex patrimonio abest, sed quod aliunde per
legum autoritatem rei coercendi ergo nobis debetur. Dn.
Hopp. ad § 18. f. de Act. Jam infero: per hanc actionem non
 quæritur id quod nobis ex patrimonio nostro ab est, nihil e-
 nim abest, sed nuda coercitio seu vindicta. Nec obstat quod
 hæc pœna in jure non reperiatur, debetur enim moribus, qui
 legis vim habent.

§. 30. Porro si supponamus, hanc recantationem fieri
 in loco publico, & plerumque cum ignominia quadam con-
 junctam esse, dum verberare palma os, actoremque depre-
 cari reus cogitur, sapius interuenire carnificem, qui reo re-
 cantationem recusante hunc actum loco ejus quasi celebrare
 debet, quid aliud dicemus quam hunc actum satis accerbum
 pœna sensum habere? Solet enim hoc in casu non raro ita
 pronunciari. *Dasß best. für gehegten hochnothpeinlichen*
Hals-Gerichte / in des Volckes Versammlung / das er an
Klägern bößlich und unrecht gethan habe / benebest Wie-
deruffung aller solcher eingeklagten Däßerung zu bekennen /
und

und öffentlich abzubitten / auch ein falsches böshafftiges Lügenmaul mit einen starcken Streiche selbst abzustraffen schuldig. In fall er sich dessen wegeret / wird ihm der Scharfrichter / welcher in seinen Nahmen den gefassten Widerruf öffentlich verlese / und ihm hernach einen harten Maulstreich gebe / an die Seite gestellet. Excell. Dn. Bodin. *disp. de abus. astimat. & moder. injur. §. 15.*

§. 31. Deterior ergo hæc actio videtur ipsa civili æstimatoria, qua aperte confitentur partes, uti post videbimus, se agere ad vindictam, hic vero illam variis prætextibus in crustant sibi & aliis imponunt & sub hac larva æquitatem aliquam singularem venantur, quam, dum injustitiam ejus excutimus, ipsi detraheremus necesse fuit.

§. 32. Præter hanc Palinodiam aliquando decernitur. Declaratio eine Ehren-Erklärung / vel deprecatio eine Christliche Abbitte. Illa quidem, si verba injuriosa dubia sunt, nec satis constet de animo injuriandi. Hæc, si verba quidem certa, injuria tamen levior.

§. 33. Habet quidem etiam hæc nomen satis speciosum, sed naturam veræ deprecationis Christianæ non habet, cum illa ex sincera cordis pœnitentia deducenda sit, hæc vero plerumque fiat dicis gratia, ut ita loquor, daß der Beleydigte nur satisfaction besomme. Adeoque rursus sub nomine hoc, nisi me omnia fallunt, ultor animus latitat. Non enim injuriatus tam ideo urget deprecationem, ut eo ipso emendationem & pœnitentiam injuriantis promoveat, sed ut sibi satisfactionem quarat. Unde nec admittere solent deprecationem in scriptura, quia hæc facilius impetrari posset a reo; sed oretenus est facienda, quæ confessio ordinariæ magis rancorum & odium confirmat, quam tollit. Adeo omnia de pravata contorto & infrunita sunt, licet exterius speciem quandam virtutis habere videantur. Equidem Deprecatio

cationem pœnam non esse vulgo asserunt, sc. ex iisdem fundamentis ex quibus alias recantationem pœnam esse negant vid. *Mev. 6. decis. 88.* & hic vulgo pœnam pecuniariam cum deprecatione conjungi posse concedunt. Verum vindicta hisce sub prætextibus non purgatur, & quod ad hanc honorabilem emendam tendat, magis opinionem quam veritatem habet.

§ 34. Denique agmen claudit remedium aliquod extrajudiciale, scilicet retorsio injuriarum, quæ desinente Struvio de *Vind. priv. c. 10. apb. s.* est vindicatio, qua injuria verbali affectus regerendo verbis injuriam in afficientem honorem defendit. Jure Justiniano certe hoc monstrum nefandum incognitum, & credo ipsos Ethnicos abhoruisse ab hac profana philosophia, qualis postea inter Christianos tenuit primum locum & hactenus non tantum tolerata, quin approbata & defensa est.

§ 35. Non vero adeo mirum, quod publicos defensores habuerit, cum tam egregie præceptis Philosophi *κατ' ἐξουσίαν* talis conveniat. Ille autem 2. *Rhet. 2. ἀντιποιεῖντες ἕκ ὀβριζήσιν ἀλλὰ τιμωρῆνται*, referentes injuriam non afficiunt injuria, sed eandem vindicant. & *lib. 5. Etb. cap. 11 τὸ αὐτὸ ἀντιποιῶν, ἕδονα ἀδίνων*, qui quod passus est idem vicissim facit, non videtur injuriam facere. Habemus ergo hic propriam confessionem Philosophi sacri, quod licet alter, contra quem retorsio facta est, non possit quæri de injuria sibi illata, retorqueus tamen vindictam exercuerit.

§ 36. Sed statim responsio parata, quod quidem regulariter vindicta sit illicita, sed hæc licita, cum sub autoritate publicæ approbationis fiat. Semper tamen nova dubia hinc sese exserunt, quæro enim num clypeus autoritatis publicæ conscientias a moribus & ictibus illibatas conservare possit, cum sciant, vindictam tam severe esse Christianis prohibitam, impri-

imprimis vero convitium convitio reponere *1. Petr. III, 9.*

§. 37. Ut huic dubio satisfaciant, distinguunt inter vindictam, quæ in alterius dolore acquiescit: & inter talem, quæ defensionem continet. Illam esse illicitam concedunt: Hanc vero juri omni conformem, cum non nocendi sed defendendi animo fiat, tamen favorabilem defensionem reddunt, ut eam nec Diabolo dicant denegari posse: Unde & sine dubio retorsionem tanquam defensionem necessariam ipsi concedi debere, tacite videntur innuere.

§. 38. Ut vero hanc celebrem distinctionem illustrent, refugium quarunt in moderamine inculpatæ tutelæ, quod vim vi repellere liceat, imo hoc præceptum sit *1.3. ff. de J. & J.* ergo etiam verba verbis, inde notum celebre illud Brocardicum: fama & vita pari passu ambulant. Imo si ita defensionum nostrarum licita est, cur non etiam famæ, Struv. *de Vind. priv. c. 19. aph. 6. n. 19.* Et hæc distinctio Struvio *c. l. n. 24.* tam altas radices omni jure egisse dicitur, ut frustra sit, quicumque eam nitatur evellere.

§. 39. Sed hæc hactenus fundamentum certum in hac distinctione invenire non porui. Novi defensionem in casu necessitatis adhibito moderamine inculpatæ tutelæ esse licitam, & hanc vindictam eatenus aliquando appellari, quatenus absque judice offensionem injustam a se repellit. Sed in applicatione aqua hæret. Ideo enim in vaso hæc defensio licita est, quod in tali necessitate constitutus sit, ubi copia judicis haberi nequit, nec aliter periculum effugere potest, quam hac violenta defensione. Ast in injuriis longe diversa rerum facies. Ibi 1.) cessat necessitas talis 2.) copia judicis haberi potest 3.) revera periculum tale non non imminet, ob quod defensio permittitur. Imo defensio fit pro avertenda injuria, quæ imminet: retorsio vindictam continet ejus, quæ jam illata est.

In con-

40   CAP. III. DE INDOLE
Incongruum est nomen defensionis, ubi termini defensionis cessant & res non amplius est integra.

§. 40. Nec magis concludis argumentum a defensione rerum petitur. Hactenus ibi dicitur adesse defensio si in continenti spoliante res iterum auferatur. At hic sunt termini habiles 1.) revera quid ablatum est 2.) id quod ablatum est per hanc qf. defensionem recuperatur 3.) sola intentio in recuperando domino consistit absque vindicta. In retorsione plane diversa ratio. Sicuti enim ibi nihil aufertur nec auferri potest, ita nec aliquid recuperatur, sed ista retorsio unicé ex odio profecta ad ultionem vergit, ne videatur injuriam contempsisse dissimulando. Unde valde dubito an hac distinctione satisfecerit Rennemanno aliisq; B. Dn. Struvius Conf. Ungepaup. *exerc. Just. 13. qv. 10.*

§. 41. Equidem alii hic pro defensione retorsionis afferunt, potuisse magistratum demandare partes suas in vindicandis injuriis privatis, ut hinc retorquens vindictam non tam suo nomine exerceat, quam potius publico & sic ad vindictam publicam hæc species referenda videatur. Sed reveratantum videtur. Elegans certe prætextus, quo ultorem animum eiusque furorem ita emollire possumus, ut larva veræ vindictæ vix in oculos incurat. Nam alia est ratio vindictæ publicæ, quæ proprie poena est, & hanc magistratus *vi officii* imponit, absque animo nocendi, absque cupiditate ulciscendi, quod quidem regulariter fieri debet licet, non semper fiat. At quis talem animum & mentem in privato qui sibi honorem a temerario injuriante ablatum existimat, & sic fremit iracundia & dolore nimio fere trepidat, concipere potest? Num purandum est Leges magistratus vices demandare voluisse furioso, qualis plerumque iracundus & qui Jacturam se honoris fecisse vane arbitratur? Num præsumenda sunt Leges aliquem voluisse constituere judicem in propria

pria causa, ubi imprimis affectibus indulget, nec justum & æquum observare potest. Spectra hæc sunt & larvæ, quibus deterrantur infirmæ mentis qui sunt.

§. 42. Revera ergo, ut dicam quod sentiam, retorsio unice vindictam intendit, non defensionem, quæ nullo modo hic concipi potest. Quamvis itaque vulgo protestentur aliqui, uti ait Rennem. *de jure Retort. p. 2. tb. 6. lit. a.* quod hanc retorsionem cum vindictæ studio conjunctam nolint, protestatio tamen illa factio contraria est, quod nulla retorsio, pro ut illa vulgo recepta sine vindicta neque fingi neque pingi possit.

§. 43. Si jam illa, quæ hactenus fusius declaravimus conferamus, apparet, in omnibus remediis ad vindicandas injurias comparatis concurrere vindictæ studium, imo omnes tendere ad vindictam, quibuscunque demum palliatur prætextibus. Nec excipio criminalem, s. ubi criminaliter agitur: licet enim ibi pœna non applicetur actori, sed fisco: revera tamen per hoc ipsum vindico injurias, nec id principaliter intendendo, ut ipse tanquam delinquens puniatur. Nam hic vel sola denunciatio sufficeret, de qua postea pluribus.

§. 44. Hisce prælibatis jam status controversiæ erit hic, an actiones injuriarum hactenus recensitæ conformes sint veræ & solidæ justitiæ, ut salva pietate & regulis Christianismi a quovis Christiano qua tali institui possint, ut conscientia tranquilla maneat, adeoque hic nulla differentia supersit a cæteris actionibus, quæ salva conscientia institui possunt? Et hoc quidem intrepide nego cum summis illis Ictis §. 31. seqq. allegatis. Imo puto actiones injuriarum, Indoli Christianismi, Legibus divinis, regulis Philosophiæ, præceptis prudentiæ, rectæ rationi, ipsi Philosophorum Ethnicorum sententiis praxi primitivæ Ecclesiæ & denique toti sacre Scripturæ adversari, omniaque argumenta, quæ pro illis excusandis adduci solent, esse petita ex pseudo-sapientia & funesta persuasionem vulgi.

CAPUT IV.

De Actionibus injuriarum indoli Christianismi adversantibus.

CONSPECTUS.

- T**Ranstus ad probationem in-
justitia §. 1.
- Indoles Christianismi in amore
ponitur §. 2.
- Qualitates amoris varia §. 3.
seq.
- Singularis proprietates in diligen-
dis hostibus §. 5.
- Repugnant illis proprietatibus
actiones injuriarum §. 6.
- Rejicitur vulgatum illud: *Der
Person Freund / der Sa-
chen Feind* §. 7.
- Distinctio inter vindictam ma-
terialem & formalem, rejici-
tur non obstante consensu
Theologorum §. 8. seq.
- Sensus distinctionis supra allaca
eruitur §. 10.
- Non posse separari rancorem ani-
mi ab hac actione sicut in ca-
teris processibus §. 11.
- Unde communis error profluxe-
rit §. 12.
- Christi doctrina repugnat hac
distinctio §. 13.
- Obstat, Christum voluisse, ut de-
licta punirentur §. 14.
- Impie facit, qui in actione inju-
riarum petit poenam pie causa
applicari §. 15.
- Nihilominus vindicta superest
ubi agitur criminaliter §. 16.
- Objicitur: absque his actionibus
magistratus non vindicat in-
jurias §. 17. seq.
- An denunciatio etiam ad vindi-
ctam tendat §. 19.
- Respondetur ad argumentum,
delicta ita manere impunita
§. 20.
- Objectio, quod de delicto priva-
to non possit inquirere magi-
stratus §. 21. seq.
- Ordinatio Saxonica inquisitiones
in injuriis prohibet §. 23.
- Contrarium de aliis provinciis
ex Saxoniam asseritur §. 24.
- Limitatio ordinationis Saxonica
§. 25.
- Brunnemanni sententia de inqui-
sitione in quavis delicta §. 26.
Pro-

INDOLE CHRISTIANISMI ADVERSANT. 43

Probat ex principiis juris Ci-
vilibus magistratum tenere ex
officio inquirere in delictis S.
27.

Obiectio: quod Christianismus
non tollat jus quatuordecim S.
21. seqq.

Actiones injuriarum fini Reip.
repugnant quodammodo S. 31.

Argumentum a publica receptio-
ne S. probatione est nullum
S. 32.

Respondetur ad illud dubium,
quod judicia sint ordinatio
Dei S. 33.

Distinctio inter publicam appro-
bationem, S. præceptum S. 34.
seqq.

Pruritus vindicandi injurias ex-
teris actiones injuriarum,
quod probatur ex historia ha-

rum actionum S. 37.

Respondetur ad objectionem, jus
Civile Romanum hac in par-
te non debuisse recipi S. 38.

Obiectio, quod ita omnes actio-
nes penales esse debeant in-
justa, resolvitur. S. 39. seqq.

Argumentum a licentia bellandi
resolvitur S. 43. seqq.

Grotii argumenta de belli licen-
tia pleraque hic non obstant
46.

Argumentum aliquod Grotii re-
jicitur S. 47. seq.

Rejicitur Grotii interpretatio de
alapa S. 49.

Christum non loqui hic compara-
tive, ostenditur S. 50.

Ostenditur eo ipso non negari ju-
ra Majestatica S. 51.

S. I.

UT itaque id ipsum quod *capite antec. Sult.* dictum, jam
ex legitimis demonstrarem fundamentis, singula mem-
bra hæcenus recensita sigillarim enucleabo, simulque
communia illa præjudicia ab initio statim notata removebo,
quatenus obstare visa fuerint.

§. 2. Repugnant ergo (I) Inde Christianismi. Indolem
Christianismi tota Scriptura sacra collocat in vinculo amoris,
fundati in amore ipsius Dei, qui ipse amor est. *Job. IV. 7.* adeo
ut qui in hoc vinculo non subsistit sed illud perumpit, non di-
catur manere in Deo *vers. 16.* qui enim fratrem suum odit,

44 CAP. IV. DE ACTIONIBUS INJURIAR.

nec Deum amat *vers. 20. & 21.* Hinc Christi preceptum, amor. *Job. XIII. 34. XV. 12.* & veri Christiani sunt a Deo διδάκτοι εις το αγαπᾶν ἀλλήλους. *1. Theff. IV, 9.* Sicuti jam amor opus voluntatis & cordis est, sequitur, ut vero unio Christianorum non in conceptuum sed voluntatum convenientia & unione quærenda sit

§. 3. Qualitates & attributa hujus amoris passim quoque inculcantur. Summatim & nervose gentium Doctor *1. ad Timoth. 1. 5.* hisce includit membris, ut amor debeat esse ἐκ καθαρᾶς καρδίας (ex puro corde, quod impura vindicta impuro odio & impuro amore hujus mundi *1. Job. 11, 5.* non scætet) & συνειδήσεως ἀγαθῆς ex bona conscientia, non simulata, lata aut tali, qualem etiam peccatores se habere putant & sui ipsorum impostores sunt) & πίστεως ἀνοποκρίτου (ex fide sincera, infucataque, quatenus scilicet opus cordis est, non quatenus cerebrina) Amorem erga Deum ipse Salvator delineat secundum vestigia veteris testamenti *Mattb. XXII. 37.* Conf. imprimis B. Arndius *de Vero Christianismo lib. I. cap. 24. 25. 26.*

§. 4. Sed & sigillatim eas consideremus præeunte eodem Paulo *1. ad Cor. XIII, 4. seq. 1)* Prædicatur de amore μακροθυμία & mansuetudo, quæ nos reddit idoneos ut æquo animo alterius defectus & injurias ferre possimus. *2)* ἡ ἐπιλοῖ, Sie enffert nicht. Hinc ultionem omnem a se alienam putat. *3)* Non agit perperam, falsos pretextus quærendo ut modo libidini suæ satisfaciatur, sed unice amore Dei innititur. *4)* ἡ Φουσιᾶται non inflat. Humilitatem sequitur, Φιλαυτίαν deserit, nihil sibi attribuit. Inde nec causam se ulciscendi vel vindictam quærendi in se habet, cum vindicta ob honoris contemtrum partus ambitionis funestus sit. *5)* Inde jam porro sequitur alia affectio, quod non sit ambitiosa ἐν ἀρχαιονεῖ Sie stellet sich nicht ungeberdig wie die Zornigen störrigen ungedultigen Köpffe thun ut addit B. Lutherus in Glossa.
Hisc

INDOLI CHRISTIANISMI ADVERSANT. 45

Hilse ergo hominibus unice propria est vindicta, 6) Non respicit proprium commodum. In eo amor fusius & irrationalis cognoscitur, quando amorem aliis exhibemus propter proprium commodum. Talis est amor hominis naturalis, seu qui adhuc tribes illis furiis, ambitione, avaritia & voluptate ducitur captivus. Sic ambitiosus vel avarus, ubi injuria afficitur, ex qua vel in honore vel in bonis suis damnum metuit, amorem deserit, imo odium gravissimum gerere incipit, unde tandem studium vindictæ oritur. 7) ἡ παροξύνεται non irritatur, nec in paroxysmum, ut ita loquar, incidit. Hinc injuriis non commovetur, sed omnia æquo animo fert. 8) Non cogitat malum nec dicit cum vulgo Ich will es Ich war vergeben/ doch nicht vergessen. 9) Non gaudet ἐν τῇ ἀδύλῃ, sed in misericordia potius intima tangitur, si videat hominem ira æstuantem vindictam quærentem. Unde nec consilia pro vindicandis injuriis suppeditat, nec auxilio vindicanti est. 10) Congaudet veritati, non theoreticæ, sed practicæ. Novit non sufficere scire plures veritates, sed demum facere veritates. 11) πάντα ὑπομένει, πάντα ὑπομένει omnia suffert, omnia sustinet. Hinc patientia imprimis sese exerit in amore, quæ in eo maxime cognoscitur, quod offensiones æquo animo ferat, reconciliationem quærat, remittat injurias, nec prætextu juris vindictam spiret. Sed de hac virtute speciatim postea. 12) Denique omnia credit, omnia sperat h. e. credit illa quæ in meliorem trahi partem possunt, hinc & sperat meliora. Conf. B. Arndius de Vero Christianismo lib. 1. c. 30.

§. 5. Consistit ergo, ut contraham hactenus dicta, Christianismus in ferendo, patiando, remittendo, misericordia, humilitate & puro corde. Et hic amor infucatus non tantum debetur ei, qui nos mutuo amore prosequitur, sed etiam hostibus. Christus inquit Matth. V, 44. Diligite inimicos vestros, benedicite maledicentibus, benefacite odio prosequentibus

46 CAP. IV. DE ACTIONIBUS INJURIAR.

vos, orate pro illis qui vos offendunt & persequuntur. Hic ascendit amor, & rationis dictamen fere transcendit. Diligere eum qui me non offendit, virtus laudanda: sed in eo virtus Christianorum elucet, quod hostes, inimicos, offensores diligere imo iis benefacere debeamus.

§. 6. Qui jam sincere secum agere cupit, nec sui ipsius impostor fieri, examinet quæso remedia illa injuriarum & cum hactenus dictis conferat, & deprehendet, omnino illa indoli Christianismi repugnare. Vindicans certe injurias magis suam satisfactionem, quam alterius coercionem quærit, imo si alterius coercionem quærat, magis tamen hoc facit, ut cupiditatem vindicandi expleat. Certe in hisce remediis prosequendis nulla mansuetudo, nulla ἀσπυγία, quin potius contrarium deprehenditur; dicit enim, er habe die Injurie zu beschwerten Gemüthe gezogen/ non se disimulasse eam i. e. er habe es ihm nicht vergeben können/ er wölte lieber so viel aus seinen patrimonio verlihren/ als diesen Schimpff auff sich sitzen lassen. Hinc exulat omnis humilitas, patientia, quin in flatum ambitiosum se ostendit, cogitat malum, παραθυμία, & pertinaci mente satisfactionem, vel ut stylo vulgari quamvis hypocritis proprio, utar, jus suum persequitur.

§. 7. Ubi vero est benedictio? ubi beneficiorum exhibitio & realis amoris præstatio inimicis debita? Imo dicunt, der Person Freund/ der Sachen Feind. Vulgatum, sed ineptum dicitur! Permittas amice, ut explicationem hujus proverbii tibi listam. Scilicet is quidem sanus & verus sensus esse potest, amandum esse inimicum, non vero amanda vitia ejus: ast hunc non fert communis interpretatio: illa enim facit abstractiones insulsissimas, abstrahens vindictam a vindicta, odium ab odio. Quid vero ineptius? Putat se posse amare eum persequi, adversus quem remediis injuriarum utitur. Et tamen amor & vindicta sunt opposita. Optime respondet

spondet ad hoc vulgatum Hoppius ad §. 12. ff. de injur. *Nihil rei persequimur injuriarum actione, sed nude vindictam petimus: at qui vero hac non nisi in personam poterit esse directa.* At vero instar dissentiens, ego non vindictam quero, sed causam justitiæ commendo. Quid vero est illud, die Sache dem Richter über geben? Scilicet illa desiderare & appetere, quæ jus civile simili in casu adjudicare solet. Quid autem adjudicat? Vindictam. Si enim hanc non appeteret, cur continuat processum? cur non remittit injurias?

§. 8. Sed nova distinctione paratus est adversarius, inquit: distingve ergo inter vindictam *formalem & materialem.* Formalis est amor adversa, quia rancore & odio animi repleta est & unice ex inde fluit & in eo acquiescit. Contra hanc pugnant prædicata supra amor attributa. Ast materialis vindicta nihil injusti habet. Liberti est ab omni rancore animi, odium deponit, nec alterius conversationem, quatenus juri suo non præjudicat, respuit, sed tantum jus suum Legibus quæsitum persequitur. Ut ecce! positivum Jus injuriato dat jus & facultatem persequendi injurias, idque vel agendo ad æstimationem vel mihi applicandam vel fisco aut etiam piæ causæ, vel agendo ad palinodiam, & hæc vindicta est materialis, si rancore & odio destituitur.

§. 9. Recte; scilicet, si asinus volat, habet alas. Ergo etiam hic distingve inter asinum volantem materialiter & formaliter, Formaliter volat, si habet alas, materialiter vero si alas separet ab eo. Quas nugas committis amice? Forsan ex ungue Leonem? Sed audio te provocare ad auctoritatem quorundam Theologorum, quod hi in suis Systematibus, casibus conscientiæ, consiliis Theologicis, decisionibus, &c. semper eadem distinctione utantur, & Christi dicta de amore patientiæ & odia ita explicent. Sicuti autem cuilibet in sua arte credendum est: ita & Theologis in explicatione S. Scripturæ, pe-
ritio-

ritioribus quippe. Ego vero non credulus illis. Quid enim ad me Glossæ horum Theologorum? Sectariorum ista vox est, non verorum Christianorum. Novi Scripturam dixisse: probate Spiritus non sequimini incaute tradita hominum. Et valde insulse allegatur communis ille canon, quod cuilibet in sua arte credendum. Scilicet id unice, qui fidem carbonariam introducere cupiunt, agunt, ut talibus ineptis & papizantibus armis pugnent. S. Scripturas scrutemur non ex Glossis Doctorum, sed illo modo, quem Deus præscripsit. Abusum hujus Regulæ absurdæ luculenter demonstravit Dn. Thomas, *de fide juridica c. 2. §. 55.* Et, Deo sit gratia, quod hæc propositio non sit universalis, sed adhuc inveniuntur Theologi pii, sinceri, & unice unicum illud necessarium intendentes, quia aperte hanc distinctionem injustam rejiciunt.

S. 10. Scilicet qui hanc distinctionem adhibent fictione logica utuntur, cujus hæc natura est, ut nec primam partem propositionis hypotheticæ nec secundam seorsim consideratam affirmet. Dn. Thomas. *in Jurispr. div. lib. 1. c. 4. n. 38. lit. b. in not.* Idem enim est ac si dicerent: *Si ab injuriarum actione vindictam separare potes & rancorem animi, Christianismo non est adversa.*

S. 11. Imo vero, inquit, non asserimus posse rancorem animi separari ab actione injuriarum, sicuti a cæteris processibus, nec hypothetice tantum illud indulgemus? Verum hoc oppido falsum est. Nec juvat instantia ab aliis processibus. Ibi enim non agitur de vindicandis injuriis, sed ibi rancor animi ex accidenti supervenit. Possum petere a Titio debitum meum, salvo de cætero amore ipsi debito, quamvis magna perferutatione cordis hic opus sit. vid. Balduin. *in Cas. conscient. lib. 2. c. 12. cas. 4.* Sed in actionibus injuriarum unice quæritur vindicta, ceu in superioribus demonstratum est, non aliæ res, uti in reliquis actionibus. Hinc cum jura quoque nostra in eo consentiant, remitti injurias, per amoris concordiaque

diæque præstationes mutuas, non ex necessitate & officii ratione perfectas sed exintimo affectu, quia norunt ibi cessare animum vindictæ cupidum, hinc cavent maximæ injuriati, ne se ejus modi familiaribus committant cum adversario conversationibus. Sed ibi liquido peccatur contra Christi præceptum §. 5. expositum ex Matth. V, 44. Ubi enim illa benedictio, ubi beneficiorum hostibus exhibitio, ubi amor ex fide infucata? conf. Dn. Stryk. *de Jure Sens. diss. 9. c. 4. n. 24.*

§. 12. Scilicet si fides in cerebro consisteret & nudis speculationibus, si remissio offensionum posset erui, ex nudis cogitationibus & operatione intellectus, si rancor animi & odium cessaret, cogitando: *Ego hunc non amplius odio habeo. Ego depono rancorem, Ich will es ihm vergeben/* res salva foret. Ita scilicet philosophia profana instruxit homines ut intellectu credant, ament, & remittant quicquid interim voluntas seu cor æstuet.

§. 13. Christus, summa sapientia, amorem ex puro corde, bona conscientia & infucata fide requirit. Christus cor respicit, non histrionem illum, intellectum puto. Fidem amore vivendam, ipso actu sese exferentem injungit, non amoris conceptum, sed ipsum in actum deductum, remissionem offensionum ipso actu sese exferentem, quin quod magis est, tacem patientiam & Humilitatem, quæ non tantum omnem vindictam excludit, sed simul conjuncta est cum insigni efficacia benefaciendi eis, qui nos injuria affecerunt.

§. 14. Christus tamen vult, regeris, ut peccata & delicta puniantur. Sed quid hoc? utrum vindictam & pœnam pro synonymis habes? Commisit Deus gladium magistratui, non tibi. Euge, inquis, hoc ipsum est, quo volo. Nam sic demum æstimatoria illa actio injuriarum, qua civiliter agitur vel etiam illa, quæ ad palinodiam tendit, Christianismo repugnat. Minime gentium autem illa, qua ago criminaliter ad pœnam fisco vel

vel pia causa applicandam. Sic enim non meum quæro, sed quod debetur Reipubl.

§. 15. Te ipsum decipis, qui talia tibi persuadere conaris. Pertinet hoc merito ad impietatem causarum piarum, quod putes, te pie facere, si petas, ut poena pia causa applicetur. Nam tibi oppono regulam illam vulgatam, non sunt facienda mala ut inde eveniant bona. Prætextum quæris, quando putas, te bona intentione & bonum in finem hoc facere, Nam finis dat proportionem mediis. Et nunquam finis est vere bonus, ubi media mala sunt. Falsum quoque est, quod quis possit corium farari & calceos bona intentione inde dare pauperibus. Nam vera causa hujus non est velle benefacere pauperibus, sed prætextus. vid. *Observat. select. ad rem liter. spect. t. 2. Obs. 13. §. 35.*

§. 16. Deinde quæro, quid interest, num tu poenam seu æstimationem injuriæ sesteris, an petas, ut fiscus illam sibi applicet vel injuriam poenis corporalibus coerceat. Tu interim tuam injuriam vindicas. Ostendis saltim, te ambitiosum esse animal, nec honorem tuum tibi esse venalem. Turpe ducis instinctu ambitionis tuæ, lucrum ex injuria perpessa quærere: at hoc ipso te non purgas a vindicta. Descendas modo in propriam conscientiam ipsamque excutias, & deprehendes te magis poenam quærere propterea, ut tibi satisfacias, non ut delictum puniatur. Cur enim magistratum non committis viuidictam sola denunciatione facta?

§. 17. At, instas, ni ego persequor injuriam, magistratus officium suum debite non facit, & sic impunitum manet delictum. Et deinde, si ita rigide omnia trutinare volumus, ipsa denunciatio tendere potest ad vindictam. Et sic quoque illa esset intermittenda.

§. 18. Jam demum prodis mysterium iniquitatis cordis tui. Quid ad te, si magistratus officium suum non debite faciat?

INDOLI CHRISTIANISMI ADVERSANT. 51

clat? Nonne eo ipso indicas, e re tua esse, ut is, qui te injuria affectit, severe puniatur? Ast quid hoc aliud est, quam vindictam quærere? Si magistratus non puniat delicta, ipse peccat, & tibi interim hic prætextus non præbet excusationem, & facultatem, injuriam processu ordinaria vindicandi.

§. 19. Deinde non nego posse denunciationem quoque tendere ad vindictam, præsertim cum tua causa hic agatur. Sed illud inde saltem sequitur, cautione hic omnino opus esse ei, qui denunciatione uti vult, ut scilicet sincere conscientiam suam excutiat & videat, annon studio se ulciscendi hoc faciat? Id quod ubi deprehendit, abstineat omnino ab illa infausa denunciatione, si regulis Christi satisfacere velit & conscientiam suam non fauciare.

§. 20. Nec obstat, quod ita delicta manere deberent impunita: Nam injuria aut est notoria & publice perpetrata, aut non est talis. Priori casu vel sola fama sufficit ad excitandum officium boni magistratus, ut inquirat & delictum hoc puniat, id quod si intermittat, ipsi imputatur, non tibi. Posteriori casu recte sese habet regula vulgata: De occultis non judicat Ecclesia nec magistratus, & sic soli Deo committenda vindicta.

§. 21. Novus vero te hic torquet scrupulus, dum inquis: At injuria est delictum privatum, non publicum, in delictis privatis interesse privatum versatur, non publicum. Ergo frustra a magistratu expectamus, ut is ex officio inquirat. Nam hoc demum ei incumbit, ubi ad publicum interesse de crimine publico quaestio versatur, hic enim in locum accusationis successit inquisito, Carpz. *Crim. P. 3. qu. 103. n. 20.*

§. 22. Sic ergo rursus fateris ingenue, in injuria versari privatum interesse? scil. vindictam. Ergo ob solam illam confessionem propriam abstinere deberes ab ulteriori hæsitatione. Concedo esse privatum delictum: sed hic jam rursus ur-

52 CAP. IV. DE ACTIONIBUS INJURIAR.

geo. Quid ergo præ tendis frustra, te non tuum quarere, sed Reipubl.

§. 23. Deinde quæstio, superest, annon etiam in delictis privatis hodie magistratui sit commissa inquisitio? De rapina, de furto res manifesta est. Sed, inquis, illa delicta hodie non amplius sunt privata, uti quidem injuria. Inde in *Ordin. Polit. Saxon. tit. von Justitien-Sachen n. s.* diserte dicitur: Dagegen wenn ein privatus wieder den andern in causa injuriarum, oder wegen anderer geringen Beschuldigungen/sonderlich noch auf mehrerer Beschuldigung beruhen / zu inquiriren gebeten/ solches/ es wäre denn einer contemplatione & intuitu officii injuriaret/abgeschlagen/und zu ordent. Ausübung gewiesen werden.

§. 24. Sed hoc quidem in Saxoniam juris est. Et hætenus optandum, ut hac in parte major potestas judici inquirendi daretur. At in idem non aliis terris juris esse comprobatur vel ipsa lex provincialis Augustissimi Regis Borussiae, magistratui in Ducatu Magdeburgico injungentis ut ad nudam denunciationem ex officio causas injuriarum tractare debeant, de qua in fine pluribus. Ipse B. Brunnem in der Antleitung zur vorsichtigen Anstellung des Inquisitions-Proceßes. c. 2. §. 5. dicit: So ist es auch billich/ daß inquiriret werde über diejenigen Injurien/welche Eltern/Obrigkeiten/Predigern/Præceptoren zugesüget werden. Item wegen öffentlich angeschlagenen Pasquillen und famos Libellen/ ubi Illustr. Dn. Stryk. in publ. ante biennium ad hunc text. prælectionibus hæc addidit, calamoque dictavit: *Utile hoc foret, ut omnes injurias vindicaret magistratus & processus injuriarum tollerentur.*

§. 25. Quin quod ipse Carpz. hanc Juris Saxonici dispositionem ita limitet: *Quodsi, inquit, delictum perpetratum notorium atque persona delinquentis certa & de delicto confessa aut conducta fuerit, etiamsi illud sit leviusculum, ulteriori tamen processu*

cessu opus non est, sed iudex sive magistratus absque longioribus ambigibus & circutionibus reum punire potest. Id quod tota die practitari videmus. Et sic salvari potest Practica Quæstorum & Præfeetorum, qui in ditionibus Electoralibus Saxonia de criminibus leviusculis a rusticis perpetratis ex officio ad denunciationem partis offensa auff beschehene Mügen inquirere eaque punire solent.

§. 26. Tandem si extra terras Saxonix quæstionem de inquisitione formemus, nescio, annon magistratus ex officio ad illam teneatur. Certe ipse B. Brunnem. *cit. l. sat late* hic extendit magistratus officium, ut in illa etiam inquirere debeat, quæ hæcenus perpetrata sunt, quasi impunita, multo magis ergo in injurias, quæ quidem alias frequentissime a privatis vindicari solent. Non quod semper solenni inquisitionis processu opus sit, sed sufficiat summaria quædam cognitio. vid. Brunnem. *loc. cit. §. 7.*

§. 27. Nec obstat, quod tamen adhuc hodie sit privatum delictum: Nam hæc ratio de jure civili ne quidem impedit, quo minus extra ordinem de illa a magistratu statui poterit, & poena secundum circumstantias infligi, ceu diserte traditur in *l. ult. ff. de injur.* Idem de furto, quod & tunc temporis privatum delictum erat, prædicat Ulp. in *l. f. ff. de furt.* Nam generaliter olim permissum erat, in privatis delictis etiam extra ordinem procedere, quo casu sicuti in publicis accusationibus in crimen subscribere debebant *l. f. ff. de priv. delict.* Cum itaque etiam olim hæc privata delicta per viam cujusdam accusationis vindicari potuerint, non video, quare, hodie magistratus non teneatur ex officio inquirere in injurias, cum inquisitio in locum accusationis successerit.

§. 28. Sed ne sic quidem ab omni contradictione me liberatum agnosco. Instat enim novo argumento contradictor dicens: Christianismus non tollit politias, sunt enim iudicia ordinatio divina, ergo nec jura civilia in Republ. recepta tollit,

tollit, sed liberum eis usum & cursum relinquit. Jam remedia injurias vindicantia in Republ. sunt recepta & approbata, imo ad securitatem Reipubl. faciunt.

§. 29. Certe hæc objectio & frequens est, & multos ob-
cœcare solet. Sed indicium præbet plurimos vim & efficaciam
Christianismi non intelligere. Verum utique est, Christianam
religionem non tollere politiam, imo firmare, dum cives ha-
biles reddat ad reprimendas illas tres furias, voluptatem am-
bitionem & avaritiam, unde omnis origo mali. Quod ipsum
elegantè fufius deducit B. Dn. Seckendorf in *Chriftenftaat*
ubique ostendens, verum esse illud notabile piissimi Dn. Brun-
nemanni Symbolum: *Pietas optima status Ratio*; quo etiam
tendit Excell. Dn. Budeus in disput. *de Concordia Religionis sta-
tusque Civil. cap. 1. §. 2.* Sed applicatio hic infrunita est. Num
enim propterea Resp. desinunt esse Respublicæ, si dicamus in-
juriarum actiones salva conscientia exerceri non posse? Hoc
nihil ad Rempubl. Illa enim consistit in nexu illo parentium
& imperantium & hunc non tollit Christianismus. Optime
Seneca *lib. in sapient. non cad. injur. inf. ait: esse aliquem in victum,*
esse aliquem in quem nihil fortuna possit e republ. humani generis
est.

§. 30. Deinde Christianismus & politia tum demum sub-
sistere si simul in una Harmonia, ut neuter alteri obsit, con-
stare possunt, quatenus in usu vero & genuino subsistunt, wenn
Sie in ihren rechten Gebrauch stehen ut ait Dn. Thomas
in *Fürsten-Recht in Theol. Streitfachen in præfat. §. 1.* Ast
hactenus dictum, Christianismo e diametro adversari actiones
injuriarum, & sic sine dubio præbebit indicium, intime Chri-
stianos esse depravatos & corruptos imo nominatenus tantum
tales, quod putent, externam illam fori licentiam excusatio-
nem præbere in fori conscientia.

§. 31. Illud vero oppida falsum est, quasi hæc remedia
secu-

securitatem Reipubl. fulciant. Imo exacerbant animos civium, & diuturnitate sua eos adeo fatigant, ut simul dispendium fortunarum suarum patiantur. Patientia melius securitati Reip. succurrit, quam promiscuæ admisiones harum actionum, unde & in fine videbimus, iudicis officium hic omnino esse in restringendis hisce funestis processibus occupatum.

§. 32. Illud denique argumentum, quod a publica approbatione & receptione deducere solent, non adeo concludit. Non enim sequitur: quodcumque publice receptum & approbatum est, id etiam justum est nec Christianismo adversum. Do enim instantiam: Tres illæ Religiones in publicis Legibus receptæ & tamen quælibet alteri imputat nefarias Hæreses. Apud Gallos & Hispanos publice recepta & approbata est inquisitio Hispanica, an propterea justa? apud nos recepta re-torsio injuriarum, an propterea justa? apud Germanos veteres recepta & approbata erant diffidationes, probationes per duella, per *duarodes* &c. an propterea justæ? Et quam plura sunt, quæ hodie pro justis declarantur, postea tamen meliori informatione accedente cohibentur & puniuntur.

§. 33. Idem respondeo quoque ad illud dubium, quando regerunt: atqui tamen judicia sunt ordinatio Dei? Quid vero inde? Sunt etiam sæpius Latronum receptacula, per abusum scilicet. Video te horrescere ad hæc verba, verum non sunt mea sed summi Icti Oldekop. *in dedicat. ad Observ. Crim. Pract.* adducta in disp. Ill. Dn. Strykii *de periculo peccantis* c. 3. §. 2. ubi cum Paride de Puteo fateretur, quod majora committantur crimina & latrocinia in curiis iudicum, quam in sylvis latronum. Ad dit se credere firmiter longe plures innocentes quam fontes damnari & suppliciis affici. Quam egregia ergo conclusio: Quicquid est ordinatio divina, ibi etiam omnia secundum ordinationem divinam sunt directa, quæ in judiciis fiunt. Debebant utique dirigi, sed non sunt directa.

§. 34. De

56 CAP. IV. DE ACTIONIBUS INJURIAR.

§. 34. Denique longe diversa sunt, an legislator civilis aliquid externe permittat, imo ex necessitate, ob metum majoris mali approbet: an vero laudet, publice injungat, omnibus modis svadeat. Plura conscientiae & pudori subditorum relinquit legislator, nec omnia, quae externe permiffa sunt, honesta sunt. *l. 42. pr. ff. de Ritu nupt.* Novit se leges dare non justis & injustis; Illis enim secundum Paulum lex non est posita, injustis autem saepius quid indulgeri debet, quo scilicet non turbetur pax externa, & partes proprio ausu vindicent injurias, si tollerentur vindictae publicae. Non ergo adeo leges publicas inculpamus, sed hominum malitiam, qui tales leges legislatori extorserunt.

§. 37. Illustrari haec possunt ex iis, quae Dn. Thomas, in *disp. de Felicit. subdit. Elect. Brandeb. §. 13.* eleganter differit inquiring: *Cum plerique inter hodiernos Christianos affectibus suis abripiantur & vindicta bonum sit vita jucundus ipsa, necesse est, ut princeps, dum defectus hos emendare studet, quantum salva Justitia fieri potest, palato subditorum suorum civiliter agrotantium se paulisper accommodet, & ut eo melius observantiam legum suarum obtineat, de satisfactione propter injurias acceptas levis prospiciat.* Hactenus Dn. Thomasius.

§. 36. Nec possum alium in sensum accipere, quae Christus Pharisaïs regerit *Matth. XIX. 8.* ubi controversia erat de justitia divortium quatenus essent licita. Christus vero dum injustitiam horum demonstrabat, eandem objectionem sustinere debebat. Clamabant enim Pharisaei: Cur vero Mosis literas divortii dare jusfit? Ita apud nos juris est, habemus legem a Mose, habemus publicam approbationem: ita quotidie juxta legem Mosis pronuntiatur, judicia autem sunt ordinatio Dei, ejusmodi ergo tu divortia injustitiae accusare potes? Sed Christus omnia talia inania argumenta conculcabat uno

uno ictu, dicendo, Mosen divortia concessisse propter eorum
 σκληροκαρδίαν, ab initio vero aliter fuisse &c.

§. 37. Et certe malitiam insignem hominum, ingravescentem nocet & injuriandi pruritus tales leges legislatori extorsisse, docet ipsa historia juris Romani, quam quoad actionis æstimatoriæ introductionem optime depinxit Favorinus Philosophus apud Gell. *Noct. Att. lib. 20. c. 1.* hisce verbis: *Quod vero dixi videri quaedam esse impendio molliora* (scil. constituta in LL. XII. tabb. Nam de his ibi disputatio erat) *nonne tibi quoq; videtur nimis esse dilutum, quod ita de injuria puniendascriptum est? SI INJURIAM FAXIT ALTERI VIGINTI QVINGVE ÆRIS POENÆ SUNTO. Quis enim erit tam inops, quem ab injuria faciende lubidine viginti quinq; asses deterreant? Itaque cum eam legem & Labco quoq; vester in libris, quos ad XII. Tabb. conscripsit, non probaret, quidam, inquit, Lucius Veratius fuit, egregie homo improbus atq; immanive cordia. Is pro delectamento habebat os hominis liberi manus sua palma verberare. Eum servus sequebatur, crumenam plenam assium portitans & quemcumque depalmaverat numerari statim secundum XII. Tabb. viginti & quinq; asses jubebat. Jam pergit & docet, quomodo inde arripuerint Prætores occasionem æstimatoriam actionem introducendi. Propterea, inquit, Prætores postea hanc abolere, & relinqui censuerunt, injuriisq; æstimandis recuperatores se dixerunt daturos. Recenset eandem ex Gellio Jctissimus Schilter in *Pr. Jur. Rom. Ex. 40. §. 26.* ubi non possum facere, quin addam egregium illud ἐπιφώνημα quod in fine hujus §. addit: *Sed præter cogitationem, inquit, antiquæ illi ac simplici legislationi immoramur: atq; utinam NB. corruptorum seculorum mores iisdem posteros inherere passî fuissent.* Liquido sane eo ipso ostendit, corruptionem morum ansam talibus legibus dedisse.*

§. 38. Respondet simul Schilterus hic ad aliam objectionem

H

onem

onem, quod scilicet inde sequeretur, quasi hac ratione Civile Romanum jus inter Christianos quoad hunc passum non deberit recipi. Scilicet de hoc non dubium est, quamdiu sermo est de veris Christianis, imo dico, non tantum non debet recipi inter Christianos, sed nequidem receptum est, nisi nomine Christianorum velis etiam comprehendere illos, qui minime Christiane vivunt, & nomen saltim externum Christianorum gerunt, inter hos enim in viridi est observantia. Ast hi Christum non norunt. Si nimis durum hoc tibi videatur, audi, quæ B. Dn. Brunnem *Jur. Eccles. lib. 1. c. 1. §. 7. in f.* jam de suis temporibus dixerit: *Quaramus, inquit, Christianos in populo Christiano, adhibita etiam lucerna.* Expresius idem docet Dn. Thomaf. *diff. de Felicit. Subditor. Elect. Brandenb. §. 13.* inquiens: *Christianus legibus humanis, qui ipsius affectus coercerant, non habet opus, & qui legibus indigent reprimentibus actionum exorbitantiam, a vero Christianismo adhuc procul absunt, esse medios inter Christianos vivant & sic sublemem istam sapientiam non ferant.*

§ 39. Superest vero adhuc alius scopulus, qui, antequam ad alia progrediamur, superandus est. Dixerit quis: Concessisti in superioribus actiones injuriarum plerasque esse pœnales. Si ergo propterea contra indolem Christianismi est, sequitur, ut dicamus omnes actiones pœnales Juris Romani repugnare Christianismo, quin ipsam legem Mosaicam ratione furti. Cum vero absurdum sit posterius velle concedere, necessario quoque prius absurdum erit.

§ 40. Verum enim vero ratio connexionis omnino neganda. Nam actio injuriarum non ideo improbanda est, quia pœnalis est, sed quia sub ipsa pœna hoc in casu venenum vindictæ latitat, & sic hoc casu pœna connexa necessario cum vindicta, id quod in *capite 3. §. 5. seqq.* ex natura harum actionum latius demonstravimus. Nec diffitentur ipsæ leges Romanæ,

manæ, principaliter tendere hanc pœnam ad vindicandam injuriam. Inde tam sollicitæ hanc actionem pœnalem fecerunt a reliquis actionibus pœnalibus & in pluribus peculiaribus qualitates a reliquis pœnalibus discrepantes ei attribuerunt, ceu supra *cap. 3. S. 5. seqq.* fufius demonstratum. Hinc ergo non argumentari possumus ad omnes pœnales, sed ad illas tantum quæ actioni injuriarum similes sunt, meramque vindictam concernunt eisdemque regulis tenentur. In reliquis, quamvis etiam animus ultor sicuti in omnibus actionibus adesse possit, non tamen necessario & per se adest, quia non est tale objectum, quod irritat, movet, & provocat vindictam & odium, ac quidem ubi læsa est per injuriam secundum vulgi conceptum fama & honor. Assumamus in exemplum furtum. Quamvis negari non possit, dolorem quandam & odium erga furem excitari in eo cui res ablata: Interim tamen per restitutionem rei furto ablatae facile tale odium cessat & animus vindictæ cupidus. Cum vero eo ipso non liberetur a pœna legibus determinata & vero leges hanc ipsam reo adjudicarint, cui res est ablata, potest, saltim debet illam pœnam absque cupiditate vindictæ exigere, cessat enim jam causa ob quam vindicta per alios exercetur: at in injuria semper talis causa superest; quia hic magis læsio quam ablatio supponenda, quæ damdiu superesse censetur, donec injuria affectus satisfactionem consecutus fuerit.

§ 41. Paret quoque hoc vel exinde, quod quidem vel omnes reliquæ actiones pœnales, supposito illo statu hominum corruptissimo, facilius extra usum fori esse possint, imo si verum fateri licet, pleræque jam extra usum fori sint, ceu quoque erudite docuit Dn. Thomaf. in *disp. de usu action. pœnal. in for. German.* Nam ubi hodie in furto agitur ad duplum aut quadruplum? vid. Dn. Thomaf. *cit. disp. c. 3. S. 42.* reliquas ut non tangam: non tamen eradicari ita facile potuit

60 CAP. IV. DE ACTIONIBUS INJURIARUM

actio injuriarum, quin ut dicam quod sentiam magis hodie videtur in viridi esse observantia quam olim. Thomaf. *cit. l. §. 50.* Cur vero eadem (secus ac pleræque reliquæ,) est recepta? Si eadem omnium pœnalarum esset ratio, sine dubio omnes in eadem frequenti essent observantia.

§. 42. Quin cum tanta corruptio animos hominum intime infecerit, ut nisi remedia sufficientia vindicandi injurias ipsis indulgeantur, majora mala turbæ in Republ. ut Duella, insidiæ, invasiones, Scopelismi, diffidationes & hujus generis infinita alia mala sint inde metuenda: hinc politici imprimis hic consulere solent, ut Princeps læsis de satisfactione ob injuriam illatam exacte & prudenter prospiciat. Diximus enim jam supra philosophemata illa hæctenus recensita ad genium seculi vix esse apta, quanquam esse debebant: Ast non eadem sollicitudo Principis est quod reliquas actiones pœnales, quia nec hic ultor animus subditorum tam avide & sitienter vindictam spirat, hinc & facilius non recipi poterunt. Unde vel ex inde apparet non duci argumentu posse a cæteris actionibus pœnalibus ad hanc nostram, quam damnamus.

§. 43. Denique urgebit aliquis ex communi illo præjudicio in principio hujus disputationis notato: Si bellam inter gentes Christianas salva conscientia tam offensivum quam defensivum geri potest, quid ni etiam actio injuriarum? Utrobique eadem videtur esse ratio. Utrobique licite vindicantur injuriæ, & cum judicia inter Gentes cessent, hinc bellum judiciorum vicem repræsentat.

§. 44. Sed si doctrina de licentia bellandi Christianismo non contraria digne excuti, si argumenta Grotii quibus hic utitur, recte examinari, si denique aliorum Theologorum, sententiæ in subsidium adduci possent, quod tamen ratio institui, & aliæ causæ impediunt, tantus apparatus tantaque
dicen-

INDOLE CHRISTIANISMI ADVERSANT. 61

dicendorum copia foret, ut justo tractatui deesse non posset materia. Interim ne plane hoc argumentum intactum relinquamus, quærere liceat, an non saltem de belli vindicativi iustitia dubitari possit eodem modo, quo de actionibus injuriarum ad vindictam tendentibus?

§. 45. Et hic quidem nullum medium terminum invenire possum, quæ majorem summis magistratibus licentiam vindicandi injurias sibi illatas dare possit, quam quidem privatis. Quamvis ergo ob alias causas bella possint esse licita, nec adversa Christianismo (quamvis hic meum utique suspendam iudicium) certe ob vindictam susceptum justum quidem externe hæctenus erit, sed in foro poli alia decisiones & alia iudicia. Neque vero obstat, quod alia media inter gentes deficiant, cum tamen inter privatos, licet cessent actiones injuriarum, adhuc inquisitiones magistratus ex officio superesse possint: nam nec hæ absolutæ sunt necessitatis, & licet vel maxime illæ quoque cessarent, tamen nihilominus actiones injuriarum essent iustissimæ.

§. 46 Unde pleraque argumenta Grotii hic mihi non obstant, nec propterea quoque in examen revocanda, cum in genere de bellandi licentia loquantur, & sic, si aliquid varent, restringi posse ad reliquas causas belli iusticas, uti nominantur. Dixi autem pleraque argumenta mihi non obstat: nam quædam utique directo hanc thesin oppugnant, quæ excutienda.

§. 47. Affert l. 1. c. 2. §. 8. n. 3. tanquam rationem dubitandi locum illum notabilem ex Matthæo. *Addistis diæctum fuisse; oculum pro oculo & dentem pro dente. Ego vero dico vobis, ne obstitatis injurioso, sed cadenti te inextram maxillam alteram quoque obverte. Hinc inferunt, pergit, quidam, nullam injuriam aut repellendam aut vindicandam sive publice sive privatim. Respondet vero ad hoc dubium hunc in modum: Atqui hoc non dicunt*

dicunt verba: Neque enim magistratus hic alloquitur Christus, sed eos, qui impetuntur. Nec de quavis agit injuria, sed de tali qualis est alapa: Sequentia enim verba restringunt præcedentium generalitatem.

§. 48. Sed quamvis Grotio utique concedendum sit, eo ipso magistratus officium impuniendis injuriis non esse sublatum, quia in eo non vindictæ sed pœnæ ratio locum habet: id tamen utique exinde recte concludimus, non vindicandas esse injurias. Jam vero cum pœna tantum in Statu civili locum habeat, & vindicta imprimis se exerat inter eos, qui superiorem non agnoscunt, sed in naturali statu vivunt, ceu solide deduxit Dn. Thomas. *in Jurisprud. div. lib. 3. c. 7. n. 49. seqq.* & hinc doctrina ejusdem Grotii de bello punitivo merito censuram mereatur, adhuc superest utique dubium, quæ ratione bello injuriæ vindicari possint? Non enim tantum hoc dictum evidenter repugnat, sed & illa, quæ de amore ejusque efficacia prælibata sunt.

§. 49. Deinde & ultima Grotii interpretatio de alapa valde jejuna est, ceu jam alii quoque animadvertent, uti Zieglerus & Osiander *ad tit. 1.* Num enim levis est injuria, quæ realis est? Imo sed atrox. Quid quod Christus in atrocibus injuriis non minus patientiam præcipiat, quam in evibus, ceu infra docebitur.

§. 50. Neque vero uti volunt Osiander & Zieglerus, tantum comparate hæc verba intelligenda sunt, scilicet potius perferendam esse alapam & alteram maxillam offerendam, quam alapam regerere & vindictam sibi sumere privatam. Nam tota doctrina Christi eo tendit, ut quamvis vindictam, etiam quæ fit per institutionem actionis injuriarum, improbet, damnet, cohibeat. Nam jus talionis, quod improbat, non sane erat privatam, sed exerceri debebat publica auctoritate magistratus, *vid. c. 6. §. 3.* ibique Grotius *all. 1.* Unde secundum statum

statum controversiæ a Christo formatum decisio quoque interpretanda. Accedit summus ille gradus patientiæ & amoris, Christianis proprius, directo etiam cum omni vindicta publica pugnans.

§. 51. Neque propterea Imperia Politias & jura Majestatica, inter quæ jus bellandi eminent, summo imperanti abjudicamus, sed uti jam supra diximus, si recte & suo ordine debitoque modo exercentur, optime cum Christianismo consistunt: sed hoc de bello vindicativo jam quidem negamus, quatenus scilicet eadem ratio hic subest, ut quidem in actionibus injuriarum. Quin, ut recte Grotius *cit. l. n. 1.* asserit, *si omnes essent Christiani & Christiane viverent, nulla forent bella.* nihilominus tamen recte dicere tunc quoque possemus, jura Majestatica imperanti tum quoque deberi. Cætera argumenta Grotii hic non excutiam, sed reservabo commodiorem in locum infra, ubi adhuc ostensurus sum, totam scripturam sacram quoque actionibus injuriarum directo repugnare, quia non tantum bellum vindicativum sed quasvis injurias vindicandas respiciunt.

CAPUT V.

De Actionibus injuriarum repugnantibus
praxi primitivæ Ecclesiæ.

CONSPECTUS.

Utr hic argumenta ex praxi Christianorum laudatur §. primitivæ Ecclesiæ desumantur. 3. seq.
Laudatur Arnoldi tractatus de Summa humilitas Christianorum vita & moribus Christianorum in primitivæ Ecclesiæ §. 5. seq. primitivæ Ecclesiæ §. 2. Eorundem abnegationis studium. §. 7.
Ignoscendi studium primorum Promovebatur per injurias perpeffas

peffas §. 8.
De patientia admiranda corun-
dem §. 9.
Doctrina de amandis hostibus
studiose apud eosdem excul-
ta. §. 10.
Inde Christiani Ethnicis despe-
re visi §. 11.
Verba Christi de insigni patien-

entia apud eosdem non habe-
bantur pro verbis consilii §. 12.
Studium vindictæ ab eis longe
remotum fuit §. 13.
Imprimis abhorruerunt ab acti-
onibus injuriarum §. 14.
Non improbabant tamen judi-
cia §. 15.

§. I.

ET quidem cum his quæ hactenus fufius excuffa sunt
 conspirat praxis tota primævæ Ecclesiæ. Cum itaque
 in iis, quæ praxin Christianam respiciunt, non raro re-
 curri soleat ad exempla primitivæ Ecclesiæ, ad huc illibata &
 purissima, hinc (II) jam ostendam, actiones injuriarum, qua-
 tenus hodie sese habent, praxi huic primitivæ Ecclesiæ omni-
 no repugnare. Quæ argumenta eo minus dubii habebunt,
 postquam plerique urgeant, Christianismum ad primitivæ
 ecclesiæ exempla esse instituendum, & efformandum. Unde
 hic ex concessis argumentari licebit.

§. 2. Et in hac materia mihi quidem fere otium faciunt
 illi, qui primitivæ Ecclesiæ faciem exacte exhibuerunt, quo
 inter omnes hic quidem laudo Dn. Arnold. *Abbildung der*
ersten Christen / oder die erste Liebe der Gemeinen Jesu
Christi ubi per integrum volumen, imprimis *lib. 3.* copiosis-
 sime ostendit, summum illum amorem fraternum, concor-
 diam, patientiam mansuetudinem erga hostes &c. quæ virtu-
 tem statim argumentum præbent, longe remotum ab eis fu-
 isse vindicandi injurias pruritum sive judicialiter sive extraju-
 dicialiter.

§. 3. Brevibus saltim notabilia quædam hic excerpere &
 addu-

66 CAP. V. DE ACTIONIBVS INIURIAR.

§. 5. Porro *Humilitatis studium* nullum locum eis relinquēbat, injurias persequendi ullo modo. Quin habiles eos reddebat, ut contemptus injurias & reliqua scommata patienter ferre potuerint, ceu docet Idem c. 4. §. 11. ubi commendo exemplum allegatum viri alicujus Pii (sine dubio Maccarii vid. *vit. patr. Arnoldi p. 1. p. 337.*) qui quoties alii ipsum propter pietatem venerarentur & honoribus afficerent, vel parum vel nihil loquebatur, ostendens se tanto honore non commoveri: Qui vero ipsum injuriose excipiebat, calumnias in eum jactando, cum parthesia tunc ita loquebatur, ut ubique præ se ferret & ostenderet mansuetudinem & alacritatem mentis omnia talia perferre jam assuetæ.

§. 6. Imo in tantum Studium hoc humilitatis excoluisse leguntur, ut quovis modo quærerent se ipsos quasi deprimere exemplo Apostolorum, imprimis Pauli, qui inter Christianos minimus esse volebat. Id. *cit. l. §. 12. seqq.* Et hinc contemptores æquo animo ferebant.

§. 7. Deinde quoque *abnegationem sui ipsius* tam severe a Salvatore commendatam in pretio adeo habebant, ut aperte dicerent, se solere omnia illa contemnere, quæ alias communiter in pretio habentur, imo nullum damnum ab hostibus intentatum tranquillitatem eorum inturbare, nec ullam injuriam aut detractationem famæ, vel si quid aliud gravius ipsis immineret, ceu ex Athenagoræ testimonio inferi Id. *p. 1. lib. 4. c. 1. §. 4.* Aperte contestabantur hunc demum voluntatem propriam vincere, & ad veram pervenisse quietem, qui nec laudibus nec contumeliis commoveretur. Id. §. 18.

§. 8. Noverant pietatem penes eos, qui sunt de mundo, libidino habere, piosque variis contumeliis & injuriis esse expositos, cum impii regantur spiritu calumniarum. Nihilominus, ut bene animadvertit laudatus Aut. *Lib. 4. c. 7. §. 13.* hæc principalis tunc erat Christianorum proprietas, non meditari vin-

ri vindictam, quin agnoscebant, se magis magisque ejusmodi contumeliis humiliari, & ad abnegationem sui ipsius venire, uti Lactantius *lib. 5. c. 11.* loquitur.

§. 9. De patientia admiranda primorum Christianorum multa egregia coacervat *lib. 4. cap. 8.* Ostendit imprimis §. 8. quod omnem contumeliam sibi gloriae duxerint, omnem pauperatatem habuerint pro divitiis ingentibus &c. & quod hac ratione insanire mundo visi fuerint. Non enim mundus mysterium crucis intelligit. Sed ipsi fatebantur ingenue, se hisce sub incommodis nullum sentire damnum. Deum vindicare vim & injurias, si ipsi vindictam committerent &c. §. 16.

§. 10. De amandis hostibus doctrinam imprimis urgebant secundum Regulas Christi & docebant, requiri ad perfectionem amoris, ut hostibus studio & ex proposito beneficerent, & in eo Christianos differre ab aliis hominibus *Id p. 2. lib. 5. c. 1. §. 7.* Nam in eo sequebantur non tantum Christi fed & Apostolorum exemplum, qui, ut dicitur *1. Cor. IV, 13.* benedicebant eis, qui eos calumniose & injuriose habebant. *Id. §. 8. 9.* Opponebant publice hostibus, se in eo maximum quaerere lucrum, quod hostibus beneficerent, quod odium compensarent beneficiis *Id. §. 11.* Quin Deo Gratias agerent, quando ab hostibus injuriose & pessime haberentur *Id. §. 12.*

§. 11. Certe hac doctrina & hac praxis adeo absurda Ethnicis videbatur, ut Christianos propterea simplices vel stultos dicerent, quod omnem sensum se ulciscendi vel jus suum persequendi amiserint. Confarcinabant enim Ethnici varios praetextus, quos imputabant Christianis, ut eo magis horrendi in oculis omnium redderentur, quas calumnias detexit & collegit Christianus Kortholt *in tr. de Vita & moribus Christianis primaevis per Gentilium malitiam afflictis.* Sic eis imputabatur odium generis humani Tacit. *Annal. lib. 15.* laud. *Aut. c. 8.* Aegre quippe ferebant Gentiles per hos ejusmodi disciplinam
I 2
induci

68 CAP. V. DE ACTIONIBUS INIURIARUM

induci in orbem, quæ pravis cupiditatibus plane esset inimica, hinc faeile sibi persuadebant, Christianos esse humani generis ofores, sunt verba excell. Dn. Buddei *in disp. de concordia Relig. Christ. Statusque civil. c. 2. §. 10.* Comprobat id ipsum verbis Lactantii laudatus Arnold. *lib. 5. c. 2. §. 2.* quæ Germanice ita refert. Es gehet so zu/ daß ein gerechter Mann/ der sich selbst nicht rächen will/ von allen verachtet wird/ und weil man meinet/ er könne sich selber nicht vertheidigen/ so hält man ihn vor trüg und unartig. Wer hingegen sich an seinen Feind wacker reibet und rächet/ den hält man vor tapffer und Mannhaft. Solche Leute ehret und respectiret iederman. So schätzen die Bösen denjenigen höher/ welcher nur viel Schaden thun kan/ als den Frommen/ der andern Nutzen schaffet/ wiewol dennoch die Bosheit der Menschen den Gerechten nicht verführen kan/ daß er nicht lieber seinen GOTT folgen/ und darbey verachtet werden wolle/ wenn er nur allezeit die Pflicht eines frommen in acht nehme.

§. 12. Ostendebant porro reapse, verba illa Christi, quæ omnem ultionem cohibent, non esse tantum verba consilii, ceu plurimi asserunt, sed exprimere genuinam Christianorum indolem Id. §. 3. (conf. *Apol. Aug. conf. de ord. polit. p. 215.* ubi ad perniciosas opiniones refertur, scil. non ulcisci esse tantum consilium: Inde Lactantius: Christianus non tantum ab injuria alienus esse debet, sed nequidem injuriam illatam vindicare, ut innocentia in ipso perfecta sit Id. §. 4. Er quamvis propterea scommatibus Ethnicorum expositi essent, tamen necessitatem hujus doctrina & praxeos cum parrhesia deprædicabant dicentes: Wenn wir geschlagen werden/ so müssen wir uns gerne darstellen: Wenn wir gescholten werden so müssen wir nothwendig segnen. Es ist bey uns nicht genug/ daß wir wolten auff diese Art gerecht seyn/ wenn die
Gerech-

Gerechtigkeit die Wiedervergeltung fodern will / sondern wir haben uns auch über dis lauter Güte und Gedult vorgefetzt.

§. 13. Damnabant proinde diserte vindictam, adeo, ut licet scirent, impios manere vindictam divinam, quod & impii agnoscerent, inter utrumque tamen hanc superfore differentiam aiebant, quod pius mallet emendationem, quam poenam sui hostis, & quando videret ultricem Dei manum, non propterea læticia afficeretur, quia ipsum non odio haberet sed Deum ejusque justiciam adoraret, uti ex verbis Augustini hoc ipsum declarat cit. Aut. *lib. 5. c. 2. §. 8.* Publice dicebant, ceu ex Justino Grotius *lib. 2. c. 20. §. 10. v. 7.* recenset: *Nolumus eos puniri, qui in nos calumniantur: sufficit illis sua pravitas & rerum bonarum ignorantia.* Hinc inter offensorem & vindicantem, offensionem non aliam differentiam agnoscebant, quam quod ille prius ad iniquitatem transvolaverit, hic vero illum secutus fuerit, Id. §. 9. Optimum certe in se monitum erat, quamvis sarcastice propositum, quo objurgabat Julianus Imperator quosdam Christianos, se injuriose haberi querentes dicens: Illos a Christo accepisse præceptum, de non vindicandis injuriis, nec debere injuriis injurias referre. Id. *c. 2. §. 14.* Imprimis legi merentur piæ meditationes, quæ ex Tertulliano & aliis excerptis Dn. Arnoldi §. 10. & 11. quæ egregie illustrent locum Matth. *V. 39. Luc. VI. 29.* & indicant, sensum illorum verborum a Glossis & traditis Doctorum adhuc purum & vacuum mirifice & præctice apud primos Christianos ex cultum fuisse.

§. 14. Et ne quis objiciat, hæc omnia tantum intelligenda esse de privata vindicta, non de judiciali, notandum, quod nihil magis fugere & vitare soliti fuerint, quam processus seu certamina judicialia, ceu deducit laud. Aut. §. 16. *seqq.* & graviter eos objurgabant, qui totos se litibus ejusmodi dederant,

70 CAP. V. DE ACTIONIBUS INJURIAR.

excludentes etiam eos ab usu S. cœnæ & Ecclesia. Et cum adeo lites etiam de rebus alias licitis fugerint, (quod etiam Ethnicus ICtus laudavit, dicens: verecundam & non improbandam ejus esse cogitationem, qui lites execratur) quis crederet eos actiones injuriarum tolerasse vel exercuisse?

§. 15. Simul ramen ostendebant se judicia non improbare, sed potius venerari, quatenus nihil diversi a Regulis Christianis indulgerent. Et sic ab imputationibus Ethniconam, quasi politias tollere allaborarent, publice se purgabant ceu pluribus idem ostendit *lib. 5. cap. 3. §. 5. seqq.*

CAPUT VI.

De Actionibus injuriarum adversantibus
directo scripturæ sacræ.

Cur hoc caput hic inseratur §. 1. Aliud argumentum ex Matth. V. Argumentum desumitur ex 23. seq. §. 12. Matth. V. 29. §. 2. Reconciliatio intima Christianis Grotii sententia de hoc textu injuncta tollit actiones injuriarum §. 13. presertur §. 3. & 4. Non propterea excluditur a Christo defensio vitæ §. 5. Aliud argumentum ex Rom. XII. 17. §. 14. Argumentum ex oratione dominica desumitur §. 6. seq. Adducitur locus 1. ad Cor. IV. 12. §. 15. Cur Christus eos vocet debitores, qui in nos peccarunt. §. 8. Lutheri consensu adducitur §. 16. Struvii sententia de hisce textibus cum epicrisi §. 17. seqq. Quædam non consistit in rancore animi §. 9. An injuriarum agens admitti possit ad S. cœnam §. 20. Aliud argumentum ex Matth. XVIII. 23. seqq. §. 10. De intendenda actione plurimi concedunt eam ex usu S. cœnæ remissam esse §. 21. Quid sit remissio ex toto corde facta §. 11.

Affir-

Affirmatur simpliciter questio qui scienter admiserunt indignos §. 21. §. 24.

Consistorium merito approbat Adducitur responsum Facultatis exclusionem a S. coenae jussu- Jenensis Theologicae annexo di hominis §. 23. judicio §. 25. seq.

Rara exempla, punitos esse eos,

§. I.

Equidem in *cap. 4.* jam demonstravimus, actiones injuriarum repugnare indoli genuinæ Christianismi, & sic simul jam ostensum videtur, repugnare easdem quoque S. scripturæ. Sed cum demum hoc inde per consequentiam fluat, jam etiam ad huc separatim ostendere e re esse duxi, has actiones non tantum per consequentiam necessariam sed etiam directo pugnare cum S. Scriptura ut ita eo rectius vis argumentorum apprehendi & omnis confusio evitari possit. Et hoc quidem jam faciliore labore fieri potest postquam ostensum, eas omnino repugnare indoli Christianismi.

§. 2. Pro injustitia belli vindicativi supra *c. 4. §. 44.* jam adduximus locum notabilem ex *Matth. V. 39.* simulq; ostensum in *cap. antec.* apud Christianos in primitiva Ecclesia hoc præceptum optime in praxin fuisse deductum. Ex eodem jam inferre licet, si ita injurioso obistere prohibitum, ut etiam adhuc major injuria ferenda, quam ut propterea vindictam movere velimus sequitur ut actiones injuriarum, quippe vindictam spirantes, sint diserte hic prohibitæ. Et cum hæc connexio fluat ex patientia, tantopere a Salvatore discipulis inculcata, merito audiendi non sunt, qui veteri suo Adamo, h. e. ambitioni, indulgentes hic tantum agnoscunt Consilium Evangelicum.

§. 3. Grotius *l. b. 1. cap. 2. §. 8. n. 7* Ita judicat de hoc textu: *Lex Hebræa sicuti divortii libertatem indulgebat, ut servitiae mari-*

72 CAP. V. DE ACTION. INJUR. ADVERSANT.

maritorum in uxores occurreret: ita etiam privata ultioni, ad quam gens illa valde prona erat, coercenda, jus laeso fecerat, ab eo, qui laeserat, non manu sua, sed apud judicem exigere talionem. Quod Lex etiam XII. Tabb. secuta est: si membrum ruperit talio esto. (vid. cap. 3. §. 34. seqq.) Christus vero majoris patientia Magister tantum abest, ut illam in jam laeso probet vindicta flagitationem, injurias quasdam ne arceri quidem vult, aut vi aut judicio. At quales injurias? Tolerabiles scilicet, non quod non in atrocioribus quoque laudabile hoc sit, sed quod restrictiore quadam patientia contentus sit &c.

§. 4. Rectius meo quidem judicio Grotius hac in explanatione mentem Salvatoris tetigit, quam commentarores ejusdem, qui vulgatae fabulae inhaerentes, non omnem persecutionem judicalem injuriarum nomine hic prohibitam censent, sed tantum illam, quae fiat animo vindictae cupido virulento, & propter conceptum odium aestuante. Sed cum haec distinctio jam supra rejecta sit, cap. 3. §. 8. seqq. merito simpliciter injuriarum vindicationes hic prohibitas censo. Et ne forsitan hoc ad verbales quis restringat, certo exemplum positum de alapa indicat, etiam reales patienter esse preferendas.

§. 5. Illud quoque Grotio indulgeo, non hic exclusam esse defensionem, ubi vitae periculum imminet. Nam omnino diversa est ratio vindictae judicialis, & defensionis extrajudicialis. Defensio unice malum imminens vitae a se repellere studet, suamque conservare salutem intendit: at actiones injuriarum injuriam jam perpeffam supponunt, & nullus alius est horum scopus, quam vindicta.

§. 6. Et huc demum tendere scopum Christi, ut omnem vindictam Christianorum, quovis praetextu demum fiat, cohibeat, ostendunt tam saepius repetita doctrinae, de tolerantia & fugienda vindicta, de amandis hostibus iisque beneficiendis &c. in illa celebri concione montana. Sic orationi discipulis propositae

positæ inferit verba: *Et remitte nobis debita nostra: sicuti & nos remittimus debitoribus nostris.* Unde supponit, Christianum, qui hac oratione dominica uti vult, debere utique remittere. Qui autem remittit injurias, simul remittit actionem injuriarum, qui illa non habet locum, ubi non est ad animum revocata sed remissa. Frustra ergo orationem dominicam recitat, qui injurias vindicat, imo cum ita blasphemus fiat dicendo se remisisse injurias, cum tamen non fecerit, magis contra, quam pro sua salute orat.

§. 7. Et quia Salvator noverat tam frequenter contra hanc doctrinam peccari, statim addit explicationem ulteriorem *Matth. Vb. 14. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester celestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Quid vero aliud est remittere peccata hominibus, quam in amicitiam cum ipsis redire, odium omne rejicere & ipso actu, amorem erga illos ostendere. Quin cum remissio præsupponat jus adversus alterum, quo læsionem vindicare possum, privato enim præsupponit habitum, hinc remissio imprimis involvit juris ex læsione & injuria quasi renunciationem. Illud enim remitto, illi renuncio, ad quod mihi jus erat. Ubi vero nullum jus, ibi nulla remissio, nulla plane renuntiatio.

§. 8. Hinc tam notanter illos, qui nos offenderunt, vocat *debitores*, cujus respectu offensi sunt creditores, hoc intuitu scilicet, ut si de iure stricto, & secundum ejus rigorem vellent agere cum offendente, ipse tanquam debitor obligatus foret ad solvendum hocce debitum h. e. ad sustinendam illam pœnam & ultionem, quam Leges in foro civili admittunt. Et hoc est illud *ὀφείλημα* cuius ἀφίσιον tanopore urget Christus. Sicuti jam τὸ ὀφείλημα reale aliquid est, non nuda cogitatio aut imaginarium quid, ita & remissio debitorum

non nuda cogitatione (qualem mundus sibi concipit, dum dicit: rancorem animi abjicio, non vero meum jus remitto) sed actuali & reali præstatione fieri debet.

§. 9. Quod si ad remissionem ὀφειλήματος sufficeret rancorem & odium animi abjecisse, sequeretur, ut ipsum ὀφείλημα in hoc rancore & odio ponere deberemus, quod absurdum, quia ibi nullum debitum nec obligatio, quod omni legi adversum est, uti quidem rancor animi & odium. Inde Christus altius assurgit, & simul omne jus præteritum ex tali læsione ad remissionem pertinere contendit, id quod in doles vocis ὀφειλήματος indicat.

§. 10. Explicuit id ipsum clarius Salvatore elegantè parabola Matth. XVIII. 23. seqq. de domino rationes exigente a suis servis, quorum unum non solvendo existentem, non tantum dimisit quasi ex carcere, sed simul debitum ei remisit h. e. non tantum jure, eum a vinculis publicis von den Schuldtourn liberando, non est usus, sed quod magis, ipsum debitum accepto tulit. Ingratus vero hic debitor plane non eadem methodo in exigendis debitis a suo debitore usus, sed in tantum omnem sensum misericordiæ abjecerat, ut quasi jure suo utens debitorem propè sibi obvium in carcerem conjiceret & debiti solutionem eo fortius urgeret. Mirum quod hodierni Actionum injuriarum defensores hunc non eodem modo excusaverint, qua has actiones? Quin enim plausibilis, quam dicere, creditorem jure suo hic fuisse usum, nec debitori solvere nolenti injuriam intulisse, hunc potius sibi imputare debere, quod causam huic violentiæ dederit. De jure neminem adstringi ad jus suum remittendum. Ideo judicia esse constituta, ut suum jus quilibet post se persequi, & leges omnino hanc facultatem exigendi approbare &c.

§. 11. Sed vehementer improbat dominus hujus rigidi ex-

di exactoris processum dicendo : *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, cum rogasti me: nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui sicuti & ego tui miseratus sum.* Et denique concludit cum hoc epiphonemate: *Sic & pater meus celestis faciet vobis si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris ἀπό τῶν καρδιῶν ἡμῶν.* Talis remissio offensionem, quæ fieri debet ex intimo cordis affectu aliter fieri nequit, quam si id actu etiam ostendam, jus etiam prætextum remittendo. Ubi adhuc vindico & persequor injuriam, impossibile est ut possim dicere, me remisisse offensionem. Quamdiu enim vel polinodiam vel pœnam prætextando, tamdiu remissio ex toto corde facta non est. Pugnat remissio hæc cum injuriarum actione, quæ dissimulatione tollitur. Quid autem est dissimulatio aliud quam remissio, seu renunciatio juris sui ex offensione quæsitæ. Quid vero revocatio injuriæ ad animum, aliud est, quam declaratio, quod remittere injurians illud jus nolit, sed vindicare injuriam.

§. 12. Puto ergo exinde evidens esse, Christum non tantum de nudo rancore animi abjiciendo intelligi debere, sed de omni quovis prætextu quæsitæ vindictæ. Remittere enim talem involvit actum, qui omni actioni injuriarum adversatur, & plenariam reconciliationem requirit. Hoc ipse Salvator quoque *Matth. V, 23, 24.* inculcat, dum præcipit, ne aliter ad altare munus adferas quam si reconciliatio inter te & fratrem tuum intervenerit. Quæ autem sunt illa munera? imprimis preces. Ergo absque præcedente tali reconciliatioe preces sunt abominationi Domino, & consequenter qui actionem injuriarum remittere recusat, ad Deum manus extendere absque blasphemia nequit.

§. 13. Cum vero etiam concedant Dd. tolli actionem injuriarum, quoties amice cum injuriante versatur læsus, ut si comedat, ludat & bibat, amice confabuletur, si det osculum,

dextram manum, ipsumque amice saluret aut alio modo eo familiariter utatur, quatenus hæc omnia non necessitatis vel officii ratione fiunt. Carpz. *Crim. p. 2. q. 97. n. 50. seq.* certe mirandum, quod non idem prædicent de Christiana reconciliatione remissione & amore, qui affectus tamen intensior adhuc esse debet quam communia illa amicitiae officia & benevolentiae declarationes. Quod si ergo hæc posteriores benevolentiae declarationes tollunt injuriarum actiones, multo magis reconciliatio intima Christianis injuncta, conjuncta cum intenso amore patientia & humilitate.

§ 14. In subsidium quoque hic adducere liceat locum Pauli *Rom. XII. 17. nemini malum pro malo reddite: procurate bonestiam in omnium conspectu: si fieri potest, quantum in vobis est, cum omnibus hominibus in pace viventes, non vosmet ipsos ulciscentes*, (licet juris prætextu hoc videatur esse licitum, quia Deus corda respicit) *dilecti, sed date locum ira. Scriptum est enim: Meum est ulcisci, ego rependam, dicit dominus* (ergo nec actio injuriarum hic excepta est, sed in genere sibi dominus ultionem adscribit) *Itaque si furit inimicus tuus, cibus eum, si sitit, da ei potum*, (realiter ergo & ipso actu ei amoris & charitatis signa præbere debet, non tantum dicere, se rancorem nullum adversus eum amplius gerere, sed jus suum tantum persequi.) *Hoc enim si feceris, carbones ignis coadervabis in caput ejus. Ne vincitor a malo sed vince bono malum* (quomodo autem bono malum vincitur? scilicet si ex intimo cordis affectu injuriam remittas, & benefaciendo malitiam ejus quasi mollias. Diserte ergo hic Pausus prohibet ultionem illam, quæ sit explendi doloris gratia fatente ipso Grotio de *J. B. ac P. lib. 1. c. 2. §. 8. n. 13.* qualis vindicta etiam est injuriarum actio: nam secundum Ethnicorum assertum: *Laeso doloris remedium inimici dolor.*

ADVERSUS DIRECTO SCRIPTURÆ SACRÆ. 77

§. 15. Expresius hoc comprobat Paul. 1. Cor. IV. 12. inquit, *conviciis affecti benedicimus, persecutionem patimur & sustinemus*; *βλασφημώμενοι παρακαλέμεν, blasphemiis afficimur & obsecramus.* Heu quam procul ab hoc Apostolico sensu injuriarum actiones, qui pro calumniis, & injuriis, benedicebant patientiam ostendebant & precabantur. Quod idem Petrus Epist. 1. cap. 5. vers. 8. & 9. valde urget, & Christianos admonet, ne sint *ἀποδιδόντες τὸ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας* non retaliantes malum pro malo nec convicium pro convicio, sed contra benedicentes.

§. 16. Et hanc Lutheri quoque fuisse sententiam ostendunt tum passim ejus scripta vid. tom. 2. Jenens. Lat. fol. 34. b. tum ipsi adversarii. Sic P. Richard. Archdekin. in Theol. tripart. p. 2. §. 4. p. 298. refert Leonem X. una cum concil. Trident. damnasse contra Lutherum: *non licere Christianis coram iudice postulare reparationem injurie.* Ut adeo sententia de justitia vindicandi injurias ex papizantibus principiis ortum duxerit. Sed forsam veneratio erga jus Romanum impedivit, quo minus tempore reformationis hoc cacoethes simul ejiceretur.

§. 17. Vidit B. Dn. Struvius tract. de vindict. privata hæc & similia dicta, quæ congesit Renneman. de jure Retort. p. 2. ib. 5. valde obstare retorsioni injuriarum, hinc ut Harmoniam inter hæc & scripturam sacram constituere respondit brevius, hæc dicta non esse simpliciter intelligenda. Et sane inquit, *illa scriptura dicta odium erga inimicos prohibentia, & ut hostibus benedicamus adhortantia simpliciter si sint accipienda, illicita quoque erit injurie vindicatio in judicio.*

§. 18. Tam paradoxa tunc temporis habebatur hæc opinio, quam jam defendo, ut etiam restringenda & nimis limitanda viderentur illa Scripturæ S. dicta, ut modo actiones injuriarum in viridi observantia inter Christianos retinerentur. Sed ego quidem facile concedo totum hoc argumentum, &

allidantibus sic videtur K 3

puto in consequente nullum adesse absurdum, ceu hactenus demonstratum.

§. 19. Quomodo ergo secundum B. Struvium sunt intelligenda? *Ejusmodi, inquit, dicta prohibent iram, inculcant patientiam, non vero prohibent famam, si opus est, defendere.* Sed quomodo famam demum defendo? per retorsionem vel actiones injuriarum. Ad quid vero tendunt? neutiquam ad patientiam ostendendam, sed ad vindictam, ceu ipsæ leges factentur, & hæc vindicta est essentialis omni actioni injuriarum. Ergo illa responsio revera mentem Christi turbat & evertit. Imo *capite sequenti* evincam, illum defensionem, quo nomine vindictam judicialem ornat, revera omni patientiæ repugnare.

§. 20. Sicuti itaque evidenter, ut puto, hactenus probatum est, actiones injuriarum repugnare indoli Christianismi, Praxi primitivæ Ecclesiæ, & directo toti Sacra Scripturæ, ita jam quaestio, quæ sapius moveri solet, facile decidi potest: scilicet, utrum consistorium vel pius minister Ecclesiæ auctoritate ejusdem tales vindictas spirantem tam diu a S. cœnæ usu excludere possit, donec in gratiam cum injuriante iverit, & a processu illo odiose destiterit?

§. 21. Certe id plurimi largiuntur Doctores, ex usu & communione S. cœnæ remissam censeri actionem injuriarum adhuc intendam quoniam si seria ejus pœnitentia fuit, uti omnino esse debuit, omnis procul dubio vindicta remissa censetur, adeoque etiam publica. Dn. Hoppe *ad §. 12. de injur.*

§. 22. Sed non puto cessare malitiam & odium in intentata actione, quæ aderat in intentanda. Est enim peccatum continuatum & quamdiu lis pender, id unice agit, ut finem suum, vindictam scilicet obtineat & ab hoc animo, nisi plene ipsi satisfactum, non discedit. Quis vero diceret ejusmodi cor impurum fide vivida in Christum præditum esse posse? Absque hac vero S. cœnæ usus est damnabilis.

§. 23.

§. 23. Cum itaque pii ministri Ecclesiæ peccatorem notorium, quique propositum peccandi deponere recusat, uti injuriarum agens, ex obligatione conscientiæ, officii & constitutionum Ecclesiasticarum ab hac Sacra cœna arcere nec iis remissionem peccatorum, quæ alias elusoria fieret, indulgere debeant, merito hoc in casu consistorium hanc exclusionem approbat, promovet & suis decretis firmat. Optime hæc de re *reconstitutio Eccles. Elect. art. gen. 7. p. 31.* das Sacrament unehren nicht allein/die es unwürdichlich empfangen/sondern auch die es mit fleiß unwürdigen geben.

§. 24. Sed fere dolendum, quod vel nulla vel rariora admodum sint exempla, ubi hi, qui scienter indignos ad usum S. cœnæ admittunt, poenis legitimis essent subjecti, cum contra plura forsitan produci possent, ubi ministri Ecclesiæ fideles indignos excludentes variis incommodis propterea affecti fuerint.

§. 25. Quamvis vero hæc ita sese habeant, miratus tamen sum, quod viderim in Consiliis Theologicis Dedekenni *Vol. 1. p. 1. lib. 3. S. 4. n. 14.* responsum Theologica Facultatis Jenensis, quæ exclusionem ejusmodi vindictam ratione injuriarum spirantis a Consistorio decretam injustam pronuncia- vit, ex communi illo præjudicio, ac si rancor animi ab actione injuriatum separari possit. Verba responsi lubet hic adducere, quæ sunt hæc: Demnach ihr vor langer zeit von einer fürnehmen ansehnlichen Person durch injurien und Schmähschriften in Glimpff und ungelegenheit an Ehe und guten Nahmensfeid gesetzt worden/ also daß ihr andere Mittel zu errettung Glimpffs und eures guten Nahmens nicht habet für die Hand nehmen können oder mögen als eben die jenige so von Gott und geschriebenen Ge- meinen rechten die injurien damit zu propulsiere man- niglich angeordnet seyn und derowegen an gebührenden Dhr-

Arten und eiden auff vorbergehende gebürliche prote-
 stationes und andern rechtlichen Mittel eure hoch geur-
 sachte injurien Klage angebracht und anhängig gemacht.
 Da sich auch zugetragen/ daß der Hr. M. N. N. sehl. ingru-
 ente lite sich aus wolmeinenden und Christlichen Beden-
 ken vor seine Persohn solche injurien bezulegen und auff-
 zuheben unterstanden/ welches doch aus hochbedenckli-
 chen Ursachen der vorgeschlagenen Mittel nach sich solcher
 gestalt keines weges hat wolten thun lassen/ als daß ihr un-
 nachlässlich eure hochverursachte injurien Klage zu profe-
 quiren gedrungen werdet. Und sich demnach ein Hochwür-
 dig Consistorium zu N. ex officio darin schlagen/ und euch
 mit Ban und Zwang Mittel dahin treiben wolten/ daß ihr
 eure angestellte injurien Klage zu recht nicht vollführen sol-
 tet/ indehm sie euch das Hochwürdige Sacrament zu rei-
 chen sich geweigert/ und auch noch bis auff diese Stunde
 von egllichen Jahren her nicht reichen wolten: Wofern es
 nun an dehm/ daß ihr euch nicht allein vor dieser Zeit zu ei-
 nen und mehr mahlen willfährig erboten/ daß ihr sonst
 extra quaestionem injuriarum einigen gefassten rancorem
 auch in geringsten kein personale odium gegen injurian-
 ten nicht tragen/ gleichwol aber ein ehrwürdiges Consisto-
 rium auff vorige suspension a Sacra coena & piis ritibus be-
 ruhet/ und euch den Gebrauch der Hochwürdigen Sacra-
 menten gänzlich verweigert/ es wäre den daß ihr volgendig
 mit euren adversario versöhnet/ und dessen in einen offenen
 und sichtbahrdn Zeichen ihm die Hand bieten thätet/ ohn-
 geachtet/ daß ihr einwendet/ daß ihr ohne verlust eurer
 rechtlichen Nothdurfft die Hand von euch nicht ge-
 ben könntet/ sondern auch noch an iso erbietig und willig
 seyd/ allen rancorem wie einen Christen gebühret und extra
 hujusmodi institutam actionem injuriarum ohne Verlust
 eurer

ADVERS. DIRECTIO SCRIPTURÆ SACRÆ 81
 enrer rechtlichen Nothdurfft nicht thun will lassen/
 gerne hinzulegen. Als sprechen wir vor recht. Das das
 Ehrw. Consistorium die vorgedachte Zwang Mittel fallen/
 denen rechten seinen Lauff zu lassen/und euch zum Gebrauch
 des Heil. Abendmahls des Herren zu admittiren schuldig.
 In Verbleibung dessen/wie auch ein Ehren Bester Hoch-
 weiser Rath hierzu ersuchet/ dem Ministerio derentwegen
 ohne frucht/(wie wir nicht hoffen wollen) zu sprechen wird/
 ihr als den euch ferners rahts erholen möget/ ob ihr euch
 des Heil. Abendmahls des Herren anderer Orten, fähig zu
 machen befuget seyd.

§. 25. Si hoc responsum secundum hactenus dicta exa-
 minare & omnes flosculos, qui majoribus literis exarati sunt,
 excutere vellemus, plura forent, quæ huic objici possent, nam
 communibus illis præjudiciis tam sapius profligatis laborat,
 & supponit actiones injuriarum a Deo ipso esse introductas &
 approbatas, quod horrendum dictu est. Certe nullam habu-
 it causam, Consistorii interdictum injustum declarandi & te-
 merarium litigatorem absolvendi a studio & pruritu vindican-
 di. Sed forsan infelicitati seculi hoc responsum adscriben-
 dum, ubi Doctorum tradita cæco amore adorabantur, non
 excutiebantur.

C A P U T VII.

De Actionibus injuriarum veræ Philoso-
 phiæ adverstantibus.

CONSPECTUS.

Cur hoc caput adjectum sit. Sapientia finis summum bonum

§. 1.

§. 3.

Quæ Philosophia hic supponatur Non differunt quoad essentiam

§. 2.

*felicitas hujus seculi & eter-
 na ibid.*

L

- na. ibid. Quid ex cognitione vivida summi boni sequatur* Quare obligemur ad patientiam §. 15.
- §. 4. *Sapientia vera deducit homines ad cognitionem propria miserie §. 5.* Cur absque patientia tranquillitas conservari non possit. §. 16. seq.
- Inde oritur desiderium purgandi suum cor. §. 6.* Qui vindicat injurias ostendit se longe esse remotum a S. bono §. 18.
- Quod tamen viribus naturalibus acquiri nequit. §. 7.* Oblectio, per patientiam ulteriorem occasionem injuriandi praeberi, resolvitur §. 19. seq.
- Et hincorump lapsus hic ostenditur §. 8.* Distinctio Pufflanimitatis & patientiae §. 22.
- Quid Et bica hic praestet §. 9.* Distinctio inter honorem externum & internum examinatur. §. 22. seqq.
- Deducit ad statum humanitatis §. 10.* Patientia vita civili valde conformis. §. 26.
- Tranquillitatis animi intendit amoris unionem. §. 11.* Ambitiosae actiones injuriarum propria §. 27.
- Amoris divisio. §. 12.*
- Quid sit patientia, §. 13.*
- Jus strictum & amor differunt §. 14.*

§. I.

Solent plerumque, qui has defendunt actiones, ad Philosophiae praecepta quoque pro vocare, inde ostensuri, se contra sapientiae regulas non peccare vindicando injurias. Ergo quoque brevibus hoc commune praedictum removendum, ex quo simul apparebit, injurias vindicantes sapientiam non possidere. Quin eo magis hoc caput visum fuit necessarium, quoniam ut supra Aristotelis Philosophandi ratione demonstravimus, communis Philosophia eo directa est, ut patientiam virtutem philosophicam esse neget, quod tamen oppido falsum. §. 2.

§. 2. Unde non præcise hic sequor Peripateticam aut aliam: sed imprimis talem, quæ sapientiam suam collocat in vivida & experimentalis cognitione veri boni, non nudis & mortuis speculationibus immensa est.

§. 3. Consistit scilicet finis veræ sapientiæ in consequendo summo bono seu felicitate & salute, quæ omnia merito pro Synonymis reputo. Sicuti jam una sapientia est, unumque verum bonum, ita itidem una vera felicitas, una beatitudo & salus esse debet, quæ tranquillitatem animi vel animæ constituat. Hinc hujus seculi vera felicitas non debet esse quoad essentiam diversa ab illa, ad quam omnes post fata tendimus licet imperfectior sit & gradibus quodammodo diversa, propter illas reluctantes passiones, quæ quidem per veram sapientiam supprimuntur, sed non extinguuntur.

§. 4. Einis illius summi boni requirit cognitionem hujus boni vividam. Cognitio autem vivida nunquam absque desiderio est, illam beatitudinem acquirendi sibi. Hoc desiderium supponit hominem adhuc longe ab illa remorum esse, & sic nunquam bonum illud vivide desiderare potest, nisi cognitio miseræ propriæ antecesserit. Est enim beatitudo & S. Bonum reductio quædam ad sanitatem. Ad hanc nemo aspirare potest, nisi qui prius agnoverit, se esse ægrotantem.

§. 5. Hinc vera sapientia hominem deducit ad cognitionem sui ipsius, suæ propriæ miseræ, ut videat, se esse in statu suo naturali miserimam omnium creaturam, se esse depravatam tam ratione intellectus, (in finitis præjudiciis obruti & obtenebrati) quam voluntatis (affectibus & passionibus miserime actæ) & hinc in tanta miseria variis & infinitis impedimentis, viam ad felicitatem summam seu tranquillitatem animi perveniendi obsidentibus, se esse constrictum dolere & agnoscit.

§. 6. Dum vero emergendi ex his miseris aditum quæ-

L e rit,

rit, duo animadvertit, 1) miseriam fontem non tam intellectui quam principaliter voluntati adscribendum esse, & ita medicinam magis cordi applicandam quam intellectui, qui interim tamen plane deserendus non est. Via ergo prima emergendi ex tali miseria in solida purgatione cordis consistit.

§. 7. (2) Animadvertit, quia in statu illo miseriam intime depravatus est, ut emergere ex eo non possit, vires suas proprias hic non sufficere. Hinc se ad potentiores se convertere debere concludit, & inde querere auxilium, praesertim cum desiderium ad hoc auxilium in se percipiat.

§. 8. Et ita hic subsistit Philosophia humana, saltem subsistere debet. Nam non ignoro Ethnicos ulterius saepe progressos fuisse & nimis viribus propriis confisos. Dum enim fontem mali in intellectu querebant, & ab hujus emendatione cor quoque mutari putabant, viribus naturalibus attribuebant, quod tamen non nisi supernaturalibus effici potuit: Hinc per speculationes suas se summum bonum esse consecutos vane arbitrati sunt.

§. 9. Cum vero Ethicæ officium imprimis eo respiciat, ut illa summum bonum proponat & demonstret, hominesque quadantenus ad illud ducat, hinc apparet ipsam per se insufficientem esse ad consequendum illud summum bonum, sed ibi succedere debere diviniorem sapientiam. Deducit ergo tantum Ethica hominem a statu bestialitatis ad humanitatem. Sed qui in statu humanitatis est ad huc a statu Christianismi remotus est vidi Dni, Thomae Sitten-Lehre p. 2. c. 15. §. 22.

§. 10. Interim licet tranquillitatem animi, quam sub illo summo bono intendit, aliunde plene petere debeat, id tamen ex cognitione miseriam propriam colligit, se in statu bestialitatis ab amore & unionis reliquorum hominum longe esse remotum, & hinc

& hinc si ad statum humanitatis penetrare velit, unice per viam amoris & unionis cum reliquis hominibus se huc pervenire posse.

§. 11. Hinc & colligit tranquillitatem animi simul hanc unionem intendere, præsertim cum in se ductum ad unionem illam sentiat, & puri amoris reliquias quasdam non ratò perferentiscat. vid. Dn. Thomaf. in der Sittentehre P. 1. c. 2. §. 70. seqq.

§. 12. Fo ipso cognoscit hunc amorem ita esse comparatum ut vel omnes homines uniat, vel ut in specie particulares quasdam personas. Differentias utriusque amoris vid. cit. l. c. 5. §. 3. Amor, qui omnes homines unit, sub se comprehendit imprimis Humanitatem, veracitatem, modestiam & patientiam.

§. 13. De cæteris hic quidem non ero sollicitus, sed unice de *Patientia*, quatenus illa universalis amori includitur & homines a statu bestialitatis ad humanitatem deducit. Describitur autem secundum Dn. Thomafium cit. l. §. 59. quod sit virtus, impellens hominem ad ignoscendum eis, qui officia universalis amoris violarunt, sive culpa sive dolo, ita ut sponte & libere vi hujus virtutis renunciet illis mediis, quæ ex jure Naturæ ipsi supererant, ad pacem & unionem illam universalem conseryandam.

§. 14. Multum hinc interesse apparet inter *jus strictum* & *amorem*. Multa ex jure stricto sunt permilla de jure Naturæ, quæ contra amorem sunt, & hinc sæpe amor nos obligat ad illud, ad quod de jure stricto non eramus obligati. Qui nos lædit & officia amoris universalis nobis denegar, nullo jure prætereendere potest, ut ei officia amoris exhibeamus. Alias inde sequeretur, ut læsi ex suo delicto jus nanciscerentur a nobis exigendi, ne paria ipsis retribuereamus. At leges amoris altius tendunt, & sæpe non permittunt, ut quis jure suo stricto uti possit.

§. 15. Cum enim patientia universali amori includatur; & sic illa totum genus humanum respiciat, certe hoc intuitu se ad illam obligatum esse agnoscere debet, ad quam non erat obligatus intuitu solius lædentis. Quin cum per juris stricti executionem magis impediri quam promoveri videamus tranquillitatem animi nostri, hinc vel hoc intuitu ad patientiam obligamur.

§. 16. Quod vero sine hac patientia tranquillitatem animi conservare nequeamus inde patet. Scilicet patientia conservat amorem & unionem, quæ tranquillitatis animi fundamentum est. Patientiæ vero opponitur vel bellum vel alia vindicta, qua læsus satisfactionem quærit. Ubi bellum ubi vindicta & stricti juris exsecutio, ibi pax nulla, sed demum recuperanda. Sic ergo revera defectus patientiæ pacem tollit & amorem illum, quem conservare poterat, rejicit.

§. 17. Urges equidem offensorem eo ipso, quo nos lædit, indicare, sua non referre, utrum pacem an bellum eligamus. Et recte. Sed tamen tamdiu pax & tranquillitas conservatur, quamdiu læsus pacem conservat per patientiam. Qui evomit in te injurias, se tibi hostem ostendit, & amoris vincula, quantum in se est, dissolvere conatur; sed si tu quoque per vindictam & satisfactionis petitionem illam injuriam persequaris, quid aliud ostendis, quam te tranquillitatem animi abjicere, eligere bellum ante pacem &c.

§. 18. Quid tam stultus es, ut eo ipso indices, te veram animi quietem non possidere, nec illam desiderare. Ostendis enim, inter summum bonum tuum te etiam referre honorem, quem cum læsum putas, & sic judicialiter vindicas, verum summum amittis bonum. Nec honor, nec ejus læsio putativa summum bonum aufert.

§. 19. Optime Excell. Dn. Thomas in der Sittenlehre p. 2. c. 5. §. 87. hac de re disserit ostendens, honorem externum

NON

non pertinere ad tranquillitatem animi, & sic culpam in eo esse, quando per laesionem honoris externi tranquillitas animi turbatur, quo ipso removet objectionem, quasi per patientiam alteri occasionem præbeam me ulterius injuriis gravioribus affiendi. Ita autem pergit §. 18. Wie müstest du thun/ wenn dich Gott hätte lassen in einen so geringen Stande gehobren werden/ als dich der andere tractiret. Zudehm so stehet es nicht in des andern Vermögen/ dich zu beschimpffen oder unehrllich zu machen/ wenn deine Tugend dich davon frey spricht. Und du hast/ wenn du weise bist seine That nicht anders anzusehen/ als das Thun eines Trunkenden/ der in die Steine krazet und dich heraus fordert/ wenn du in guter Ruhe ligest und schläffest.

§. 20. Ostendit porro ex natura hominis in sequentibus patientiam magis ipsum ab ulteriori offensione abducere, quam ut eo ipso ansa ipsi præbeatur ad majores injurias, quæ ulterius hic excutere nolo, B. L. ad *iii. l. laudati* Autoris ablegans.

§. 21. Sic ergo sapiens est patiens, non quod formidine alterius potentia tantum talis sit, & sic vindictam tantum differat quod illam non possit, quanquam velit, exercere, sed potius solius virtutis amore, quod optime possit persequi injurias, sed ad pacem & amorem conservandum nolit. Ita ergo pusillanimum bene distingves, a patiente.

§. 22. Ex his dijudicari potest distinctio vulgaris inter honorem externum & internum. Internus, quia virtutis præmium & summi boni necessarium consecutivum est, a nemine auferri potest. Intus enim dominatur. Intus sibi constat, ab omni ambitioni alienus. Externum si ad summum bonum tuum referas, si in eo tranquillitatem mentis quæras, jam non virtutis sed ambitionis infaustus partus est, & hinc non mirandum, quod adeo Superos Acherondaque movere
sara-

38 CAP. VII. DE ACTIONIBUS INJURIAR.

latagas, si injuria afficiaris. Infallibile puto *γροπίσται* ambitionis esse, qui tot lites de perpeffa injuria movet.

§. 23. Imo qui injurias vindicat, testatur se longe alienum esse a vero conceptu honoris. Declarationem honoris læsi petis. At ille non potest lædi. Æstimas injuriam, imo fateris te adeo illa injuria motum esse, ut malis jacturam mille thalerorum perpeti, quam hanc injuriam inultam relinquere. At ita ostendis, tibi honorem illum putativum magis cordi esse quam verum.

§. 24. Cæterum honor ille externus seu bona fama consistit in bona existimatione virorum honestorum gravium & prudentiam de nobis ob virtutes. An vero credibile est famam meam propterea minui apud prudentiores, quod vilissimus nebulo mihi injuriam inferat? Ita sane fama mea cuivis pessimi judicio subiecta foret. Prudentius judicant leges asserentes, per famosum libellum non lædi alicujus honorem *l. un. C. in f. de fam. libell. l. 3. C. de injur.*

§. 25. Sicuti jam virtus nostra famam illam apud bonos nobis parat, ita tantum delicta, vitia, & crimina infamiae causam constituunt. Cave tamen ne studium inclarescendi ad virtutem, & contemptum ejus ad vitia cum Philosophia profana referas, a quo nævo nec leges Romanæ alienæ sunt, ceu insipienti titulum *ff. de his qui not. infam. patebit.* Nam præprimis hic humilitas & patientia bonam famam pariunt contra ac philosophia profana inculcat. Conf. Dn. Thomaf, *disp. de Philos. Jur. §. 165.*

§. 26. Sed urges: Atqui hæc tua Philosophia pedantifimum sapit, nec apta ad vitam civilem, hinc omnino ex tuo etiam judicio deserenda. Nimis ridicule vero judicas, mi amice, qui tam præcipitanter judicas. Respondeat pro me Dn. Thomafius *cit. l. §. 102.* inquiens: *Meine Philosophie ist dem gemeinen Bürgerl. Leben nicht zu wieder/sondern vielmehr aller-*

allerdings gemäß. Der das grössste Phlegma hat / kan den galantesten artigsten Kerl in der Welt abgeben. Je mehr Gedult einer hat / je mehr komit er bey Hoffe fort. 2c.

§. 27. Sed ut denique finem huius meditationibus addam, contraham hactenus dicta inde concludens. Cum sapiens omnem ambitionem alienam a se noverit, simulque in se sentiat injuriis tranquillitatem animi non turbari, & patiendò illam conservari, certe solis ambitione ductis reliquenda remedia vindicandi injurias: ast hi sapientiam non possident. die verächtliche Hochmuth / inquit rursus Dn. Thomas. cit. l. c. 10. §. 30. gebietet nothwendig die Empfindlichkeit der Beleidigung. Denn wer sich höher hält als andere / muß hefftig empfinden / wenn ihm andere beleidigen / weil die Beleidigenden deutlich bezeugen / daß sie ihn geringer als sich halten oder wen die Beleidigung aus Versehen geschehen / dennoch so hoch nicht halten / als er durch bedachtsame Hochachtung gehalten zu werden prætendiret.

CAPUT VIII.

DE ACTIONIBUS injuriarum repugnantibus
Ethnicorum traditis & exemplis.

CONSPECTUS.

C ur hic provocetur ad exempla & tradita Ethnicorum §. 1.	In sapientem non cadere injurias probatur ex Seneca di-ctis §. 5.
Seneca scripta commendantur §. 2.	Insipientes commoventur injuriis §. 6.
Duo exempla de Catone §. 3.	Sapiens patienter fert injurias §. 7.
Judicium Seneca de his, qui vulgi opinionem sequuntur §. 4.	Injuria apud sapientem non sunt injuria

M

<i>injurie §. 8.</i>	<i>Tolerantia ejusdem erga uxorem ibid. Responso ejusdem, ad interrogationem, cur Xantippem uxorem duxerit §. 18.</i>
<i>Optima ultio, non revocare injuriam ad animum §. 9.</i>	<i>Cur non vindicaverit injurias Ethnici judicarunt gravius esse ignoscere quam domare gentes barbaras §. 15.</i>
<i>Doctrinae Celsi Platonis Taciti &c. §. 10. seqq.</i>	<i>Exemplum de Attico & Diogenes §. 20. seqq.</i>
<i>Ethnici judicarunt gravius esse ignoscere quam domare gentes barbaras §. 15.</i>	<i>Epicrisis de hisce exemplis & traditis Ethnicorum §. 22.</i>
<i>Julii Caesaris exemplum ib d.</i>	<i>At Aristotelis sententiam supra c. 1. relata respondetur ex Rennemanno. §. 23.</i>
<i>Exemplum de Socrate colaphis percusso §. 16.</i>	
<i>De eodem in publicis caemediis scommatibus affecto §. 17.</i>	

§. I.

Veterum Philosophorum sententia & exempla etsi per se nihil probent, lucem tamen sententia bene rationibus stabilita afferunt, ut ita instar ornamentorum esse soleant. Hic autem imprimis seligendas esse duxi Philosophorum Gentilium sententias, quo tandem Christiani Doctores in ruborem conjiciantur, quod defendenda susceperint, quae ab ipsis Ethnicis reprehensione digna iudicata.

§. 2. Imprimis autem hic ante alios commendo Senecae placita quae licet divionioris lucis afflata desituta sint, ita tamen comparata, ut hodiernam vivendi rationem merito Christianis exprobrent, ostentia, illam nequidem secundum lumen rationis esse institutam.

§. 3. Quod Senecam concernit, doctrinam de injuriis & ultione explicuit singulari libello de *Constantia*: *S. insipientem non cadere injurias*, quo ipso titulo generali indicat, non moveri sapientem injuriis, hinc nec vindicare aut persequi eandem posse, etiam si essent atroces. Hinc quaritur. *14. Sapiens collapsis*

lapis percussus quia faciet? quod Cato, cum illi os percussum esset: non excanduit non vindicavit injuriam, ne remisit quidem, sed factam negavit. Majore animo non agnovit quam ingnovisset. De eodem lib. 3. de irac. 38. hac refert: Cum Cadoni causam agenti in frontem medium, quantum poterat attracta pingui saliva inspussisset Lentulus, ille patrum nostrorum memoria factiosus & impotens, absterxit faciem & affirmabo, inquit, omnibus, Lentule, fallicos, qui te negant os habere.

§. 4. Et quamvis propterea variis judiciis hominum exponatur sapiens non vindicans injurias, non tamen propterea indulget vanitati humane. *Non respicit sapiens, inquit Seneca tit. l. quid homines turpe judicent, aut miserum: non it, quæ populus, sed ut sydera contrarium iter mundo intendunt, ita hic ad versus opinionem omnium vadit.* A communi illo præjudicio sapientem liberatum esse, indicat quoque c. 1. de vita beata inquitens: *Nil magis præstandum est, quam ne pecorum ritu sequamur ante edentium gregem, pergentes, non qua eundum est, sed qua itur.* Atqui nulla res nos majoribus malis implicat quam quod ad rumorem componimur, optima rati ea, que magna assensu recepta (uti etiam magno assensu recepta est actio injuriarum) quorumcumque exempla sunt (sicuti de actionibus injuriarum pleni sunt omnes libri:) *nec ad rationem sed ad similitudinem vivimus.*

§. 5. Cur vero sapiens communibus sententiis non insistit in hac doctrina? cur non cum aliis actiones injuriarum defendit? Respondet variis modis Seneca de Const. c. 2. *Tutus est, inquit sapiens nec ulla affici aut injuria aut contumelia potest non quod non tenetur de facto injuriis, nam inquit, nihil in rerum naturam sacrum est, quod sacri legum non inveniat cap. 3. sed quod injuriis non commoveatur, nec lædatur & iura quasi invulnerabilis sit itaque, pergit, non refert quam multa in illum conjiciantur tela, cum sit nulli penetrabilis.* Quomodo quo-

do quorundam lapidum inexpugnabilis ferro duritia est, nec secari
 adamas, aut caedi vel teri potest, sed incurrentia ulero retundit :
 quemadmodum quadam igne non possunt consumi sed damna cir-
 cumfusa rigorem suum habitumque conservant, quemadmodum
 projecti in altum scipuli mare frangunt, nec ipsi ulla scivitia vesti-
 gia tot verberati seculis ostendant : ita sapientis animus solidus
 est, & id roboris collegit, ut tam tutus sit ab injuria, quam illa
 quere tulit. Sic & c. 4. itidem asserit: quicquid sit in sapientem,
 proterve petulanter superbe, frustra tentatur.

§. 6. Revera ergo a sapientia procul absunt, qui injuriis
 hominum ad vindictam commoventur. Reprehendit hanc
 stultitiam acute cap. 4. inquires: Ad tantas ineptias perven-
 tum est ut non dolore tantum, sed & doloris opinione vexemur
 more puerorum, quibus metum incutit umbra, & personarum de-
 firmis & depravata facies. Et cap. 9.: Injuriam nemo immo-
 ta mente accipit, sed ad sensus ejus perturbatur. Caret autem
 perturbatione vir erectus moderator sui alta quietis & placide.

§. 7. Sapientes contra omni dolore vacui. Pace & tran-
 quillitate gaudent sincera. Et ad hanc conservandam no-
 runt patientia contra omnes injurias opus esse, illamque vir-
 tutem imprimis a sapientia commendari. Omnia sic patitur,
 inquit Seneca c. 9. ut hiemis rigorem ut intemperantiam caeli ut
 fervores morbosve & cetera forte accidentia, & paucis interje-
 ctis: Sapiens omnes injurias in altum dimittit, patientique
 ac magnitudine animi se defendit. Sic in certaminibus sacris ple-
 rique vicere cadentium manus obstinata patientia fatigando. Ex
 hoc puta genere sapientem eorum, qui exercitatione longa ac fi-
 deli robur percipiendi lassandique omnem inimicum vim consecuti.
 Quo & Publii sententia referenda: Ingenuitas non recipit con-
 sumeliam.

§. 8. Optime quoque magnus hic Philosophus indolem
 injuriæ intuetur, & illam solummodo ex perturbatione ani-
 mi e-

mi ejus, qui illam patitur determinat. *Non negamus*, inquit c. 16. *rem incommodam esse verberari & impelli & aliquo membro carere, sed omnia ista negamus injurias esse. Non sensum illis doloris detrabimus sed nomen injuria, quod non potest recipi salva virtute.*

§. 9. Sicuti vero cap. seq. demonstrabimus, actiones injuriarum etiam regulis prudentiæ adversari, ita etiam huc tendere videtur Seneca c. 7. in f. inquit: *Genus ultionis est, eripere ei, qui fecit contumelia voluptatem (quæ inde nascitur, quoties injuriam perpeffus illam ad animum revocat) Solent dicere: miserum me, puto non intellexi; adeo fructus contumelia insensu & indignatione patientis est.*

§. 10. Certe plurimi Philosophorum consona Christi Præceptis tradidisse & ipsi Ethnici fasli sunt, ceu hanc in rem ex Kortholdo Dn. Budeus de Concord. Relig. Christ. statusque civil. c. 2. §. 2. adducit Celsum hostem Christianorum acerrimum, quide Christianis ita: *Habent Christiani præcepta hujusmodi, injuriam ne reperito. Quod si quis etiam in maxillam te percussert, obverte ei alteram. Vetus & hoc est longe dictum antea, sed heic commemoratum rusticus: quo pfo osor ille Christiani nominis ostendere voluit, in contemptum scilicet religionis Christianæ, nihil esse egregium & præclarum in Christianorum disciplina, quod Gentilium Philosophis jam pridem non fuerit perspectum, uti optime judicat Dn. Buddeus cit. 1.*

§. 11. Illud quoque judicium quod in hac materia suggerit Tacitus lib. 4. *Annal.* non videtur spernendum esse ita vero ille: *Convitia, sin irascaris, agnita videntur: (Uti germanice loqui amamus er ziehet es sich zu Gen. ütze/ er findet sich bet offen.* Ita enim sumus comparati ut in iis injuriis, quarum veritas nos tangit, magis ad iram & vindictam proclives simus, quam ubi plane injuria nostram conscientiam non afficit) *spretæ exolefcunt.* Judicium hoc politicum capite sequenti ulterius excutiendum.

§. 12. Plato certe aliter ac hodierni Philosophi suos intruxit inquit: *Convitiis affectis vide, nunquid a te convitio dignum sit patrum. Si nihil animadvertes, fumum illud esse existimato.* Quis vero propter fumum actionem moveret, quis propter rem inanem?

§. 13. Non possum quin etiam huc adjiciam verba Aristhenis Ethnici, maledicta ab aliquo passi inquietis apud Valer. Maxin. *Lib. 1. Non mihi sed illi qui in se, quod ille culpatur, agnoscit, etiam si mihi maledicere curet, ego non curo, quia auditus lingua debet esse robustior; cum singulis hominibus lingua sint singula sed aures bina, aliquatenus tamen curo, quia eo me ipso superiorem facio, cum superioris persone usus hoc pati, inferioris vero facere. Gauderem proinde, nisi urgente humanitate compaterer infelici.*

§. 14. Sed revertor ad Senecam qui *lib. 5. de ira c. 26. de patientia hæc affert; Non possum inquit pati. Grave est injuriam sustinere. Mentiris. Quis enim injuriam non potest ferre qui potest iram? Adice nunc, quod id agis ut iram feras & injuriam. Quare fers egri rabiem & Phrenetici verba? puerorum protervos manus? nempe qui videntur nescire quid faciant. Quid interest, quo quisque vitio fiat imprudens? imprudentia par in omnibus patrocinium est. Quid ergo, inquis, impune illerit? Maxima enim est injurie pœna, fecisse, nec quisquam gravius afficitur, quam qui ad supplicium penitentiae trahitur.*

§. 15. Hoc tamen ipsi Ethnici fasli sunt, difficile esse, cohibere vindictam & iram, remittere injuriam, & oblivisci calumniarium, & sic etiam Senecæ sententiam relatam intelligo, qui, ut ex aliis ejus traditis patet, omnino hic difficultatem agnoscit ob malitiam ingenitam; unde patientiam hanc Ethnici ad virtutem quandam divinam rerulerunt. Cicero pro M. Marcello longe gravius judicat, vincere animum, iracundiam cohibere adversarios jacentes extollere & beneficiis afficere

cere, quam domare bello gentes immanitate barbaras. Nam hic tantum vincuntur ea quæ & naturam & conditionem ut vinci possint, habent. At ut animus ultor vincatur adeo difficile judicat, ut hunc etiam simillimum Deo judicet. Bene Mantuanus.

*Ardua res vicisse alios, victoria major
Est, animi fluctus composuisse sui.*

Ostendit id suo exemplo Julius Cæsar, qui, dum audiret, Cætonem sibi manus violentas intulisse, respondisse fertur: Jam mihi maxima victoria eripitur, constitueram enim mecum, omnes injurias, quibus me offenderat, ei remittere.

§. 16. Sed & aliis exemplis Gentilium Christianos in roborem conijcere quid vetat? Socrates certe singulari patientiæ edidit specimina, quæ ubivis deprædicantur. Imo in tantum animum ultorem vicit ut pleraque convitia in lulum jocumque converterit teste Seneca *lib. 3. de ira cap. 11.* ubi ita de hoc sapiente: *Socratum ajunt calapbo percussum nihil amplius dixisse quam molestum esse, quod noscirent homines, quando cum galea prodire deberent. Non quemadmodum facta sit injuria refert, sed quemadmodum lata.*

§. 17. Idem *c. 18. de constant.* de patientia hujus sapientis sequentia refert. *Socrates Comædiarum publicatos in se spectatos sales in partem bonam accepit, risitque non minus, quam cum uxore Xantippe immunda aqua perfunderetur.* Cum enim Socrates Xantippem diutius in ædibus sibi convitiantem pertulisset, tandemque fessus ante fores confedisset, illa viri quiete magis irritata de fenestra perfudit eum lotio, ridentibus qui præteribant, & ipse adrisit Socrates dicens. *Facile dormitabam, post tantum tamen pluviam profuturam.* vid. *Wfanfuch de probib. verbal. injur. retors. p. 138. n. 6. 2.*

§. 18. Imo adeo patientiæ desiderio ducebatur, ut interrogatus, quare improbissimam foeminam Xantippem uxorem duxis-

duxisset responderit: *Cum ipse uti hominum consuetudine cuperem, hanc mihi quaesivi, quod futurum scirem, ut si eam tollerare possem, facile cum universis hominibus ceteris versarer.* Xenophon in convivio p. m. 876. lit. c. A. Gellius N. attic. lib. 1. cap. 17. tam admirando conatu animum ad tolerantiam & patientiam indurare voluit.

§. 14. Sapiens itidem responsio erat, quam dabat ei, qui valde admirabatur, quod plane non commoveretur convitiis, quibus saepissime lacebatur. *Mibi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea quae dicit mihi non adsum, nec in me haerent.* Erasm. lib. 3. *Apophthegm. in Socrate* n. 57.

§. 20. Quid vero de Tito Pompon. Attico dicemus? De hoc Cornel. Nepos in vita ejus ita: *Sic libertatem utens nullas inimicitias gessit, quod neque laedebat quengquam, neque si quam injuriam acceperat non malebat oblivisci quam ulcisci.*

§. 21. Diogeni Philosophi patientiam in ferendis injuriis publice deprædicat Seneca lib. 3. de irac. 38. his verbis: *Cum Diogeni de ira maxime differenti adolescens protervus inspuit, tulit hoc ille leniter ac sapienter. Non quidem inquit irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.*

§. 22. Hæc autem exempla non ideo adducta sunt, quasi eo ipso declarare vellem, in Ethnicis injuriarum contemptum & patientiam rationem veræ virtutis, quoad totam suam & genuinam essentiam consideratæ habuisse: nam hoc præjudicium jam supra remotum: cum contemptus injuriarum & patientia ab alio principio in Gentilibus arcessi possit: sed ut *κατ' ἀνθρώπων* tantum cum dissentientibus disputarem, qui Gentilibus sententiis assueti, omnia ejusmodi flosculis incurrere solent.

§. 23. Quid vero de Aristotele fiet, quem c. 1. §. 17. seqq. dissentientes in suam trahunt partem? Permittam dissentientibus, ut sub hujus clypeo securitatem quarant, Ego vero non

non in convenientia puto esse verba Rennemanni *tr. de jure rectoris injur. p. 2. tb. 27. lit. z.* iniquitatis: *abeat ex philosophico choro Aristoteles, sanctus ille Philosophus & Theologorum pene Deus, qui latescitos injuria, si vindictam negligant serviles homines judicio fere servili proclamat.* Rectius sine dubio sapientissimus Salamo Prov. XIV. 29. *qui patiens, ille sapiens: impatiens autem stultitiam suam manifestat.* conf. Prov. XIX. 11.

CAPUT IX.

De Actionibus injuriarum regulis prudentiæ adversantibus.

CONSPECTUS.

P rudentiam plerique ambiunt	juriarum actiones §. 9.
§. 1.	Qui ignoscit, lucrum sentit §. 10.
Hinc hoc caput adjectum §. 2.	Imprudens est, qui ostendit, se affici injuria §. 11.
Prudentia saepe postulat ut aliquid de jure remittatur §. 3.	Imprudens est qui se per actiones injuriarum ulteriori hominum diffamationi exponit §. 12.
Prudentia in remittentis injuriis generatim expenditur §. 4.	Imprudentes sequitur, qui actiones has instituit §. 13.
Nililperdit qui injuriarum agere desistit §. 5.	Seneca monitum §. 14.
Obiectio de damno pecuniario ex perpeffa injuria emergente §. 6.	Prudentie est adversarium beneficiis demulcere §. 15.
Injuriarum actio non est medium damnium ibud avertendi §. 7.	Imprudentia contra, per actiones has reconciliationem coactam querere §. 16.
Ostenduntur alia media, quibus talia incommoditas evitari possit, §. 8.	Illustratur ex Seneca §. 17.
Ostenditur damnium augeri per in-	

§. 1.

PLurimi sensum pietatis abjecerunt. Pauci regulas amoris in pretio habent. Imo pauci philosophantur & sic

N

veræ

vera patientiæ præcepta vitia reputant. Plerique tamen prudentiam ambiunt, quia objectio imprudentiæ defectum iudicii indicat, a quo omnes longe remoti esse malunt.

§. 2. Quem ergo nec pietatis cultura, nec amoris & patientiæ studium a vindicandis injuriis arcere potest, hunc ut secundum prudentiæ regulas, quas tantopere se in pretio habere gloriatur, hæc vindicando injurias remedia examinet, rogamus, & diligenter inquirat, an prudenter agat, qui se litibus hisce in anibus immiscet.

§. 3. Prudenter certe ubique habitum fuit, sæpe quid de jure suo remittere, modo a lite quis liberetur, licet talis remissio cum damno quodam haud spernendo sit conjuncta. Norunt enim prudentiores, hodiernam procedendi rationem tot implicatam esse ambiguitatibus & difficultatibus, ne dicam, sæpe sordibus & corruptionibus, ut plerumque securus agat, qui transigit, & sæpe minimum pro maximo accipit, quam qui incerto eventui causam suam committit. Inde ortum Vulgarum illud: utilius macre concordium, quavis pingui sententia, ein mager Vertrag ist besser als ein fetter Bescheid III. Dn. Stryk. *introd. ad Pr. for. c. 2. §. 2. quo & spectat prudens Itri Ulpiani assertum in l. 4. §. 1. ff. de alien. judic. mut. caus.* Hæc verecundia cogitatio ejus, qui lites exaceratur, non est vituperanda.

§. 4. Quod si eousque prudentiæ regulæ nos ducunt, ut etiam, ubi damnum pecuniarium reale imminet, de nostro jure quid remittere proficuum sit, quando magis id remediis vindicandi injurias applicandum, ubi si plane agere desistas, nihil perdis: si ignoscas, lucrum sentis: si vindictam quæras, immenso mari omnis inquietudinis te committis: si denique alterius injuria te non vinci ostendas, ab omnibus prudentioribus laudem & gloriam mereris.

§. 5. Nihil perdis, dixi, si plane agere injuriarum desistas,

fas. Cum enim nihil tibi ablatum, nihil quoque ejus nomine tibi restitui potest. Ubi vero nihil restitui potest, ibi per se nullum damnum. Fremunt imprudentiores, te injuria affectum, & famam tuam alterius injuria esse læsam. Quid vero inde? Num imprudentiorum judicio te conformare vis qui prudenter incedere desideras? Num ob imprudentiorum iniquum judicium tibi ipsi obesse intendis?

§. 6. Imo perdo revera aliquid, respondes, dum revera jacturam in patrimonio meo patior, si non vindice injuriam. Pone enim, me esse artificem, & aliquem me diffamare vel propter artem meam vel alio modo, quid si me multis debitis obnoxium clamitet, & sic fidem meam inter reliquos homines vacillandem faciat, ut non possim ulterius commerciis reliquorum hominum vacare, nonne eo ipse ingens damnum in me redundat?

§. 7. Hæc objectio fat speciosa est. Et certe non diffiteor, sæpe injurias post se trahere per consequentiam damnum aliquod pecuniarium. Ast de hoc non hic quæritur: Sed imprimis de actionibus injuriarum, an harum omissione detrimentum sentias. Si damnum aliquod ex alterius injuriis sensit, certe per actiones injuriarum id reparare nequis, quia hæc ad meram poenam ad vindictam tendit. Pone jam, tuam fidem per alterius diffamationem aliquomodo esse labe factatam, certe injuriarum actione fidem illam (*den Credit*) rursus tibi reconciliare nequis.

§. 8. Non desunt vero alia media, quibus huic damno imminenti, quod plerumque in lucro cessante consistit, obviam iri possit. Ostendas ipsare, te non esse talem, qualem te alter diffamatione sua depinxit. Imo & vitæ tuæ rationem ita instituas, & munere tuo tibi commissioita fungaris, ut statim primo intuitu calumniæ iniquitas appareat. Plerumque, si ex injuria damnum pecuniarium immineat, in culpa est injuria-

tus, quod vita sua male ante acta occasionem dederit, ut reliqui homines calumniæ ejusmodi fidem haberent.

§. 9. Et si denique revera damnum aliquod incurras, accuratum examen instituas quæso inter molestias actionis injuriarum & damnum quod ex injuria sentis. Si damnum inde forsan perceptum patienter ferres, tolerabilius foret adhuc, quam ubi incerto & molestissimo processui te committis & insuper per aliquod annos eo ipso defatigaris. Duplex inde damnum revera sentis: primum, quod ex alterius injuria oritur, quod sperni poterat: alterum ex animo vindicandi injuriam, dum te ipsum quasi consumis, durante tali processu per tempus longissimum, quo nihil hodie facilius est. Et Denique si sententia sequatur, illa vel tendit ad palinodiam: ast sic reparationem damni non habes vel æstimationem ast illa æstimatione judicis arbitrio subjicitur & sæpe tanta non est, ut jacturam temporis mœroris angorisque & aliarum molestiarum pendente processu perpeffarum compensare queat.

§. 10. Si ignoscas, dixi, lucrum sentis. Quale vero hoc? Lucrum certe est, ita agere, ut sanitati tuæ consulas, iram refrenes, vindictæ non indulgeas. Lucrum est, ignoscendo hostem seu adversarium in suas partes trahere, patientia eum inducere, ut agnoscat sponte suam calumniandi animum. Lucrum est, ostendere adversario tela in nos directa in ipsum revertendi, si enim videat, te injuriam illatam ad animum non revocare, inde potius ipsi mœror oritur, quod videat, se sine suo excidere. Finis enim omnium injuriarum est, male alicui facere, qui finis si non obtineatur, sibi ipsi injurians male facit. *conf. cap. antec. §. 9.*

§. 11. Imprudentia ergo est, adversario ostendere, se tangi & affici sensibiliter illa injuria: at vero hoc fit per actionem injuriarum, quia hæc non aliter instituitur, quam si injuria ad animum fuerit revocata. Optime sapientissimus Salomo *Proverb.*

REGULIS PRUDENT. ADVERSANT. 101

verb. XII. 16. *Stultus iram suam mox ostendit: prudentis vero est, contumeliam non agnoscere.* Inde quoque Scriban lib. 1. polit. c. 17. inquit: *Vis adversarium in te injurium meroribus affici? ride. Vis indignationibus lancinari, ne verbo eum dignare. Vis videre supplicem, beneficiis cumula.*

§. 12. Imprudentia est, se per actiones injuriarum exponere ulteriori hominum judicio. Injuria male illata cito perit, si illam ad animum non revocas. Fumus est, qui mox evanescit. Ast tu ipse per actiones injuriarum efficis, ut in hominum memoria & mente hæc calumnia altas radices agat. Continuato enim processu continuatur memoria injuriæ, & crescente lite crescit & magis divulgatur diffamatio, ita ut inde in graviozem quandoque suspensionem adduci possis, ceu cap. antec. §. 11. ex Pauli dicto illustratum.

§. 13. Imprudentia est, indulgere libidini imprudentium. Dicis recontemni ab aliis, si non vindicas injuriam. Quinam vero sunt illi contemtores? prudentes certe non sunt. Imprudentes ergo, vid Proverb. XI. 12. At horum judicio non standum. Prudentiores aliter judicanti & bene fecisse unanimiter sentient, horum autem judicium preferendum.

§. 14. Prudens certe monitum est Senecæ, lib. 3. de Ira.

§. 11. inquit: *Non expedit omnia videre, omnia audire: multe nos injura transeunt, ex quibus plerasq; non accepit, qui nescit. Non vis esse iracundus? ne sis curiosus. Qui inquirat, quid in se dictum sit, qui malignos sermones etiam si secreto habitæ sint, eruit, se ipse inquietat. Quædam interpretatio eo per ducit, ut videantur injuriæ. Itaq; alia differenda sunt, alia deridenda, alia donanda*

§. 15. Denique adjicio hic regulam Excell. Dn. Thomasi: quam ponit in den Grund-Lehren P. I. c. 17. n. 83. docentis *Daß kein politischer und sicherer Mittel sey seine Feinde zu entkräften/ als 1) ihnen gutes zu thun/ 2) ihre Beschimpfung*

pfung und zugefügten Schaden nicht zu empfinden. De ultimo jam dictum. Quod primum concernit, in ruborem certe adversarium conjicio, dum illi, qui me male habuit, benefacio. At sic nihil facilius est, quam demulcere animum ejus, ut sponte veniat, & injuriam agnoscat. Hunc in sensum accipio Salomonem *Prov. XXV, 21. seq.* iniquentem: Hungert dein Feind/ so speise ihn mit Brod/ dürstet ihn/ so tráncke ihn mit Wasser/ dan wirstu Kohlen auf sein Haupt sammeln/ und der HErr wird dir's vergelten/ h. e. si adversario tuo benefacias, hoc ipsum quasi ignis quidam incendet eum & urgebit ad reconciliationem.

§. 16. Pretiosior & gloriosior hæc reconciliatio est, quam si hostem tuum per actionum injuriarum cogas ad declarationem, ad recantationem, vel deprecationem. Nihil certe absurdius, quam ex declaratione alterius coacta vel etiam deprecatione velle argumentum reconciliationis ducere. Imo magis exacerbantur animi hominum & extra statum amoris mutui collocantur. Imprudentis autem est ita vindicare injurias, ut majoribus & ulterioribus adhuc exponaris.

§. 17. Eleganter rursus Seneca *Lib. 1. de benefic. c. 3.* inquit: *Officia etiam feræ sentiunt. Nec ulum tam immanisvetum animal est, quod non cura mitiget & in amorem sui vertat.* Mordeat injurians calumniis. Beneficia prudenter applicata morsum cohibebunt. Neque putes indigno conferri beneficium. Tibi tuæque salutis eo ipso consulis, & turpis utique foneratio est beneficium expensum referre. Imo hoc est magni animi & boni proprium non fructum beneficiorum sequi, sed ipsa & post malos quoque bonum quærere, ait Seneca *cit. loc. cap. 1.*

CAPUT X.

De Officio boni judicis circa actiones injuriarum institutas.

CONSPECTUS.

- An ex hac tenus dictis sequatur, Ex declaratione rei ab initio litis
judicem de injuriis non debere aliquando iudex inferior acto-
jus dicere §. 1. rem a limine iudicii repellit §. 8.*
- In quem finem huiusmodi epicro- Quenam hic potestas iudici superi-
ses fiant §. 2. ori sit concessa §. 9.*
- Judicis officium quatenus hic con- Meriti sententia de prudentia iudi-
sideretur §. 3. cis circa has actiones §. 10.*
- An iudex peccet in conscientia in- Retardare aliquando hic iudex po-
dicando in hisce actionibus §. 4. rest processum §. 11.*
- Judicis officium in tentanda recon- An publica deprecatio egroti per
ciliatione, §. 5. ministrum Ecclesia facta tollat
Quandoque ad transigendum com- hanc actionem §. 12. seqq.*
pellere potest litigantes. §. 6. seq.

§. 1.

Cum itaque hactenus per aliquod capita injustitiam & imprudentiam actionum harum inspexerimus, cautione summa opus est, ne præcipitemus nostrum iudicium & tales conclusiones inde formemus, quæ prudentiæ & justitiæ regulis magis repugnant, quam conveniunt. Quid enim facilius est quam, iudicem non debere jus dicere de injuriis, inde concludere? Ast hæc conclusio quadantenus immatura est.

§. 2. Necessarium ergo duxi ad præcavendam ejusmodi præcipitantis iudici conclusionem quadam subicere de officio boni judicis circa has actiones, quod ut recte fiat, repeto *ex capite. 1.* aliter judicare iudices, aliter Doctores Quatenus hi judicent, id hactenus plenius ostendimus. Ast Doctorem

ctorum *iniquitates*, non sunt ipsæ leges, secundum quas judicare debeat iudex, nec fiunt præcise in gratiam iudicis, sed præsertim in gratiam eorum, qui vel auctoritate sua defectus emendare, vel etiam, qui inde sibi consulere & suæ salutis prospicere possunt.

§. 3. Judicis officium in applicatione legum ad facta singularia imprimis consistit & sic examinat imprimis & fere tantum factum ipsi propositum, inquirens, an lex ipsi præscripta ad hunc casum applicari possit, quod ubi apparet, pronunciat secundum legem præscriptam. Deinde ex supra relatis fundamentis, quare injuriarum actiones a legislatore permissæ sint, apparet, iudicem qua talem tantum hic indulgere legis permissioni, non eo ipso approbare factum vindictam spirantis. Hinc non potest dici promovere injuriarum actiones, si hætenus lege ipsi præscripta utatur & secundum hanc inter partes iudicet. Et denique ob corruptum statum in Republica sæpe sufficit, si saltem obtineatur justitia externa, licet interna deficiat. Hinc justitiæ externæ fere tantum præpositus est iudex: Homines enim pios reddere, ad ipsum qua talem non spectat.

§. 4. Unde admittere nequeo illam objectionem, quando dicunt: Iudicem agere contra propriam conscientiam, si pœnam in legibus præscriptam actori adjudicet, cum ita vindictam alterius magis provocet & per sententiam ipsum in sua malitia confirmat. Nam adjudicat pœnam non proprio arbitrio, sed Principis præscripto: non proprio motu, sed instinctu actoris & ut homines a vindicta extrajudiciali avocet. Si enim nec Princeps legislator semper peccat, tales actiones indulgendo: nec iudex peccabit in applicando.

§. 5. Illud tamen exinde flui, quod quovis modo tentare debeat, litigantes a limine iudicii repellere & ad concordiam deducere. Optime inquit *Mev. I. Dec. 224. n. 12. In 4-*

Etiani-

*Etionibus injuriarum, omni ope laborandum, ut sopiantur, quia
pium humanum & Christianum injurias remittere. Cum itaque
tam odiosæ imprudentes imo injustæ sint hæ actiones, merito
quantum in se est, id agit, ut non aliter ad pronuncandum
accedat quam coactus, non aliter processum admittat, quam
omni spe reconciliationis amissa, quæ tamen media partes re-
conciliandi raro pro dolor effectuum sortiuntur. Hinc Mev.
2. Dec. 224. De sopienda odiosa atque acerba super injuriis lite
inter rancoris fervorum atque inimicitæ initia judex partibus
concordiam suadens raro exauditur.*

§. 6. Cum tamen ex injuriis hisce & pruritu vindicandi
injurias sæpe tranquillitas publica lædi possit, & ita publice
expedire videatur discedi a controversia super injuriis quam
citissime, omnino judici incumbit providere, ut non tantum
svaderi & admoneri sed etiam sæpe parum proclives in con-
trarios sensus permoveri possint, ut non tam velint, quam
debeant a vindicanda injuria recedere. Tranquillitati enim
Reip. cetera omnia sunt subordinanda.

§. 7. Alias quidem nemo ad transigendum adigi potest
a judice, cum pax svadenda non imperanda: Sed ratio utili-
tatis publicæ, cui omnia negotia civium sunt subordinanda,
major est, quam privatorum jus prætensum. Huc refert Mev.
cit. loc. num. 5. & 6. Si cum aliquo scandalo publico actio su-
per injuriis moveatur, quod tamen judex ex officio tol-
lere debet, veluti inter ministros Ecclesiæ, qui tamen debe-
bant esse exemplum eminentes, ad quod auditores se conformare
possent. Hinc non potest non ingens scandalum & damnum
ex horum injuriis & calumniis in ipsam ecclesiam redundare
Mev. 3. D. 217. ubi hoc eleganter deducit. Conf. Excell. Dn. Jo.
Sam. Stryk *de reject. ab act. cap. 1. n. 40.* Referunt huc etiam, si
inter personas alias publicas & insignes est contentio, unde
eorum munera pro Republ. Functiones atque dignitas in pe-
riculo versantur Mev. *cit. dec. 224.*

O

§. 8. Ex-

§. 8. Exinde porro infert, *Mev. cit. l. in f. in hoc processu* non parum potestas esse iudicibus, præsertim superioribus. Quoad inferiores concludo, quod eo casu, quando is, qui ob verbalem injuriam convenitur declarat coram iudice, prolatam quidem a se injuriam sed impetu quodam & calore iracundiæ potius quam animi iudicio, cum de adversarii fama alias bene senserit & sentire velit, iudex non facile indulgere debet ulterius actoris vindictæ *Fab. in C. lib. 9. tit. 20. def. 10.* Nam immodica ultio & sævitia recte a iudice coercetur: ex eo enim interesse æstimari non debet, quod animo sævientis satisfactum non fuit, uti eleganter dicit *Papin. in l. si venditor 6. §. 1. de serv. export. conf. Martini Proc. Sax. tit. 1. §. 2. n. 39. seqq.* ubi certa requisita supponit, ut hæc decisio locum habere possit.

§. 9. Major utique potestas iudici superiori relicta videtur, qui non est legum minister sed arbiter: hinc ipsi liberior potestas ex officio injuriarum agentes a limine iudicii repellendi, cum is speciali functione omnes actiones injuriarum tollere possit *Dn. Stryk. cit. disp. n. 57*

§. 10. Sed in iudice subalterno quoad applicationem legum temperamentum ex prudentia deti debet, vid. *disp. III. Dn. Stryk. de Obed. jud. inf. c. 3.* hinc etiam imprimis in injuriis prudentia singularis in iudice requiritur. Depingam hoc potius Mevi verbis quam meis. Hic autem *1. decis. 225. n. 4. ita: Ad justitiam iudicis pertinet jus dicere cum prudentia; ut sciat religionem judicationis sue temperare. 1. si circumscripta. 7. C. solut. matr. moderamen processus judiciarii relictum est arbitrio & potestati iudicis 1. properandum. 13. §. 1. C. de Judic. ideo ut ex hac pro varietate circumstantiarum ipsi integrum varie statuere 1. infundo 35. ff. de R. V. ita etiam pro iis processus dirigere ad finem, qui est non tantum, jus dicere, sed etiam lites dirimere. Quare sic illud dicit ut etiam controversias dirimat. 1. 1. §. inde 10. ff. de Nov. oper. nunc. Quare ubi ita tantum de injuria*

juriam jus dicitur, ut maneant inimicitie capitales & alternum odium, inde & solita talium incommoda, quis dicet injuste agere qui potius jus dicere tardat, quo & cum jure litis odiosæ finem assequatur. Haec tenus Mevius.

§. 11. Exinde jam concludit in ipsa decisione cit. in injuriarum actionibus sæpius rationi & juri convenire fervorem actionum tarditate reprimere & animorum rancorem lente emollire, quamvis alias justitia protracta & retardata justam querelandi causam pariat. *Is, inquit cit. l. n. 4. ad humaniora atq; mitiora adigendi modis optimus est, ut lubet non audiri impie & iniqu. contra officium Christiani hominis agentes.*

§. 12. Illud ultimo annotare convenit, cum actio injuriarum sit odiosa in jure, judicis esse magis contra eam in dubio pronunciare, quam pro ea. Ex quo decisionem suam recipit quaestio valde controversa: si ægrotus per ministrum Ecclesiæ publice deprecetur delicta a se in alios admitta, subjecta contestatione: *Er bittet herzlich/ wo er iemand in dieser Gemeine erzürnet oder beleidiget/ daß er ihm solches vergeben wolle/ wie er auch ihnen alles mit einander von Herzen vergeben und vergessen haben wolte.* An postea reconvalefcens nihilominus salvam habeat actionem injuriarum.

§. 13. Qui vulgatis erroribus mordacitus inhærent, confugiunt rursus ad rancorem animi, quod ille tantum censetur remissus per hanc deprecationem, non vero actio injuriarum. Verum hic non ulterius in illis præjudiciis profligandis occupatus ero, quin simpliciter actionem injuriarum tunc non amplius competere & judicem actorem a limine judicii repellere debere, cum Illustr. Dr. Sryk. *de jure Senff. diff. 9. c. 4. §. 6.* existimo.

§. 14. Fundamenta hujus sententiæ licet ex hætenus dictis peti possint, tamen non inutile erit, simul hic judicium

Dn. Strykii *cit. l. n. 16.* adjicere, quia illud ipsum principia hætenus per totam disputationem fufius excuffa confirmat. *Non aliud, inquit, Christianismi patiuntur præcepta, quam omnem vindictam cordicitus sublatam esse in eo, qui morti vicinus tanta onestatione conscientiam suam exonerat. Non enim quadrabit hæc, sed impium potius dicendum videtur dictærium: Vergeben habe ich ihm wol/ aber nicht vergessen. Hoc enim indignum Christiano assertum esse, nemo integra fronte negabit: Certe omnis remissio a Christiano facta seria esse debet: si seria, vindicta omnis debet exulare: si vindicta exclusa, nec ullus actioni injuriarum intentanda supererit locus &c.*

§. 15. Hisce tamen fundamentis non potuit adduci Dn. Schœpffer in *Synops. jur. priv. tit. de injur. n. 56.* ut insententiam Dn. Strykii transfret, quin probabiliorem existimat sententiam contrariam, hac ex ratione, quod in precatione dominica quoque remittatur injuria, quæ tamen remissio in foro soli non attenditur. Verum quilibet facile videt, nullam vim huic argumento inesse. Utique in recitatione dominicæ precationis remitti deberet injuria. Sed quod non remittatur, inde est, quia pauci non serio & cordicitus, sed magis ex consuetudine precationem hanc recitant, nec vim & nervum precationis quintæ considerant. Inde supra dixi, tam ingentia mendacia ab eo, qui injuriarum agit, contra Deum committi, quod dicant se remisisse, nec tamen remittant. Cum ergo plerumque cesset seria devotio, quis inde concluderet remissionem. Ast qui in agone mortis constitutus & publicam deprecationem per ministrum ecclesiæ facit, illa certe seria est, non consuetudinaria uti recitatio precationis dominicæ apud plerosque: inde ergo remissio hæc in foro soli non attenditur, quia non est remissio, sed mendacium, & quidem infinitis modis reiteratum & continuatum.

De tollendis vel restringendis actionibus
injuriarum.

CONSPECTUS.

Officium boni legislatoris in condendis & abrogandis legibus quodnam. §. 1.

Opiniones Doctorum varia. §. 2. seqq.

An ex remissa injuria diffamatio talis, quæ ad inquisitionem sufficiens sit, oriri possit. §. 5. seq.

Qua ratione aliter hæc diffamatio evitari possit. §. 7.

Qua ratione Princeps incommodis

ex sublata actione injuriarum emergentibus occurrere possit. §. 3.

Laudatur Constitutio Potentissimi Regis Borussia in terris Magdeburgicis. §. 9.

Laudatur Constitutio Potentissimi Electoris Honoveran. circa opifices. §. 10.

Conclusio inde deducitur. §. 11.

§. 1.

Boni Legislatoris officium in condendis abrogandisq; legibus semper subordinatum esse debet veræ utilitati reipubl. & sicuti mutatio legum absque gravi causa non facile est suscipienda; ita ubi causæ necessitas eandem efflagitat, minime recusanda.

§. 2. Circa modum tollendi actiones injuriarum multarum sunt opiniones. Nonnulli hic plane in contrarias eunt partes, atque eas e Reipubl. exterminari non posse, quin potius conservationem horum remediorum simul conservationem reipubl. involvere autumant, ex rationibus supra historia harum actionum allatis. Ad majora enim mala evitanda sæpius admittit debere ajunt, quæ alias deposito hoc metu rectius eliminarentur. Nullum enim esse aptivum remedium cohibendi hominum mutuas concertationes, quam judiciali sententia & via juris eosdem ad pacem reducere. Facere huc possent argumenta illa, quibus usus est Wilhelmus

Ribierius in apologia speciali pro permissione duellorum, vid. Ejusd. *lettres & memoires d'etat sous les regnes de Francois I Henry I & Francois II. tom. 1.* Huc quoq; tendit *Morale Pratique des jesuites vol. 3. p. 343.* quorum sententia tamen rejecta in Concil. Trident. *Sess. 25. de reform. c. 19.*

§. 3. Alii rationibus in hac disputatione excussis ducti plane illam eliminendam esse putant, bonique Principis esse asserentes non tantum salutem externam & tranquillitatem promovere, sed & omnia illa e medio tollere & removere, quibus cives a vero studio pietatis abducuntur, cum elegans harmonia esse debeat & possit inter statum Civilem & Christianismum. Quin etiam absque hac consideratione sat graves adesse causas censent eliminandi has actiones, cum tantopere prudentiæ pollicitæ repugnent. Et huc tendent pia vota Jctorum *Cap. 1. in f. laudatorum.*

§. 4. Alii denique hic mediam eligunt viam & totalem quidem destructionem harum actionum non svadent, sed restringendas tamen eas esse arbitrantur, ut non promiscue processus hi decernantur, sed saltem in certis casibus, ubi scilicet præjudicium ingens injuriatum sequi potest non vindicantem injurias.

§. 5. Possset pro sustinenda hac sententia provocari ad *Const. Crim. Car. V. ubi art. 25.* diffamatio seu fama publica indicium ad inquisitionem præbere posse dicitur. Cum vero per hujusmodi patientiam, quæ gravi injuria affectus, facile diffamationi obnoxius esse possit (quid enim facilius, quam eum cui grave crimen v. c. furci veneficii &c objectum, si patienter hanc injuriam tulerit, ulteriori diffamationi secundum seculi mores exponi) & ita in inquisitionem adduci, contra propriam salutem laboraret, qui hanc vindictam negligeret, ut jam taceam alia incommoda, quæ inde oriri possunt.

§. 6. Quæ cum ita sint, simplex harum actionum injuriarum

ACTIONIBUS INJURIARUM.

III

arum sublatio subsistere non posse videtur, nisi simul alia ratione bonus Princeps ejusmodi incommodis medeatur, quæ ex omiſſa actione injuriarum resultare possent. Ubi quidem illud quod §. 5. notatum, non adeo magni puto esse momenti: nam simplex diffamatio neminem inquisitioni subicit, sed plura alia quoque adesse debent, uti diserte in *art. 25. cit. l. 1.* additur. conf. Ern. Cothman. *V. 1. Conf. 12. n. 167. seq.* ubi plura famæ requisita habet, quæ quidem talia sunt, ut Doctores fateantur vix occurrere processum, in quo fama publica legitime esset probata, vid. Zierizium *ad art. cit. 25.*

§. 7. Quid si vel maxime ex tali diffamatione damnus & præjudicium ipsi imminere posset, non inutile forsân tunc foret, alia ratione hanc diffamationem diluere, veluti per *remedium ex L. diffamari.* Equidem non diffiteor, remedium hoc ob convitia & injurias esse incongruum, si ad genuinam suam revocetur naturam, ceu pluribus rationibus docet *Mev. 1. Dec. 144.* Sicuti tamen moribus hoc remedium ita extensum, ut etiam injuriarum causa agi possit ex illo, fatento ipso Mevio *cit. l. n. 13. seqq.* saltem hunc effectum habebit, ut diffamatio eo ipso diluatur & præjudicium inde emanans evitetur.

§. 8. Videamus ergo qua ratione hisce incommodis Princeps occurrere possit. Refert hoc in compendio Excell. Dn. Bodin. *de Abus. estim. & moder. injur. §. 9.* ubi infit; Ere reipub. Christianæ foret si contra quosvis injuriantes & omnes, qui de proximo male loquuntur, ex officio procederetur & injuriarum convicti & condemnari secundum dispositionem juris Civilis in tota Republ. pro infamibus & indignis ad quævis efficacia munera & honores haberentur *L. 1. l. 4. ff. de bis qui not. infam. l. 1. §. f. de Obsq. par. & patr. præst. l. 18. C. ex quib. caus. inf. irrog. l. 7. de publ. judic. l. 40. & 42. de injur. Gail. 1. obs. 65. n. 7. seqq. & l. 2. obs. 102. n. 1. seqq.* simulque ex cœtu fidelium & ab usu sacramentorum tanquam Pseudo Christiani excludere.

112 CAP. XI. DE TOLL. VEL RESTR. ACT. INJUR.
cluderentur, donec vitæ emendatione læsorum reconcilia-
tione ac submissa deprecatione famæ restitutionem obtinu-
erint. &c “

§. 9. Hinc merito constitutio Potentiss. Regis Borussiae
& Electoris Brandenburgici in exempla producenda. Nam
Augustissimus hic Princeps in *Emend. Ordin. Proc. Magd. c. 50.*
§. 10. plane actionem æstimatoriam sustulit, & inquisitionem
judici injunxit, ita quidem ut in levioribus injuriis, *so unbe-*
sonnener Weise ausgestossen/ summarie procedere: in gravi-
oribus vero ad injuriati denunciationem inquisitionem su-
scipere & ita pro gravitate delicti pœnam dictare debeat.

§. 10. Hoc quoque præsertim artificibus, inter quos inju-
ria illata pro infamia reputantur, serio esset lege publica in-
culcandum, ne injuriatum ob remissam injuriam contemne-
rent vel durius quid ipsum statuerent, ceu alias vulgo fieri
sævit. Et hoc ipsum salutariter in terris suis hætenus firma-
vit Potentissimus Elector Hannoveranus, in ordinatione qua-
dam abusus opificum tollendos concernente, quæ publicis
quoque typis expressa est.

§. 11. Hisce circumstantiis facile omnes processus in-
juriarum, aboleri posse arbitror; præsertim si judex ex officio
diligenter inquirat, nec hic suam inertiam profiteatur, quo
ipso argumento §. 2. allata sua sponte corruent. Deus vero
regat corda nostra, & ea purget ab omni vindictæ studio, ne
sub falso justitiæ prætextu Christiani nominis indigni redda-
mur, sed sub clypeo patientiæ & humilitatis, virtutum Chri-
stianis unice propriarum omnes injurias in nos retundentes
excipiamus, & ita ostendamus, in Christianum tanquam
unice sapientem non cadere injuriam.

FINIS,

ERRATA: pag. 20, l. 24. leg. quin. p. 28. l. 28. leg. ipsis p. 31. l. 29. leg. hoc.
p. 37. l. 23. leg. loquar. p. 48. l. 22. pro non leg. nos. &c.

94 A 7365

VD 18

ULB Halle 3
002 185 687

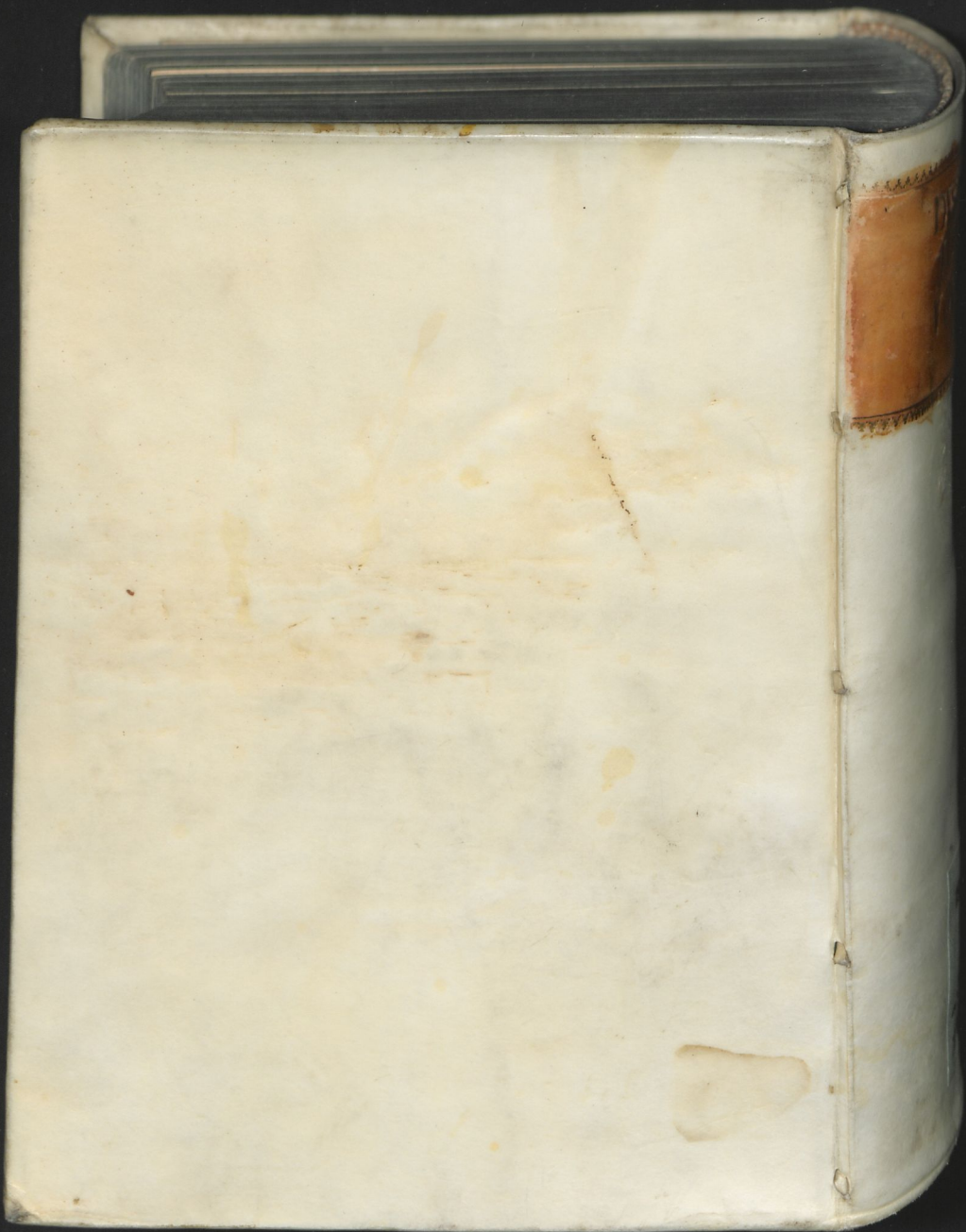

Sb.

VD 17

INJU
ACT
INJU

Ungerechtig
RECTORE
SERENISSIA

FRIDERI
CORONÆ BORUS
DENBU
IN ILLUSTR

JUSTO H
J.

IN A
publico
GILLIS

Litteris, CHRISTOP

25
A

cessel

MO,
BRAN.

ANA

mer/

genf.

. Typogr.

